

A SÁMÁN ÁTKA

Csak genetikusokkal és folklórkutatókkal ne hozza össze az embert a végzet! És, ha lehet, mitológusokkal se, sőt a címertan prófétáitól is mentsen meg az isten. Hogy miért? Megtakaríthattam volna magamnak néhány tucat álmatlan éjszakát, halálfélelmet, szívszorulást és hasonló ingyencséget, ha, mondjuk, hídépítő mérnökök közül válogatom ki a barátaimat. így azonban... De jobb, ha az elején kezdem.

A keresztségen a Rudolf nevet nyertem, amivel nem is volt bajom egészen mostanáig. Bár, mivel gyermekkorom az ötvenes évekre esett, nem mondhatnám, hogy sok Rudolf szaladgált a környékünkön. Az enyémnél óvatosabb szülők ugyanis inkább Józsefre, Bélára, Sándorra kereszteltették a gyerekeiket.

Családunk neve Hétföldi. Nem ipszilonnal, csak közönséges i-vel. Ezzel el is érkeztem névtudományi értekezésem végére. Hétföldi Rudolf. Nem is olyan rossz név, ha az ember meggondolja. Nem kiáltóan arisztokratikus, de nem is közönségesen egyszerű.

Középiskolás lehettem, amikor behatóbban kezdtem foglalkozni családnevem jelentésével. Nem mintha sok foglalkoznivaló lett volna vele: azért csináltam, mert egyszerűen divat volt.

Hogy közérthetőbb legyek, el kell mondanom az osztályomról egyet s más.

Általános iskoláim befejezése után technikumba kerültem. Osztályunk fele sváb gyerekekből állt, akiknek a szülei csodával határos módon kerültek el a kitelepítést. A csodából odáig már nem futotta, hogy gimnáziumban folytathatták volna tanulmányaikat: meg kellett elégedniük a bizonytalan jövőt sejtető technikummal. Harmincan voltunk egy osztályban, s a harminc közül majdnem húsz hallgatott Schutzbach, Böhm, Ellenberger és hasonló névre.

Német nyelvi tanulmányaink új világot tártak fel előttünk. Megtudtuk, hogy Schutzbach Marci nevében a Bach nem kecskebakot jelent, hanem patakot; Stier Tóni pedig egynegyvenes magassága ellenére igazi bika. Jó játék volt, még akkor is, ha én csak kívülállóként vehettem részt benne. Az én nevemen ugyanis nem volt az égadta világon semmi megfejténivaló.

Legalábbis akkor még így gondoltam.

Aztán egyik délutánon, valószínűleg az izgalmasnak aligha nevezhető technológiakönyv felett, mégiscsak sort kerítettem rá, hogy végiggondoljam a dolgot. Hétföldi. Hm! A föld az rendben van, de mit jelenthet a hét? Nyilvánvalóan számnév. Hét. Mint a hét törpe. Csakhogy miképpen jön össze a földdel? Nyilvánvalóan úgy - gondoltam -, hogy volt valahol egy hely, amit esetleg Hétföldének hívtak s valamelyik őszám onnan származott: így lett Hétföldi.

Elégedetten konstatáltam, hogy megfejtettem a titkot. Ha egyáltalán titoknak nevezhető az, ami olyan világos, mint a nap.

Apám - isten nyugosztalja - nem sok vizet zavart a világban. Tisztviselő volt, s nevéen kívül nem sokat hagyott rám. Hogy egészen őszinte legyek, semmit.

Nem mondhatnám, hogy nem lepődött meg, amikor egy vasárnap délután, ama ritka alkalmak egyikén, amikor otthon tartózkodott, kérdőre vontam nevünk eredetét illetően.

- Hát, igazat szólva - vakargatta kopasz feje búbját -, a nagyapámat már alig ismertem. Sőt a te nagyapádat, a saját apámat se.

- Hogyhogy?

- Ott maradt az olasz fronton, még az első világháborúban. Nagyanyád sokáig őrizgette a papírt, amit küldtek, hogy hősi halált halt. Valami kimondhatatlan nevű helyen.

- És... hogyan halt meg?

- Ki tudja? Nem volt benne a papírban. Lehet, hogy a katonatársai tudták, de hol vannak már azok is! Most, hogy nagyanyád meghalt, alighanem örökre titok marad. De mi a fenéért érdekel ez téged?

- Mi is volt a neve? Csodálkozva húzta fel a szemöldökét.

- Béla. Hétföldi Béla.

- Biztos, hogy Hétföldi? Gyanakodva nézett a szemembe.

- Izélgettek talán az iskolában? Kádereztek, vagy mi a fene?

- Nem - mondtam kitérően. - Csak szeretném tudni, mi a helyzet a családommal.

- Hát... ameddig az eszemet tudom, mindenki Hétföldi volt apai ágon. És magyar. Bennünket sem üldöztek, és mi sem üldöztünk senkit. Erre voltál kíváncsi? Legalábbis akkor még így gondoltam.

Aztán egyik délutánon, valószínűleg az izgalmasnak aligha nevezhető technológiakönyv felett, mégiscsak sort kerítettem rá, hogy végiggondoljam a dolgot. Hétföldi. Hm! A föld az rendben van, de mit jelenthet a hét? Nyilvánvalóan számnév. Hét. Mint a hét törpe. Csakhogy miképpen jön össze a földdel? Nyilvánvalóan úgy - gondoltam -, hogy volt valahol egy hely,

amit esetleg Hétföldének hívtak s valamelyik ősöm onnan származott: így lett Hétföldi.

Elégedetten konstatáltam, hogy megfejtettem a titkot. Ha egyáltalán titoknak nevezhető az, ami olyan világos, mint a nap.

Apám - isten nyugosztalja - nem sok vizet zavart a világban. Tisztviselő volt, s nevén kívül nem sokat hagyott rám. Hogy egészen őszinte legyek, semmit.

Nem mondhatnám, hogy nem lepődött meg, amikor egy vasárnap délután, ama ritka alkalmak egyikén, amikor otthon tartózkodott, kérdőre vontam nevünk eredetét illetően.

- Hát, igazat szólva - vakargatta kopasz feje búbját -, a nagyapámat már alig ismertem. Sőt a te nagyapádat, a saját apámat se.

- Hogyhogy?

- Ott maradt az olasz fronton, még az első világháborúban. Nagyanyád sokáig őrizgette a papírt, amit küldtek, hogy hősi halált halt. Valami kimondhatatlan nevű helyen.

- És... hogyan halt meg?

- Ki tudja? Nem volt benne a papírban. Lehet, hogy a katonatársai tudták, de hol vannak már azok is! Most, hogy nagyanyád meghalt, alighanem örökre titok marad. De mi a fenéért érdekel ez téged?

- Mi is volt a neve? Csodálkozva húzta fel a szemöldökét.

- Béla. Hétföldi Béla.

- Biztos, hogy Hétföldi? Gyanakodva nézett a szemembe.

- Izélgettek talán az iskolában? Kádereztek, vagy mi a fene?

- Nem - mondtam kitérően. - Csak szeretném tudni, mi a helyzet a családommal.

- Hát... ameddig az eszemet tudom, mindenki Hétföldi volt apai ágon. És magyar. Bennünket sem üldöztek, és mi sem üldöztünk senkit. Erre voltál kíváncsi?

- Azt nem tudod, hogy a nagyapádnak, azaz az én dédapámnak mi volt a neve?

- Hétföldi Boldizsár.

- És az övének?

- Tudja a fene!

Középiskoláim elvégzése után egyetemre kerültem, még hozzá elég furcsa módon. A furcsa az volt benne, hogy elsőre felvettek, pedig el voltam készülve rá, hogy prolongálnom kell a jelentkezésemet.

Nem mondtam idáig, hogy kora gyerekkoromtól kezdve vonzalmat éreztem a régi korok iránt, s bár a technikumban nem kényeztettek el sok történelemórával, sokat olvastam, és igyekeztem pótolni, ami a tantervből kimaradt.

A történelemből elsősorban a mitikus korok érdekeltek igazán, amikor még ember és természet kéz a kézben szemléltek a Harmóniát. Tévedés ne essék, nem én találtam ki e fellengzősnek ható, ugyanakkor mégiscsak a lényegét kifejező mondatot, hanem egyik barátom, aki mitológiával foglalkozott.

Persze, kérdezhetnék, miért mentem jogi pályára, ha a történelem vonzott, miért nem a bölcsészkarra igyekeztem bekerülni. Nos, apám betegesen ragaszkodott ahhoz, hogy valami normális, biztos megélhetést nyújtó diplomához jussak. Ő pedig a bölcsészetet nem tartotta annak Talán azért, mert hányatott élete során nemegyszer találkozott kőbányákban, útépítéseknel, hídépítésnél bölcsészekkel, akik örültek, ha segéd munkásnak bekerülhettek valahová, és bizonyos állami szervek örökre megfeledeztek róluk, illetve a diplomájukról.

Egy szó mint száz, jogász lettem, és tanultam, ahogy illett. A történelem iránti vonzalom azonban nem csökkent bennem az évek múlásával sem, hanem éppenséggel növekedett. Mindent összeolvastam, ami csak elérhető volt a régi korokkal

kapcsolatban, és szerénytelenség nélkül állíthatom, hogy a legtöbb történéssel felvehettem volna a versenyt. Ha már akkor lettek volna a ma annyira divatos televíziós vetélkedők, és ha indultam volna rajtuk, biztosan az elsők között végeztem volna.

E vonzalmamnak megfelelően a barátaimat is úgy válogattam össze, hogy érdeklődési körük valamiképpen kapcsolódják az enyémhez. Baranyai Sanyival az egyetemi klubban ismerkedtem meg, s amikor megtudtam, hogy mitológus, nem szálltam le a nyakáról. S mivel Sanyi is vonzódott hozzám, e vonzalom hamarosan barátsággá mélyült. Sanyi nemcsak a mitológiához, hanem a folklórhoz is értett, ami még becsesebbé tette számomra a barátságát.

Napokig elhallgattam volna, ahogy a sumer mitológiáról mesél, vagy ahogy kifejti a régi magyar szellemvilággal kapcsolatos nézeteit.

Szegő Géza, a heraldika tudósa egy kirándulás alkalmával esett a csapdámba. Valamelyik közös ismerősünk révén kirándultunk a Pilisbe, s alighanem a fekete-hegyi turistaházban kötöttünk végérvényesen barátságot.

Egyedül Gáthy Imre lóg ki a képből; igaz, a vele való barátságot inkább ő erőltette, nem én. Úgy esett a dolog, hogy egy lánynak próbáltunk udvarolni mindketten, s bizonyos sikertelen próbálkozások után én diszkréten visszavonultam, ő pedig feleségül vette a szép, szőke Matildot. Ennek ellenére gyakorta meghívott magukhoz, s Matild is olyan természetesen viselkedett, mintha házasságuk előtt nem is ismertük volna egymást.

Már egy ügyvédi munkaközösségben dolgoztam, amikor kitört a címerláz. Az epidémia kitöréséről Gézától értesültem, aki halk káromkodásokat morzsolgatott a fogai között, miközben elmagyarázta a jelenség lényegét.

- Nem is tudom, hogy röhögjek-e, vagy káromkodjak - mondta, miközben a bölcsészkar ablakából kibámult a Szabadsajtó utcára. - Mintha újjászületett volna a középkor. Mindenki címert akar csináltatni magának. Érted? Néhány éve még az is letagadta, akinek volt, most meg azt is eszi érte a fene, akinek sose volt.

- Mi közöd neked ehhez? - kérdeztem csodálkozva. - Csak nem te is...?

- Ugyan! - legyintett kedvetlenül. - Ezen a héten már a negyedik pasastól kapom a levelet, hogy nézzek utána a családfájának és a család címereinek. Érted? Újra divatba jött a történelem. Még szerencse, hogy megfizetnek érte!

Néhány héttel később egy délutánon felcsengett a telefon a munkaközösségben. Géza volt a vonal végén.

- Emlékszel még a múltkori beszélgetésünkre? - kérdezte. Akárhogy is erőltettem az agyam, nem ugrott be semmi.

- Arra, amikor a címerekről csevegtünk - segített. - Amikor nálam voltál a tanszéken. Hogy egyesek családfa- és címerkutatót rendelnek tőlünk.

- Valami rémlik.

- Nem tudnál átugrani hozzám?

- Most aligha - mondtam, és a kliensemre néztem, aki kalapját forgatva bámult a képembe a szemben lévő székéről. - Meddig vagy benn?

- Mondjuk, nyolcig.

- Rendben. Nyolcra nálad vagyok.

Amikor fél kilenc körül, éppen épületzárás idején betörtem a szobájába, óriási címertani könyvét bámulta, és szorgalmasan jegyezgetett. Aztán, mielőtt bármit is mondhattam volna, felvette a sapkáját, kabátját, néhány különnyomatot, és

meghatározhatatlan funkciójú papírdarabot dugott a zsebébe, és kitessékelt a szobából.

- Gyere, mert bezárnak bennünket. Átmegyünk az Egyetem presszóba.

Az Egyetemen aztán két sör és az enyhén koszos asztalka felett odahajolt hozzám.

- Emlékszel még a múltkori beszélgetésünkre? - ismételte meg az aznap egyszer már elhangzott kérdését.

- Emlékszem - bólintottam, és a körülöttünk vihorászó lányokat figyeltem.

- Akkor arra is emlékszel, hogy mindenki címer után koslat, és úgynevezett identitását, valamint kóbor őseit keresi. Nem mondom, jól fizetnek. Te, beledöglenél a röhögésbe, ha megmondanám, ki mindenki bízott meg, hogy keressek neki valami előkelő őst!

- Hát keress! De...

- Te nem akarsz egy kutyabőrrel találkozni?

Megakadt a sör a torkomon.

- Hogyhogy találni?

- Téged soha nem érdekelt, kik az őseid? Hogy kiktől származol?

- Csak mérsékelten - köhögtem ki a maradék sört a tüdőmből.

- Még inkább diákkoromban... De...

- Mi is a családnevetek?

- Hülye vagy, Szegő - mondtam. - Mintha nem tudnád.

- Hétföldi. Tudod-e, mi a jelentése?

- Nem én. Illetve sejtem. Volt valaha egy Hétföld vagy Hétfölde nevű helynév, és onnan...

- Nem volt.

- Hogyhogy nem volt?

- Nem volt - ismételte. - Utánanéztem.

- Te? Az én családomnak? - képedtem el. - Mi az ördögért?! És mi a fene ez az egész? Csak nem akarsz nekem is címert kreálni? Sötét ügyletekbe sem mint jogász, sem mint magánember nem szállhatok be. Ezt előre is megmondom!

Nagyot sóhajtott, és oldalba vágott.

- Nem erről van szó. Valaki megbízott, kicsoda, nem érdekes, hogy kutassam ki a családfáját. Többet ígért, mint a félelmi adjunktusi fizetésem.

- Bravó!

- Neki is láttam a kotorászásnak. Ennyi dohányért olyan ősokeket találok, amilyeneket a megrendelő csak kíván.

- Na és, találtál?

- Neki nem.

- Hanem kinek?

- Neked.

- Ne marhulj! - mondtam, de éreztem, hogy belül elfog valami eddig ismeretlen izgalom. - Ne marhulj, Géza!

- Nem marhulok. Isten bizony ez történt! Kotorászgattam az anyagban, és egyszer csak mit találok?

- Mit?

- Ezt - mondta diadalmasan, s mellettünk lógó kabátja zsebéből kihúzott egy darab papírfélét. - Fogd meg, rágd meg, szagold meg!

Poros, piszkos, gyűrött pergamenlap volt, szinte ragadt a kosztól. A presszó tompított fényében csak valami halvány, sorokhoz hasonló mintázatot tudtam felfedezni rajta.

- Mi a fene ez?

- Egy pergamen. Ajándékozási okirat. Becsületemet kockáztatva kicsórtam a levéltárból, hogy megmutassam neked. Néhány nap múlva majd visszacsórom.

- No de...

- Amit látsz rajta, az írás. Még hozzá latin nyelvű. Nem akard elolvasni?

- Ne hülyéskedj! - mondtam. - Tudod, hogy nem tudok latinul.

- Tudom - bólintott. - Tisztában vagyok hiányos műveltséggeddel. Bár... őszintén szólva, nekem is ráment egy éjszakám.

- És... mi van benne?

Kiterítette a pergament, két végére rátette a sörösüvegeket, hogy össze ne csavarodjék, aztán rábökött az ujjával.

- Itt, a felső részén néhány sor arról értesít, hogy bizonyos Csáky Gyula lemond egy vitatott birtokrésről...

- A „szalmás” Csáky?

- Lehet, hogy a rokona. Szóval lemond egy birtokrésről Hétföldi Boldizsár javára.

- Dédapa! - tört ki belőlem a kiáltás.

Kikerekedett a szeme a megdöbbenéstől.

- Megvesztél?! Micsoda dédapa?

- Úgy hívták a dédapámat. Hétföldi Boldizsár.

- Az lehet. De ez az ő déd-déd és egyéb apja. Ez a pergamen ugyanis XV. századi.

- Úristen! - mondtam. - Magyar nemes vagyok.

- Kisnemes - helyesbített. - Utánanéztem a nemesek között. Ilyen nevű nemesi család nincs. Csak kisnemes lehetett, akit viszont nem vettek lajstromba.

- A kisnemes is nemes! - tört ki belőlem az önérzet.

- Az - mondta beleegyezően. - Ezután pedig megpróbáltam utánanézni a név etimológiájának. Érted?

- Nem.

- Megnézni, hogy mi a jelentése. S nekem is ugyanaz jutott az eszembe, mint neked. Hogy, tudniillik, kell lenni valahol egy Hétfölde nevű helynek, amiről a család a nevét kapta.

- És?

- Nincs.

- De hátha régen volt.

- Nem volt.

- Honnan tudod olyan biztosan?

- Mert annak is utánanézttem. Semmiféle ismert regiszter nem tartalmaz Hétfölde nevet. Még hasonlót sem.

- Valaki egyszer azt mondta nekem... hátha magyarosított név.

- Nem lehet - mondta megfellebbezhetetlen biztonsággal. -A XV. században még nem magyarosítottak.

- Hát akkor?

- Éppen ez az. Furdalni kezdte az oldalamat a dolog. Mintha csak a saját családomról lett volna szó. Akkor aztán észrevettem valamit.

A pergamen aljára mutatott, de a koszon kívül csak halvány, összefüggéstelen körvonalakat láttam.

- Mit kellene látnom?

- A címert.

- Címert?

- A Hétföldi család címerét. Itt! Nem látok semmit!

- Mert nem pecsétnyomóval és viasszal csinálták, hanem valaki alápingálta és kifestette. Nyilván nem volt pecsétnyomójuk.

- Vagy elvesztették.

- Kétlem. A jelek szerint elég ágrólszakadtak lehettek Boldizsár bácsiék.

- És... mi van a címeren?

- Hát, éppen ez az. Lefényképeztettem az infragéppel.

- Ez valami szuper...?

- Az. Nem érdekli a por meg a kosz. A negatívon gyönyörűen

kirajzolódik a címer. A Hétföldi család címere. S tudod, mi van rajta?

- Mondd már, mert megiszom a sörödet!

- Hét domb.

Éreztem, hogy kifut a vér a fejből, és szédülni kezdek.

- Óriási! - nyögtem. - Tehát mégiscsak *hét föld*. Hiszen a domb meg a föld lényegében ugyanaz, nem?

Elhúzta a száját, és a sörébe bámult.

- Nem is tudom. Talán igen, talán nem. Mindenesetre elképzelhető. Elsősorban azonban nem ez aggaszt engem, hanem...

Ekkor már se láttam, se hallottam.

- Óriási! Hét domb... Te, ez emlékeztet engem valamire! Hét domb... Csak tudnám...

- Rómára - mondta nyugodtan. - Rómát is hét dombra építették.

Újra megfordult velem a világ.

- Te... Egy nőstény farkas nincs a címerünkben?

- Két szopós csecsemővel, mi? Nincs. Viszont van hat középkori vitéz.

- Micsoda?

- Hat pasas. Kábé tizennegyedik századi viseletben.

- Úristen! Hat vitéz! És mit csinálnak a címerünkben?

- Ülnek.

- Ülnek? Hol a csodában?

- A dombok tetején.

Elakadt a lélegzetem. Hat vitéz, hat domb tetején ül, és ráadásul mindez a saját, vagyishogy a családom címerében!

- Csak úgy ülnek?

- Csak úgy. Hat vitéz hét domb tetején.

Ekkor valami megpendült az agyamban.

- Stop! Hat vitézt mondtál, és hét dombot. Ez pedig azt jelentené...

- Egy dombon nincs vitéz.

- Hogyhogy?

- Nincs és kész. Üres a domb teteje.

- Üres?

- Csak fű van rajta. Ha azt a néhány vonalkát egyáltalán fűnek lehet nevezni.

- És... szerinted mit jelent mindez?

- Nem tudom. De ez még mind semmi. Ugyanis...

- Ugyanis?

- Tulajdonképpen megvan a hetedik pasas is.

Újra a fogashoz nyúlt, és kihúzott a kabátja zsebéből egy fotókópiát. Az infravörössel készített képet.

A két sörösüveg közé tette, és hanyagul rábökött.

- Nézd csak meg a saját szemeddel! Ez a hét púp hét domb, ezek a kis figurák pedig a vitézek. Az az apró mütyür a fejükön süveg, lejjebb zeke, és így tovább. Látod a csizmájukat?

- Látom - mondtam, és alig kaptam levegőt, őseim olyan hetykén ültek a dombok tetején, mintha csak az örökségemet őrizték volna a fenekük alatt. A hetedik domb azonban tényleg üres volt; nem ült rajta senki.

- Hátha csak lekopott - mondtam. - Ki tudja, mi érhetette az elmúlt évszázadok alatt.

- Nem kopott le - mondta Géza. - A pecsét sértetlen, csak koszos. A hetedik dombon eredetileg sem volt vitéz. Ámde...

- Ámde? - visszhangoztam reménykedve.

- Ámde, ha jobban megnézed, a hetedik domb mégsem egészen üres.

Azonnal odakaptam a szemem, de semmit sem láttam a dombocska tetején. Csak egy-két szál fűvet és valami

vastagabbat, talán egy csenevész fát.

- Szerintem az.

Fölényes mosollyal előhalászott a nadrágzsebéből egy nyeles nagyítót, amilyennel a bélyeggyűjtők szokták a fogazatot ellenőrizni, és a kezembe nyomta.

- Ezzel bámuld!

Csodák csodájára a nagyító üvege alatt megelevenedett a dombi ető. A fűszálak vastagabbak lettek, és az a bizonyos csenevész fa is kezdett egészen furcsa formát ölteni.

- Te! - kiáltottam fel borzongató örömmel. - Ez nem fa...!

- De nem ám - mondta Géza.

Bámultam, bámultam, de nem tudtam rájönni, micsoda.

- Hát akkor mi?

Közelebb hajolt hozzám, mintha lelkének borzongató titkát akarná megosztani velem.

- Egy kéz - suttogta. - Egy emberi kéz! Éreztem, hogy megborzongok, és kezdenek égni állni a szőrök a fejemen.

- Úristen! - Egy levágott kéz?

Felhúzta a vállát, és grimaszt vágott.

- Fogalmam sincs róla. Képzelheted, hogy megdöbbszem, amikor felfedeztem. Még sokkal jobban, mint te. De mégiscsak az a véleményem, hogy nem levágott kéz.

- Mire alapozod, hogy nincs levágva?

- Valahogy nem úgy néz ki. Inkább olyan, mintha a domb oldalából nőtt volna ki.

- Eszerint - mondtam bölcsen -, akihez a kéz tartozik, ott van a domb alatt.

- Tudsz jobbat?

- És... szerinted mit csinál?

- Szerintem nyugszik. Mármint az utolsó ítéletig. Szerintem ugyanis halott.

- És... miért lóg ki a keze? Nem jutott neki föld, vagy mi a csoda?

Vigyorgott, és lehúzott egy újabb pohár sört.

- Muszáj volt így ábrázolni. Nem?

- Pont így?

- Ha ugyanis nem lógna ki a keze, nem tudnád, hogy ott van a domb alatt. Tiszta sor, nem?

- De... az - mondtam tétován. - És a többiek miért nem... illetve miért...

- A többiek élnek, ez pedig halott.

- Gondolod, hogy ők ölték meg?

- Előfordulhat.

- Szerinted nincs valami furcsa ebben a címerben?

Elgondolkodó képet vágott, és megcsóválta a fejét.

- Szerintem nagyon is furcsa az egész. Olyannyira, hogy még hozzá hasonlót sem láttam.

- A kézre gondolsz?

- Arra is.

- Elő szokott fordulni levágott kéz vagy egyáltalán kéz a címerekben?

- Természetesen. Sőt, elég sok van belőlük. Van, amelyik kardot tart a kezében, van, amelyik címerpajzsot, szőlőfürtöt... és - szégyenlősen elmosolyodott - van, amelyik vödröt.

- Vödröt? - hökkentem meg.

- Most terveztem egyet a Vízműveknek. Egy kar egy csöpögő csap alá vödröt tart. Négyezret fizettek érte...

- Őrület!

- Egyáltalán nem az. Öt napig törtem a fejem, amíg...

- Nem az az őrület, hanem az, hogy mi a fenéi akar ez jelenteni?

- Kérlek - komolyodott el kissé sértődötten. Végül is a címerek

jelentős része valamilyen legendára vagy mítoszra épül. Sosem olvastátál címertanról?

- Sosem.

- Mindegy. Vegyük csak a sárkányölés motívumát. Világos, hogy a Szent György-legenda húzódik meg mögötte. Vagy az óriási sasmadarakat... Lehet, hogy a *Megyer* törzs totemállatát ábrázolják.

- És a hét domb?

- Elképzelhető, hogy egy monda képezi az alapját. Valószínűleg a te, illetve a Hétföldi család eredetmondája.

- A hét vezér! - üvöltöttem fel úgy, hogy többen szemrehányóan bámultak ránk a szomszéd asztaloktól. - Álmos, Előd, Ond...

Aztán igyekeztem lehiggadni, és kulturált mosolyt erőltettem az arcomra.

- Oké. Rendben van. Mit tanácsolsz tehát?

- Először is őrizd meg a nyugalmadat! Láss neki a munkának, mint egy tudós! *Sine ira et studio*.

- Minek a színe?

- Majd keresd ki a szótárból. Láss neki, ha érdekel az őseid története. Ha tudok, természetesen segítek.

Összecsavarta a pergament, visszarakta a zsebébe, a fényképet viszont a kezembe nyomta.

- Ez a tied. Azonkívül ne mondd, hogy felcukkoltalak és madra hagylak. Ellátlak néhány atyai tanáccsal is.

- Kösz - mondtam savanyúan.

- Először is - kezdte. - Induljunk ki abból, hogy a legenda két fogalomhoz, illetve szóhoz köthető. A *hét* számnévhez és a *föld* főnévhez. Igaz?

- Igaz.

- Namármost. Először is, a *hét* számnévnek kell utánanézned.

Mi a jelentősége a magyar folklórban, esetleg az ősmagyar mitológiában és a többi. Beláthatod, hogy ezzel nem foglalkozhatom.

- Belátom - bólintottam.

- Kapcsolódik-e továbbá a *hét* számnév valamiféle földhöz.

- Hetedhétországhoz - mondtam.

- Valahogy úgy. Persze a te címeredben aligha erről van szó.

Valami sokkal konkrétabbról.

- A hét törpe talán?

- És a Kuka a bányában, mi? Ha hülyéskedsz, soha nem fogod megfejteni a címert.

- Nem hülyéskedek - sóhajtottam.

Az órájára pillantott, és a pincért kereste a szemével.

- Rá fogsz jönni, hogy gyerekjáték az egész. Egyszerre csak nyomra bukkansz. Olyan lesz, mint egy krimi. Követed a nyomot, és hipp-hopp, máris kezdedben a megoldás. Legalább lesz mivel eltöltened üres óráidat. Na, szervusz!

Ahogy hazaértem, rajzszöggel az íróasztalom fölé szegeztem a képet, és bánatosan nézegetni kezdtem. A hat vitéz önérzetesen bámult rám, a hetedik pedig mintha segítségért integetett volna a dombocska alól.

- Veled aztán kibaltáztak, pajtás - simogattam meg a pirinyó kezét, és őszintén sajnálni kezdtem a tulajdonosát. Isten tudja, mi-1 ért vagy honnan, de egyre inkább az az érzésem támadt, hogy a győzedelmesen üldögélő hat a felelős a hetedik szomorú sorsáért.

- Várjatok csak, hékások! - fenyegettem meg őket. - Mindent megtudok rólatok, és...

Ebben a pillanatban csattant az ajtó, és már lépteiről megismertem az akkor éppen ügyeletes barátnőmet, Lidát, akinek átmeneti időre kulcsa is volt a lakásomhoz.

- Én aztán várhatlak ítéletnapig! - dohogott méltatlankodva.
-Hol az ördögben voltál?

Pusztit nyomtam a homlokára, és a képre mutattam.

- Szerinted mi ez?

Rámeredt, majd ledobta a kabátját a szőnyegre.

- Szerintem a Kossuth-címer, csak elmozdult a felvétel.

Mielőtt még tovább találgathatott volna, gyorsan elmondtam neki, amit Gézától hallottam. Tettem többek között azért is, mert Lida gyakorló régész volt, igaz, hogy őskoros, de azért reménykedtem, hogy talán tud valamiben segíteni.

Többször szúrósan rám pillantott, hogy nem akarom-e átverni, aztán mikor meggyőződött róla, hogy semmi ilyesmiről nincs szó, a hátamnak dőlt, és a képre meresztette a szemét.

- Hm! Erősen emlékeztet a kurgántemetkezésekre.

- A micsodára?

- A népvándorlás korában temetkeztek ilyesféle földhalom alá

- Aha. Rémlik valami.

- Esetleg egy feltámadásmítoszzal kombinálva.

- És... hogy gondolod? - kérdeztem óvatosan.

Átölelte a nyakam, beleharapott a fülembe, és vihorászni kezdett. Minden erőmre szükségem volt, hogy rendreutasítsam.

- Na, jó - mondta sértődötten. - Ha már ennyire beleestél ebbe az ízébe, akkor figyelj. Sosem hallottál még elesett vitézekről, akik feltámadtak?

- Dehogynem!

- Telis-tele van velük a mitológia. Mondjuk, volt valaha hét vitéz. Háborúztak, megölték őket, meghaltak. Eltemették őket ilyen kurgán alá. Ott nyugodtak egészen addig, amíg csak fel nem támadtak.

- Feltámadtak?

- Valaki feltámasztotta őket. Mint Geszer vitézeit a tibeti

mitológiában.

Lassan, de biztosan kezdett megfájdulni a fejem.

- Geszer - suttogtam. - Ki az?

- Tibeti vitéz. Harcolt a sokfejű sárkány és kísérei ellen. Volt három égi nővére; védőszellemek, akik vigyázták az útját. Olyasfélék, mint a keresztényeknél az őrangyal. Egyszer Geszer és katonái elesetek a csatamezőn. Egytől egyig. Ekkor jöttek az őrangyalok, és az élet vizével meglocsolták őket. A vitézek feléledtek és hazamentek. Na, mit szólsz hozzá?

- Mit szóljak? - kérdeztem mogorván, mert nem szerettem, ha a barátnőim okosabbak nálam.

- Képzeld csak - folytatta -, hogy a vitézek éppen most támadnak fel: azt a pillanatot ábrázolja a címered, amikor felélednek a hamvaikból, mint a hidra.

- Az a Főnix - mondtam, csak a rend kedvéért.

- Mindegy. Felkelnek, és ott ülnek a kurgánok tetején, míg a hetedik még csak most kászálódik ki alóla. Nem érzed, hogy ez a mozzanat bizonyos időbeliséget is kifejez, az ábrázoló primitív, de mégis találó módján?

- Hogyhogy? - képedtem el.

- Úgy figyeld a dombokat, mintha különálló filmkockák lennének. Hat nagyjából egyforma, de a hetedik a történet egy későbbi fázisát ábrázolja. A többiek már kijöttek a domb alól, a hetedik azonban még csak most tollászkodik.

- Gondolod, hogy lehet benne valami? - kérdeztem gyanakodva.

- Elképzélhető. S ha kedved óhajtja, elmondhatok még legalább tíz ilyen tetszetős kis történetecskét. De az isten szerelmére, csak nem akarod tönkretenni az egész esténket ezzel a marhasággal?

Másnap alig vártam, hogy lecsengjen a munkaidőm a

Munkaközösségben: futottam, hogy még az egyetemen érjem Baranyai Sanyit. A változatosság kedvéért most én cipeltem őt ugyanoda, ahova engem tegnap Géza. A presszó mit sem változott: mintha öt perce keltem volna fel az asztalunktól.

Bevezetés helyett mindjárt elé raktam a képet. Ráböktem a halmokra, a vitézekre, a segítséget kérő kézre. Elmondtam mindent, amit Gézától hallottam, és várakozva függesztettem rá a szemem.

- Nos?

Elvette a képet, tüzetesen végigböngészte, aztán visszatette az asztalra.

- Gratulálok - mondta minden gúny nélkül. - Más súlyos ezreket fizetne ilyesmiért, neked meg ingyen az öledbe esik egy előkelő atyafiság. Mindig is mázlista voltál! |

- Nem erről van szó - mondtam türelmetlenül. - Szeretném tudni, hogy mi ez az egész. Például nem rejtőzik-e mítosz a figurák mögött. Akár magyar, akár idegen. Vagy mi a hetes szám jelentősége a címerben? Csak benned bízom, öregem.

Túl patetikusra sikerült az utolsó mondatom, mégsem nevetett ki érte. Újra felvette a képet, nézegette, aztán lemondóan az asztalra ejtette.

- Momentán nem ugrik be semmi. Hogy nem lényeges mítosz, az biztos.

- Nekem valami nem annyira lényeges is jó lenne.

- Olyan sem jut az eszembe. A magyar mitológiából biztosan nem. Semmiféle eltemetett vitézekről nem tudok. Se hőroszokról, se angyalokról. A régi magyar mitológiában különben sincsenek ilyenek.

- Hát akkor?

- Talán valami monda vagy legenda lehet. Mondjuk, egy vármonda. Olyasmi, mint a Kőműves Kelemen. Ott Kelemennét

falazták be, itt meg egyik társukat.

- Ez az! Hogy össze ne dőljön a többi domb! - következtettem bátran.

- Csakhogy ilyesmiből nem készítettek címert - mondta határozottan, lelohasztva feltörő lelkesedésemet. - Ilyesmiből legfeljebb vásári ponyvát csináltak, vagy freskót. A folklórban pedig balladát, Címer kizárva.

Szánakozva pillantott rám, mint igazi profi a reménytelen amatőrre.

- Ez egy dzsungel, kisapám. Annyian foglalkoztak vele, hogy csak szorosán egymás mellett férnének el a Real Madrid stadionjában. Annyi könyvet és cikket írtak róla, hogy megépíthetnéd belőlük a nagymarosi vízlépcsőt. Azt tanácsolom, menj el a levéltárba és kezdj el kotorászni. Néha az írott emlékek többet érnek, mint a legendák.

Nyeltem egyet, és vártam, hogy folytassa.

- Felmész a levéltárba, megkeresed Kántor Jóskát, és rám hivatkozol.

- Segíteni fog?

- Elkalauzol majd valakihez, aki esetleg ad egy jó tippet. Különben mi a fene ütött beléd, hogy egyszerre ennyire odalettél az őseidért?

Amíg hazafelé bandukoltam, egyre ott csengett a fülemben az utolsó mondata. Tényleg, mi a fene ütött belém? Eddig köptem minden múltba merült Hétföldre, most meg egyre csak le akarom kaparni csontjaikról a földet. Csak nem az identitásomat keresem én is? Megrántottam a vállam, és úgy döntöttem, hogy egy időre pihentetem a dolgot. Hiszen nemcsak ősökől áll az élet, nem igaz?

Másnap délután azért felloholtam a levéltárba. Útközben

mindenesetre megfogadtam, hogy ha itt sem találok semmi nyomot, abba hagyom az egészet. Hátha egy ősrégi, kolosszális tréfa áldozata vagyok? Persze nem Gézára gyanakodtam, hanem valamelyik vidám lelkű ősmre, aki rajzgyakorlatokat végzett egy pergamen alján.

Kántor József segédmunkatársat hamar megtaláltam. Óriási halom török defterkönyv között üldögélt; éppen szalonnát evett hagymával és kenyérral. Úgy, mint a szegényember a népmesékben. Amikor meglátott, letette a bicskáját egy defterre, és barátságos mosollyal kezét nyújtott.

- Baranyai már telefonált. Sajnos nem tudok segíteni, de az semmit nem jelent, mert én a hódoltság korával foglalkozom. Tudod mi az a szijákát-írás?

- Nem én.

- Mázlid van, mert akkor most te ülhetnél itt a helyemen háromezer-ötért. Na, gyere!

Elindult előttem, nekem pedig abban a pillanatban könnyezni kezdett a szemem a hagymától. Sírva botorkáltam utána a sok kilométernyi defter között.

- Biztos a rovarirtótól bőgsz - vigasztalt. - Mióta a csótányok rákaptak a defterekre, mindenfelé porozunk. Azóta kilencen mentek betegszabadságra.

- Na és a csótányok? - köhögtem mögötte, könnyeimet potyogtatva.

- Köpnek a porra. De sebaj. Ami megmarad a defterekből, annál értékesebb. Most bemegyünk Újvárihoz, ő a főmunkatárs és osztályvezető.

- Ő esetleg...?

- Ez? Ez soha. Ez egy akkora balfácán, mint a millenniumi emlékmű. A múltkor megfenyegetett egy munkatársat, hogy kirúgátja, mert nem tudta neki elolvasni valamelyik oklevél

sormintáját.

- Akkor mit akarunk tőle?

- Ő adja az engedélyt. A többit majd Döme bácsi elintézi.

- Döme bácsi, ki...

- Gyere!

Kopogott és belökött a szobába, ahol Újvári trónolt. A főmunkatárs-osztályvezető enyhe csodálkozásának adott hangot, hogy egy jogász bűvárkodni készül oklevelek és egyéb levelek között, majd nagylelkűen odakanyarította a nevét valami papír alá. Többször megrázkódott, amikor Kántor rámosolygott, és gyorsan kituszkolt bennünket a szobából.

- Döme bácsi mindent tud - mondta Kántor Józsi, miközben újra elvonultunk a defterek között. - Ha ő nem tud valamit, az nincs is ebben a levéltárban, sőt a többiben sincs.

- Ő kicsoda?

- A Döme bácsi? Nyugdíjas.

- Nyugdíjas? - képedtem el.

- Főmunkatárs volt ő is, csak Újvári, amikor kinevezték, nyugdíjaztatta. Azóta naponta bejár négy órára a deftereket porolgatni. Meg ha kinyiffan a komputer.

Kérdezni már nem volt időm, mert egy koszos sarokban szemüveges, kefebajuszos öregúrra bukkantunk. Ő is hagymát evett, csakhogy zsíros kenyérral. Úgy látszott, ebben a levéltárban a hagyma a védőétel szerepét tölti be.

Kántor József illedelmesen megállt az öreg előtt.

- Döme bácsi, Hétföldi elvtársat Újvári elvtárs küldte, hogy...

-Az öreg erre gyorsan felállt, zsebre vágta a zsíros kenyér és a hagyma maradékát, majd futásnak eredt.

Kántor Józsinak csodálatos reflexszel sikerült elkapnia az öreg köpenye szélét, mielőtt még eltűnhetett volna a defterek között.

- Álljon meg, Döme bácsi, a kolléga igazi kolléga. Kutatni jött.

- Ja, vagy úgy - morogta az öreg megkönnyebbülve, és visszaült a helyére. - Hát csak kutasson.

- Neki *magára* van szüksége, Döme bácsi.

Az öreg csodálkozva felvonta a szemöldökét.

- Mi a fene! Hiszen ott a komputer, a szoftver meg hardver
Majd az megmondja, amire kíváncsi!

Kántor Józsi rám kacsintott, aztán könyörgőre fogta a dolgot.

- Miért mond ilyen, Döme bácsi? Tudja jól, hogy maga nélkül moccani sem tudunk. A komputer terminálja kiégett, és különben is fíngot sem ér az egész. Segítsen rajta, Döme bácsi!

Az öreg morgolódott még egy kicsit, aztán felém fordult.

- Na, mi kéne ha vóna?

Hallottam, hogy Kántor közben csendesen meglép a hátam mögött.

Ekkor előhúztam a táskámból a fényképet, és az öreg elé tettem.

- Ez micsoda?

- Egy címer másolata - nyögtem.

- Akkor nem jó helyen kereskedik, én levéltáros vagyok, nem heraldikus.

- Az a helyzet, hogy a családuknak után nyomozok, gondoltam, a címer segít.

Undorral félrelökte a képet.

- Hogy hívják a családját?

- Hétföldi.

Maga elé meredt, hümmögött, majd megrázta a fejét. Felállt, odabotorkált a polcok egyikéhez, s lezser mozdulattal lesöpörte róla a defterkönyveket, legalább másfél méter hosszúságban. Ahogy az iratok a padlóra hullottak, cédulák hosszú sora tűnt a szemembe a lepotyogott defterek mögött.

- Szoftver és hardver! - zsörtölődött, ahogy benyúlt a cédulák

közé. - A termináljuk is kifingott. Szart se ér az egész!

Udvarias krákogással nyugtáztam modern irodalmi stílusát. Erre visszafordult, és szemrehányó képpel a kartonokra mutatott.

Amikor engem kinyírtak, ezeket is ki akarták dobni. Még szerencse, hogy el tudtam dugni őket. Képzelteti, hogy betojtam, .mikor megjelent két segédmunkás néhány üres zsákkal, hogy a MÉH-be viszik a céduláimat. Szerencsére rá tudtam beszélni őket, hogy jöjjenek vissza délután, addigra majd előkészítem a leselejtezett anyagot. Olyan gyorsan még nem dolgoztam életemben. A *Távol Moszkvától* című könyv hetven példányát vagdostam fel és raktam be a nejlonzsákokba.

- És... nem keresték? - kérdeztem illedelmesen.

- Még mindig maradt harminc. Ötven-egynéhányban valaki százat rendelt a levéltárnak. S azt hiszi, azóta egyet is elloptak belőlük?

Tovább turkált a cédulái között.

- Herédy, Hessej, Hetényi... Na, na... Itt van, na! Hétföldi... ezt keresi, barátocskám?

Úgy éreztem, megáll a szívverésem. Nagyot tüszentettem: talán a csótányirtótól, talán a hagymaszagtól.

- Hétföldi - ismételte nyomatékosan, majd megvakarta az orra hegyét -, AB-Z-23.

- Hogy tetszik mondani?

Megcsóválta a fejét, mintha egy óvodásnak próbálná elmagyarázni a relativitás elméletét - a megértés leghalványabb reménye nélkül.

- Ez egy kódszám. Azt jelenti, hogy az adott név hol található. Mindegyik betű egy meghatározott kort jelöl. Világos?

- Hát, izé... - nyögtem.

- Nahát. Saját rendszer. Én találtam ki. És tudja miben különbözik az én rendszerem a többiekétől?

- Decimális? - kaptam a szalmaszál után.

- Kutya fülét! Abban, hogy én meg is találom, amit keresek. Nahát! Akkor essünk neki! *A* - annyi, mint magyar történelem. *B* - annyi, mint a XVII. század vége, áthúzódóan a XVIII. század elejére.

- Elejére...

- Oda. A 23 polcszámot és helyet jelöl, a Z pedig... Na, igen... Sajnos...

- Csak nem vészett el? - tört rám a vakrémület.

- Fenét! Csak hogy memoár.

- Memoár?

- Csakis. Valakinek a memoárja. Nem oklevél, nem hivatalos irat, csak memoár.

- És az baj? - kérdeztem meggondolatlanul.

Úgy nézett végig rajtam, mintha a legnagyobb és legfeketébb okiratfaló csótány bukkant volna fel az orra előtt.

- Most mit magyarázzak magának? Tanulja meg egyszer s mindenkorra, hogy a memoár csak másodlagos értékkel bír. Legalábbis egy komoly kutató számára. Persze, magának ez is jó lesz! - Aztán újra megcsóválta a fejét, és dühösen rám támadt: - Mi az istent akar, ha még a források értékrendjével sincs tisztában?! Jó, elismerem, néha még Kosárynak is igaza lehet. De a memoár akkor is csak memoár. Hogy jöhetne egy oklevél vagy egy hiteles helyen kiállított... eh! Na, jöjjön utánam!

Végiglopakodtunk a defterek között, eljutottunk egy vasajtóig: pontosabban a vasajtó elé helyezett sámlig. Döme bácsi fásult közönnel rúgta odébb az ülőalkalmatosságot.

- Ide üljön! Én majd addig kikeresem a memoárját.

Ekkor eszembe jutott valami. Valami, aminek már korábban is eszembe kellett volna jutnia. Nem is tudom, honnan vettem magamnak a bátorságot, hogy megfogjam a könyökét.

- Több nincs?

Először villant valami elismerésképe a szemében.

- És ha van?

- Arra gondoltam, hogy... hátha több adat is van itt a családomról, illetve... a Hétföldi családról.

Kinyitotta az ajtót, és mielőtt eltűnt volna mögötte, visszafordult.

- De mohók lettünk egyszerre! Tanulja meg, fiatal jogász barátom, hogy csak sorjában. Ez nem olyan, mint a jogtudomány, hogy előbb akasztatunk, aztán majd bebizonyítjuk a felakasztott bűnösségét. Esetleg rehabilitáljuk a kötelet. A történettudományban a legfőbb elv a módszeres munka. Most pedig maradjon a seggén, és várjon!

A felszólító mondat második részét kénytelen voltam betartani, az első azonban némi nehézségekbe ütközött. A sámli ugyanis olyan kicsinek bizonyult, hogy tízpercnyi szenvedés után felálltam, és sétálni kezdtem a polcok között.

- Úristen! Megvan a családom! De mi az, hogy csak memoár? Remélem, nem hamisítvány...

Sétáltam még egy kicsit, és amikor ismét felmerült lelkemben a nagy kérdés, hogy ti. mi a fenéért vagyok itt egyáltalán, Döme bácsi felbukkant egy poros dossziéval a hóna alatt.

- Oltári mázlija van, hogy eddig még nem csináltak belőle fidibuszt. Különben tudja mi az?

- Szivargyújtó papír.

- Bravó! Hát akkor gyerünk vissza!

Visszamentünk, kibontotta a dossziét, és elém lökte a megsárgult papírlapokat.

- Itt van a kísérlapja is. Törzsszámmal meg mindennel. Csak éppen a legfontosabbak hiányoznak róla. A méret persze az megvan. Mintha magának most az lenne a legfontosabb. Na,

mindegy, itt akarja elolvasni?

- Hát, ha lehet.

- Mindössze pár oldal az egész. Annak idején magam raktam rendbe. Amit a kezében tart, Kuny Bálint huszárcapitány feljegyzése

- Kuny Bálint?! - tört ki belőlem a csalódottság. - Én azt hittem, hogy...

- Kuny Bálint levelet írt bizonyos Dágony Ferencnek Szatmárba jobban mondva, nem is levelet, hanem elküldte a naplóját, amelyet a Rákóczi-szabadságharc alatt írt. Méghozzá elég vastag napló lehetett, hiszen az oldalszámozás azt bizonyítja, hogy... persze magát ez úgysem érdekli - biggyesztette le az ajkát. - Magát csak a Hétföldi család érdekli.

- Csak az! - dühödtem meg.

- Hát akkor olvassa! És adjon hálát az Istennek, hogy annak idején én csináltam itt a katalógust. Én ugyanis a memoárban szereplő valamennyi személynevet külön kartonra vezettem fel, s egy-egy idevágó jegyzettel a *Kuny Bálint memoárja* című cédulára utaltam vele. Ha ezt nem teszem, a bűdös életben meg nem találja Hétföldi Gáspár történetét.

- Hétföldi Gáspár?

- Hétföldi huszárcapitányét. No de inkább olvassa maga! Csak akkor szóljon, ha bedöglük vele. És tőlem ne kérdezze, hogy hol a memoár elveszett része, mert az nincs sehol. Lehet, hogy éppen az egyik őse törölte ki vele... Most pedig hagyjon békében, és csak akkor szóljon, ha feltétlenül szükséges.

Mit tagadjam, meghatottan vettem kezembe az elsárgult papírcsomót. Kuny Bálint ide vagy oda, mégiscsak egyik őszám viselt dolgairól esik szó benne.

Mit mondjak, nem volt gyerekjáték elolvasni. A megfakult fekete tinta, a betűk középkori kalligráfiája óriási feladatnak

ígérkezett. Nem is beszélve a nyelvről. Majdnem olyan volt, mintha idegen nyelvű szöveget próbáltam volna kisilabizálni.

A továbbiakban engedjék meg, hogy ne ragaszkodjam a Döme bácsi által később többször is felhánytorgatott történeti hűséghez. Nem lenne sok értelme, ha az eredeti nyelvezet és helyesírás szerint másolnám le, hiszen nincs szándékomban a tisztelt olvasó tűrőképességét próbára tenni. Igyekszem visszaadni az eredeti stílusát, de csak annyira, amennyire nem megy az érthetőség rovására. Következzék hát maga a részlet minden külön kommentár helyett!

„... mellyek miatt többször is éhkoppot szenvedénk. (Mint már mondtam, a memoár csak részlete egy vastagabb műnek, s a megmaradt első oldal egy mondat befejező részével kezdődik.) Ha Hétföldi kapitánytársam nincs mellettem, még cudarabbul is végződhetett volna a dolog. Róla már többször is megemlékezék, főleg azok miatt a dolgok miatt, amellyek, azt hiszem, kellőképpen el borzasztják tekegyelmedet is. Bár foglalatosságom nemigen engedé eddig, hogy Isten avagy a végzet dolgait fürkésszem, eme kapitánytársam sorsa mélyen megdöbbenett, és minden bizonnal arra fogand ösztönözni, hogy mihelyest nyugodt helyre vezérelem éltem csónakját, lelkemben számadást végezsek, és megadjam végre az Úrnak, ami neki járna. Talán kegyelmébe veszi, hogy egy katonaembernek, bár naponta találkozása vagy a harcmezőn az Istennel, a conversatio többnyire fegyverek vasa és muskéták dörgése segedelmével végeztetik, nem pedig len ájtatos csendben való suttagó imák által. Végül is Hétföldi kapitánytársam sorsa meggyőzött arról, hogy nagy az Isten hatalma még a katonaemberek felett is. Ha én lennék a helyében, talán már el is veszejtettem volna enmagamat önkezem által, mintsem hogy türelemmel várjam a sors

bekövetkező csapását, amely biztos ugyan, miként az Isten akarata, de időben felettébb bizonytalan. Lehet, hogy holnap, de lehet az is, hogy csak évtizedek elmúltával következik be. Hétföldi kapitánytársam, lelkének hatalmas erejével és emelt fővel viselé, ami a végzet által kimérettetett rá, és nem véletlen, hogy mottóul boldogult Zrínyi Nikola által is szívesen használt latinus mondatot véseté kardja markolatára: Sors bona nihil aliud. Persze meglehet, hogy ez részéről csak gúnyos fintora a sorsnak, amely az ő esetében nem bonus.

Mivel pediglen Hétföldi kapitánytársammal nem sokkal későbbben még foglalkozni kívánok, kicsinyként más irányba terelem szavaim csolnakját.

Mikor is márciusban Bercsényi László úr, a fejedelem útját előkészítendő, Francziaföldre lépett, kíséretében ott voltunk többeken: úgymint Rajczy, Fülep és főképpen Tóth Ferencz is. Errefelé nagy becsületje van a magyar katonának, főleg, ha huszár az illető. Így aztán sem ételben, sem italban nem szenvedénk hiányt, de még egyebekben sem. A francia leányasszonyok ugyanis lelküket adnák egy-egy hegyesre fent bajuszért, és az asszony nép sem oly félénk, mint ahogy azt példának okáért Oláországban megszoktuk. Nem fürdik túlságosan gyakorta - sőt, Fülep úr szerint ama bizonyos sajthoz hasonlatos az illata, melyet errefelé vékaszámra fogyasztanak; ámbár megszokás dolga az egész.

Ugyanakkor nemcsak a menyecskék, hanem az urak is vonzódtak a magyar katonához - ez utóbbiak persze nem a bajusza, hanem vitézsége és éles szablyája miatt. S nem fukarkodnak fényes aranyakkal, ha ezen megvásárolhatják egy-egy huszár tisztességét.

Mivelünk ekkor így állott a dolog: Bercsényi úr olyannyira elfoglaltatott a fejedelem vizitációjának előkészítésével, melynek

egy Dumkirkeus nevű helyen kellett volna végbemennie, hogy sajnos, bennünket némely kapitányokat nemcsak hogy elhanyagola, hanem egyáltalán úgy festett a dolog, hogy még szolgálatainkra sem tart igényt. Duráczy szállásmester ugyan váltig hangoztatta, hogy aki felesküdt a fejedelemre és a hazára, annak idegen földön is eskü az eskü - de te nem tudod még, kegyelmes uram, hogy az idegen föld kiszívja az emberből a hűséget, minden eskü eránt, amelyet valaha akárkinek is tett.

Mondottam volt, hogy az év márcziusában magunkra hagyatva csellengénk a Páris melletti kaszárnnyában és környékén, és lestük volt a híreket hazulról és a fejedelemtől. Mi már tudtuk, amit akkor tekegyelmetek még csak tán sejtettek volna, hogy a francia bármely szorgos és segítőkész nép is, nem fog mellettünk csatamezőre szállni magyar hazánkért és fejedelmünkért. S Bourbon Lajos is, bármennyire is szíven viselé országunk és keresztény népünk sorsát, inkább arra számít, hogy mi segítjük őt, és nem éppen megfordítva. Éppen ezek miatt kedvünk már semmi nem volt; és mivel Bercsényi úr is cserbenhagyott minket; és az élelem és ital is egyre szűkebb patakokban csergedezék, olyannyira, hogy egy reggelen már lovainknak is csak úgy tudunk takarmányt adni, hogy erőnek erejével felfeszítettük a városi magtárt, és mérőszámra vittük a zabot és egyebet hűséges társainknak a számkivetésben. Persze ebből aztán lett egy kisebb rebellió: némely puskások a magtár védelmében ránk emelték volna fegyvereiket, mi azonban oly fenyegető képpel és némi szablyavillogtatással léptünk fel, hogy mégiscsak jobb belátásra térve csupán káromkodásra futotta bátorságukból. Későbbiek során kijöve a helyszínre egy prefektus is, és isten nevében elsimította a dolgot olyannyira, hogy a későbbiekben legalább takarmányban nem szenvedünk hiányt.

Április környékén azonban újabb baj szakadt a nyakunkba. A

már említett prefektus ismét eljőve hozzánk, és egy francia nyelvet bíró magyar társunk kíséretében azt állította, hogy némely rémtetteket követtünk el Bourbon Lajos és hűséges alattvalói ellen. Ekkor rajtam kívül Duráczy és Hétföldi huszártársaim is ott voltak, és ők is váltig állították, hogy nem tudják, miről vagyon szó. Igazából én sem tudtam, de sejtelmeim voltak; jobban mondva: balsejtelmeim.

A prefektus legottan a következőket adta elő: A környéken haramiabanda garázdálkodik, akik kegyetlenségükkel és mohóságukkal kirínak a többi, errefelé igazából nem ritka bandák közül. Kifosztják a kastélyokat, a vendéglőket, korcsmákat, sőt a tehetősebb egyházi egyének birtokát sem kímélik. Kegyetlenségükre jellemző, hogy az asszonynépeken erőszakot követnek el, és aki ellenállást tanúsít, azt kardélre hányják. S hogy mi közünk nekünk mindehhez? Hát annyi, hogy a prefektusnak és nyomozóinak jó bizonyítékai vannak arra nézve, hogy a banda sorában huszárok is találatnak.

A prefektus bejelentése villámcsapásként sújta közénk, olyannyira, hogy éppen Hétföldi kapitány a prefektus úr torkának akará vetni magát, és csak néhányan tudtuk lefogni. Azt üvölté, hogy aki Rákóczi fejedelem úr katonáit martalócoknak nevezé, az maga martalóc, és felkoncolást érdemel jutalomul.

A prefektus úr erre azt válaszolta, hogy nem addig van a, neki pedig bizonyítékai vannak arra nézve, hogy amit állít, az igaz, és legottan elővétellett egyik nyomozó kísérelőjével néhány tárgyat. Többek között egy sarkantyút, egy tarsolyt és egy papírdarabkát. Elmondá, hogy ezek a helyszínen dulakodás közben elhagyott tárgyak, a papíron való írás pedig minden bizonyal magyar, és egy udvarházban, egy éppen megerőszakolása ellen küzdő kisasszonyka tépte ki a bitang ruhája alól.

Hétföldi kapitánytársamat még mindig ketten kezénél fogva,

visszatarták, én pedig a prefektushoz mentem, és elkértem tőle ama bizonyos papirost. Mihályst belepillantottam, azonnal láttam, hogy baj van, azaz a prefektus úr nemhiába fáradott ide hozzánk. A papiros ugyanis bizonyos Hajdú Mihály igazoló cédulája vala, hogy ekkor és ekkor Szalatnán felvevé zsoldját.

Visszaadám a cédulát a prefektusnak, és pironkodva mondtam hangosan, hogy nem ösmerek rá senki tulajdonosra belőle. Szememmel pedig olyasféléképpen intettem neki, ahogyan kívánós asszonyok intenek a vendégnek figyelmeztetésképpen, hogy várjon addig, amíg hites uruk a nagyszobában elaluszik.

A prefektus megértette szemem felhúzását, és amikor kimentem, utánam jött az udvarra. Hétföldi kapitánytársam ekkor még mindig, ordította, és a magyar huszár becsületén esett rágalmas foltot nehezményezte. Legott visszaadtam a papirost a prefektusnak, ama vallomás késéretében, hogy egy bizonyos Hajdú Mihályról vagyon szó, aki velünk szolgál, jó katona, de az utóbbi időben mintha történt volna egy s más vele. Arra kértem a prefektus urat, engedélyezze Bourbon Lajos nevében, hogy az ügyet saját kebelünkön belül megvizsgálhassuk, s ha úgy lenne szükséges, a bűnöst megbüntethetessük. A prefektus úr meghányta magában a dolgot, és nem minden sóhajtozás nélkül, részéről ad acta tette az ügyet.

Bár Hétföldi még mindig felháborodottan tiltakozék és ordítózik, odamentem hozzá, és orra alá dörgölém a papirost, ama bizonyos Hajdú Mihálynak nevével. Erre némiképpen csillapodva csak annyit vetette ellent, hogy lehetetlen, ő jól ismeri Hajdú Miskát, bár csak tizednyi huszár parancsnokságáig vitte fel a rangot, úgy bízik benne, mintha édes eccse volna. Végül is csak kénytelen volt beleegyezni Duráczy szállásmester, Kőrös, Farkas és személyem nyomására, hogy vizsgálatot végezzünk a

prefektus által felhajtott ügyben.

Mikor is megszerveztük a bíróságot, és Hajdú Mihályt azon nyomban magunk elé idéztük. A szállásszoba ablakára lótakaró pokrócot tettünk, hogy valamely szavak ki ne hallatszanak, és ne okozzanak felesleges háborgást a huszárság soraiban.

Hajdú Mihály elénk állott, elébb csak pirult és habogott, majd életre kapva, orcátlanul és kevélyen válaszolgotott kérdéseinkre. Nem ismerte el bíróságunk illetékességét, hogy felette csak az óbester vagy maga Bercsényi úr ítélezhetne, végezetül aztán, mikor is eléje tártam a prefektus úr szóbeli engedélyét, hogy Francziaföldön francia bíróság illetékes, amely azon nyomban fejvesztésre ítélné, némiképpen megszeppene, és könyörgőre fogá a dolgot.

Elmesélte, hogy megérkezésünk után röviddel csak összeszúrta a levelet bizonyos néemberrel: Luise-zel.

Kijárási idő alatt többször is elkísérte volt lakukba, amely szegényes volt kívül, bévül pedig gazdagabb. A néember rokonai, bizonyos fivérek, sőt még maga az apa is arra biztatták, hogy hagyja ott a huszárságot, és éljen az asszonnyal, mint férj a feleségével, habár Hajdú Mihálynak Besztercén asszonya és gyermekei vágynak.

Mivel ez idő tájt a prófunt is igen vékonyán csergedezett, Hajdú Mihály hajlott a szóra, és annak is engedett, amikor az asszony fivérei feltárták előtte igazi foglalatosságukat, hogy ugyanis nappal valamely nemes embernél állnak alkalmazásban, és mezei munkákat végeznek, éjjel pedig kicsapnak a környékre, és megszedik magokat mások munkájának és vérének gyümölcslivel.

Hétföldi kapitánytársam felpattana és ordítózni kezdte, hogy ki kell vetnünk magunkból a konkolyt, miként a Bibliában meg vagyon írva, ha az a búza közé keveredék. Hajdú Mihályt azért

veszejtsük el, és maradványainak szomorú bizonyítékát tárjuk a prefektus úr és a befogadó francia nép színe elé.

Hajdú Mihályon sápadás ömlött el, aztán még őneki volt hangosabb a szája, és kiáltozni kezdett, hogy végtére is ki a konkoly, ezt jó lenne, ha mindannyian meghánynánk magunkban, mielőtt ítéletet hozunk. Mert az ő ítélete csak megnyitja az ítéletek zsilipjét, amelyeken a szennyes lé lerohan, és magával ragad valamennyiünket. Mert ha ő konkoly, akkor vajon minek lehetne nevezni Sárosdi óbestert, aki Frankhonban gazdagodék meg, egyáltalán nem tisztességes módon, éppen bizonyos zsoldok visszatartása által. E visszatartott zsoldokból aztán addig növelte vagyonát, míg Páris városának legutáltabb uzsorásainak sorába küzde vala fel önmagát. Ha ő nem konkoly, akkor kicsoda az?

És nem konkoly-e Károlyi Sándor brigadéros, aki a majtényi mezőn leraká a fegyvert, és nem konkoly-e Rádai Pál, Lányi Pál, Nedeczki és a többiek, hogy hűségesküjüket megszegve másik hűségesküket tevének másnak? És nem konkoly-e Bercsényi László őfőméltósága is, amiért árván hagyja hűséges katonáit messzi idegenben, ő, Hajdú Mihály megtartotta esküjét, mert nem paktált le a császárral, nem vétett hazája és népe ellenében, csupán csak a francia népen teve némely erőszakot. Ha peniglen a konkolyt és ocsút ki kell vetni a tiszta búzából, akkor vettessék ki valamennyi, nem csak egy, mert attól még a konkoly nem pusztul ki, hanem éppenséggel felszaporodik.

Bár alapjában véve felháborított Hajdú Mihály aljas és kevély beszéde, be kellett látnom, hogy vagyon némi igazság a szavaiban. Korábbi harcostársaink most azokon a javakon torzsalkodnak hazánk földjén, amelyek valamikor a mi bujdosótulajdonunk voltak. Mi pedig lélekben és emberségben magunkra hagyatva várjuk sorsunk jobbra fordulását.

Ekkor már Hétföldi kapitánytársam sem ordított, csupáncsak annyit mondott, hogy ha akad is konkoly a tiszta búzában szép számmal, egyikük sem nyerhet azért bűnbocsánatot, mert rajta kívül mások is vágnak. A büntetést el kell szenvednie Hajdú Mihálynak.

A végrehajtás azonban már némi nehézségekbe ütközött. A szállásmester annyit mondott csak, hogy nem lesz jó vége, ha Hajdú Mihály életét nyilvánosan elveszjük, mivel a mostani szűkös helyei az elégedetlenkedők malmára hajtáná a vizet. Ha büntetni akarunk, gyorsan és csendben tegyük meg.

Ekkor végre Hajdú Mihály is megértette, hogy nem babra mén játék, és gyorsan élt is a helyzettel. Dóczy társamhoz ugrott, kiragadta kardját annak hüvelyéből, és Tarka Sándor huszártársam torjának szegezte. Azt kiáltotta, hogy ő meghal, de Tarka Sándort is magával viszi a másvilágra. Duráczy szállásmester megpróbált gáncsolni neki, de balul sikerült a gáncsolás, és a mindenre elszánt Hajdú Miska kardja hegyét Tarka Sándor nyakába nyomta, akinek vére legottan spriccelni kezdett, és elbontott bennünket.

Ha nem lennék katonaember, el nem tudnám mondani tekegyelmednek a továbbiakat. Iszamos vérben küzdöttünk, mint valamely sertésvágásokon korábban Szatmárban. Önkezemmel ragadtam meg Hajdú Miska kardját, de csak annyit értem vele, hogy mélyen elvágta a tenyeremet. Duráczy szállásmestert is szúrás érte, végül is éppen Hétföldi kapitánytársam tudta csak legyűrni a dühöngőt egy jól irányzott ütés segédelmével. Amikor Hajdú Mihály a földre került, ketten a mellyére térgyeltek, Duráczy pedig felszakítá mellyén a mentét, hogy szabaddá tegye a szívét.

Már-már megtörtént az eset, amikor kintről valamely kiáltás hallatszott, s csendben kellett maradnunk. Vérző kezemet Hajdú

Misi szájára tettem, Duráczy szállásmester pedig a nyakára. Mindketten elnéztünk egymás mellett, és igyekeztünk csillapítani, ahogy a jó, néhai Hajdú Miska dobálta magát. Hétföldi kapitánytársam kikémlelt a pokrócok résén által, és csak annyit mormogott, hogy „szorítsad, csak szorítsad! Gyakjátok vissza belé mocsok lelkét!!

Én nem gondoltam semmi komolyabbra, és csak akkor vettem el a kezem, amikor Hajdú Miska szájából már kilógott a nyelve, és egyet sem szusszant a kezünk között. Mondám Duráczy szállásmesternek, hogy miképpen történt a dolog, mire ő azt válaszolá, hogy ő nem tett semmit, és mivel én sem, alighanem Hajdú Mihály dühöngése által megszakítá saját szívét. Senki nem hibás rajta kívül.

Hétföldi kapitánytársam és a többiek is váltig állíták, hogy enne így kellett történnie, hiszen ők magok sem vettek semmit észbe, ami általunk tanúsított erőszakra utalt volna.

Ezután rendet tevénk a helyiségben, a legénységgel pedig tudattuk, hogy Hajdú Mihály társunk felakasztá magát nagy haza utáni vágyában és mint ilyenkor is kötelességünk, testét kiszolgáltattuk prefektusnak, aki hivatalos vizsgálatot végezett rajta. Némi morgolódás után a legénység megnyugodott, amikor a prefektus saját maga erősíté meg, hogy Hajdú Mihály, a fejedelem vitéz katonája önkezével vetett véget életének, Tarka Sándor huszártársunk pedig ismeretlen martalócok áldozata lett.

Így történt mindez, kegyelmes társam és barátom, az Úrnak 1713-ik évében Páris városa mellett.

Hogy sokáig ne untassalak, szűkre szabom beszélyemet, és csak ama borzasztó történetet mondom el, amely ma is úgy él bennem, mint halálomig tartó méreg. Pediglen Isten látja lelkemet, mindent megcselekedék, hogy majd annak idején tisztán állhassak a Teremtő színe elé.

Néhány hónappal ezután pedig hosszas beszédekert folytatta Hétföldi kapitánytársammal, akire a már említett borzasztó súlyt helyezé a végzet. Meghánytuk-vetettük a magunk sorát, a hazáét mivel Bercsényi Lászlóról még semmilyen hír nem érkezett, új gondoltuk, hogy végre önnön kezünkbe kell vennünk a sorsunkat. Hétföldi huszárcapitány - kenyeresársam Hajdú Misi véletlen halála után - magába fordula, és szinte örök időkre eltűne ajkáról mosoly. Gyakran hányt a szememre, hogy talán nem volt egészen oktalan, amit egy bizonyos valaki mondott a konkolyról és a tiszta búzáról. Attól azonban óvakodott, hogy Hajdú Misi nevét egyetlenegyszer is a szájára vegye.

Midőn egyszer komolyabban beszéltünk jövőnkéről, Hétföldi huszártársam suttogva elmondá, hogy milyen ajánlatot kapott egyes francziáktól, akik a környéket lakják. Van egy bizonyos Tellier úr, takaros udvarházzal, aki messzebb lakik Francziaföldön belül. Több folyó is folyik ottan, melyek partján a francziák már ősi idők óta borászkodnak. Ez a Tellier úr oly embereket keres a magyarok között, akik értenek a borászat mesterségéhez, hogy aztán ezeket kiközvetítse bizonyos ismerőseinek, akik Elzász földjén laknak, ő bizony nem nagyon ért a borhoz, de ha ketten összefognánk, az ő derék svádája és az én szakösmeretem a borkészítés terén gazdag emberré tehetne bennünket Francziaföldön.

Nem mondhatnám, hogy szavai nem hullottak volna termékeny talajba. Ez idő tájt már alaposan megcsappant az állomány, hiszen nap nap után álltak tova huszártársaim, hogy búcsút mondjanak az éhkoppnak. Duráczy istállómester is egy szerecsenybarna asszonnyal szúrte össze a levét, aki valahonnan egy hajófenéken érkezett Francziaföldre, és semmiféle szégyenérzet nem vala benne, mert meleg napokon levette pruszlikját, és úgy járt-kelt ringó cseccsel köztünk, mintha bizony

zsinóros dolmány lett volna rajta.

1714-ik év ősze már szőlőcsinálás közben talált bennünket, egy Monte Chapelle nevű helyen. Gazdánk, Bruillet úr szeretettel fogadott bennünket, s hagyta, hogy megtartsuk gúnyánkat, amelyben oly sok dicsőséget szereztünk a hazának. Ő maga zöld és kék, igen ócska., de erős nadrágban és kis fekete, kerek sapkában járt-kelt, intézte birtoka ügyeit.

Sok sort megtölthetnék velem, hogy miképpen tettük hasznossá magunkat, persze leginkább csak én, hiszen bizonyára emlékezel rá, hogy legényéveimben szívesen sűrögtem-forogtam a boroskádak körül, és nem is csak azért, hogy Noé apánk sorsára jutva hangos óbégatással felverjem Tokajnak csendjét.

El kellene azt is mondanom, hogy micsoda különlegességek vannak a borászatban Franciaországban, ahhoz képest, ahogy Tokaj vusékén vagy másutt hazánkban a nedűt készítendik. Erre valamely más írásomban térek majd ki, hiszen azt ötlöttem ki magamban, hogy ha világi helyzet majdán lehetővé teszi hazatértemet, nem veszem fel többé a zsinóros mentét, hanem polgári ügyek szolgálatába állítom testi és szellemi erőmet, amely akár a borászat is lehet.

Nos, éppen kezdék megmelegedni Monte Chapelle falvában, mikortájt megtörtént az a baleset, amelyre jó Hétföldi komám és huszártársam születése óta számíta, s melynek elkerülésében már nem is reménykedett.

Történt pedig, hogy Bruillet úr új hodályt serénykedett kivájni egy hegyfalból, melyben hordókat akara tároltatni. Mivel akkoron nekem sok vesződéses dolgom akadt bizonyos napszamosokra való felügyelettel, és őszintén el kell mondanom, hogy Bruillet úr kisebbik lánya, Lisolette kisasszony is sok törődni valót adott már nekem akkoron. Bár a haza képe töretlen fényben csillogott előttem, természetemnek nem tudván

ellenállni, nem vettem volna meg a kellemetes asszonyi társaságot sem. Lisolette kisasszony viszont kivetette rám a hálóját már megérkezésünk utáni második napon, és úgy intézte, hogy mindenkit elmarjon a közelemből. Ha valamirevaló napszámoslány sündörgött volna közelemben, legott megjelent, és csillámló szemekkel rendreutasította. Hétföldi kapitánytársam már korán megösmerte Monte Chapelle-ben a mennyeknek gyönyöreit, amikor én még mindig csak a hordók dongáit ölelgettem valamirevaló fehércseléddek helyett.

Így azután nem is tudtam részt venni abban a munkában, melyet Hétföldi huszártársam végzett némely emberekkel együtt. Csak arra eszméltem fel, amikor is egy németből származott, francziává lett férfiú futott hozzám, hogy Bruillet úr gazda hívat, mert aligha nem baj történt a hodályos pince ásásakor. Rosszat sejtve szedtem lábam, mert hiszen azon nyomban visszaemlékeztem a szörnyűségre, melyet Hétföldi sóhajtozott el még Budavára alatt.

Amire odaértem, ahol a hodálypince ásása folyott, már csak ama borzalmatosságot láthattam, amely még ma is néha késért álmaimban. A hodálypince ugyanis, melyet feltehető szakértelem hiányában úgy ástak, hogy könnyen bedőlhetett, be is omlott, és maga alá temette az ásást végző francia napszámosokat és velük együtt Hétföldi huszártársamat is.

Fejemet és félelmemet veszejtve futám az omladékhoz, és hangos kiáltozással próbáltam részben felkelteni mások figyelmét részben pedig megállapítani, hogy merre felé van huszártársam az omladék alatt. Mint a földnek rengése által eltemetett, kölykét kereső nőstény eb kapartam a földet, s tíz ujjam körmeit felsebezve vinnyogtam az omladék felett. Nemsokára nagy tömegű napszámos emberek futottak oda, és kapákkal, ásókkal megkezdék a szerencsétlenül jártak kiásását.

Mivel pedig addigra már huszártársaim és a francia napszámosok mélyen benne jártak a hegy gyomrában, nem volt könnyű feladat lehánygni róluk ama töméntelen sokaság földet.

Déltájban, amikor már inaim remegtek a megfeszített ásástól, hangokat hallottunk a föld alól. Legelőször is egy francia emberre bukkantunk, akinek orrikaiból és szája sarkán vér csergedeze, és akibe akkoron már csak búcsúzni költöze vissza a lélek. Néhány szót suttoga csak, aztán visszaadá lelkét annak, aki gyarló testébe befújta volt.

Már erősen esteledék, amikor rábukkantunk szerencsétlen, balsorsa által fenyegettetett huszártársamra, Hétföldi kapitányra. Hogy egészen pontos legyek, nem is rája bukkantunk, hanem egy likra, amely valami isteni csoda folytán megmaradt a föld alatt: nem tömődött el, s amely magába rejtette kapitánytársam testét.

Zokogva kapartam a lik száját, mintha csak édes hazánkat próbáltam volna kikaparni a francia, ánglius és egyéb csaló népek hitványságának, meg nem tartott ígéreteinek szemétdombja alól. A lik szája esteledvén némiképpen kitágula, s én akkoron meghallhattam kapitánytársam hangját.

Ó bárcsak sohasem hallottam volna es meg!

Akkor tudtam meg, hogy kár volt mindenért, kár volt körmeimmel kaparni a földet, kár volt idegenbe futni: talán ott kellett volna maradni mindkettőnknek a csatamezőn, miközben fejedelem urunk hívó kürtjének hangja, mint tavaszi szellő lengedezett volna felettünk.

Az volt ugyanis, hogy jó kapitánytársam, amikor észreuvé, hogy a tető recsegve-ropogva omladozni kezd, ahelyett hogy a menekülés útját választotta volna, a gerendákhoz ugrott, és hangos kiáltozással hívta fel a francia napszámosok figyelmét a veszélyre. De mivel, úgy látszik, Isten elpártolt vala tőlük, ennek ellenére sem nullák a francziák sem megmenekülni.

Nos, amint jó Atlasként a gerendákat tartotta, és fejét-nyakát behúzza próbált úrrá lenni a zuhogó föld- és a kőzaporon, a gerendák csak kettétörtek, és rázuhantak a kenyerestársamra. Előbb még eszméletét is elveszejté, s amikor később magához tére, setétben találta magát abban a likban. Mellyén keresztben hatalmas gerenda feküdt, amellynek eltört vége hasát-gyomrát keresztülszúrta, úgy hogy belei rácsavarodának a gerenda végére. Továbbá bárhogy is lapogatódzék a sötétben, egyik lábát nem volna képes meglelni csak iszamos vérben veszik el kereső keze mindegyre.

Sírva-jajgatva kapartam tovább, és a francziák félelmező tekintete előtt egyre csak szólongattam és bátorítottam. Legtöbb kérdésemre nem is érkeze válasz, csak mint éji kísértet rémítő hangja: nyögés, jajszó hallatszott az élő embert rejtő kriptából.

Éjfél elé lehetett, midőn annyira kitágult a lik, hogy benyúlhattam rajta. Ember el nem mondhatja, micsoda iszonyatot tapintott meg tíz ujjam! S bármennyire is telítve volt bennem a segítő szándék, óriásin megrettentem, amikor odabenn megragadta valaki a kezem, olyan erővel, mintha a halál csontkeze lett volna, és megpróbált volna magával vonszolni az árnyak birodalmába.

Talán még fel is kiáltottam félelmemben, amiért a mái napig szégyenkezem magam előtt. Az a kéz szegény kapitánytársam keze volt, aki félig már a túlsó partról nyújtá vissza utolsó, baráti szorításra. Végző erejét összeszedve kitalasztá kezét a likon, és úgy tartotta vala fel a levegőbe, mintha utoljára meg akarná ferdetni ujjait az estéli fuvallatban. Hörgő hangon azt suttogá, hogy valami árván maradt balkézi pulyájára, amelly Szalatnán az ő nevét viseli, fordítsak gondot, aztán még egyszer magasba nyújtá a kezét, és egy rángás késéretében kiszenvede.

Így vesztettem el kenyeres pajtásomat, társamat a

száműzetésben, Hétföldi Gáspár kapitányt.

Magamról csak annyit, hogy mostan már Bruillet úr veje vagyok és jól megy a sorom. Történt pedig úgy, hogy még azon az éjszakán mikor is szegény Gáspár társam elhalálozott, Lisolette kisasszony olyan vigasztalásba kezdett, hogy nem tudánk megállni ama határnál, ahol meg kellett volna. Talán szegény, jó Gáspár huszártársa nem neheztel rám odaátrul, ha látta vagy elmondák néki, hogy én már azon az éjszakán... De hát, Uramisten, micsoda gyarló állati lény is vagy az ember!

Végezetül arra kérlek téged, kegyelmes társam és barátom, hogy vedd figyelembe azt a pulyát Szalatnán, aki Hétföldi társam nevét viselendi, s juttass neki rendszeresen ama tallérokából, amelyek eme futárszolgálatos ember juttat néked. További szándékom, hogy amint tehetem, kihozatom ide, Francziaföldre, ha csak meg nem fontolom a dolgot, és még előbb haza nem térek magam es.

Még valamit, amice! Amit Hétföldi kapitánytársam nekem elregéle, meglehetősen szeget üte a fejemben. Lehetséges lenne mindez? Hiszen amióta bölcs királyunk, aki a történet folyása során a Könyves nevet nyerte, kihirdette, hogy stigmák pedig nem léteznek, vajon lehetséges-é, akkor varázslás vagy rontás? Vagy mégis léteznének?

A dolog ugyanis úgy áll, hogy..."

Akárhogy is forgattam a lapot, nem volt rajta több semmi. Lázasan kotorásztam, hátha talán összefogtam kettőt, vagy a vége odaragadt valamelyikhez: még meg is kapartam a körmömmel őket.

Döme bácsi, aki árgus szemmel figyelte minden mozdulatomat, hozzám ugrott, és mint kotlós a csirkéit, összeterelte a szétszéledt papírokat egy gömbölyded kupacba.

- Hogy képzeled? - dühöngött. - Ez levéltári anyag! Összecsippenti, így ni, a két ujja közé, és így fogja meg, világos?!

- Én csak... azt hittem, hogy összeragadtak - védekeztem.

- Arról meggyőződhet, ha a kísérőlapon megnézi az oldalak számát.

Megnéztem. Pont annyi volt, amennyinek lennie kellett. Néhány másodpercig rajta felejtette a szemét elkeseredettnek latszó arcomon, megfogta a könyökömet, behúzott a sarokba, és villámsebessen két apró stamperlit varázsolt elő egy defterkönyv mögül. Lehullatott egy másik deftert is a földre: mögüle félig telt vodkásüveg került napvilágra. Töltött, aztán felém nyújtotta az egyik stamperlit.

- Első kutatómunkájára! Na, isten isten!

Megittuk, visszapakolta a vodkát a defterkönyvek mögé, aztán fölém magasodott mint a tudomány szelleme.

- Segíthetek még valamiben, fiatalember?

Mivel őszinte segítőkészséget éreztem a hangjában, úgy döntöttem, hogy elmondok neki mindent. Néhány szóval ecseteltem megtalált címerünk történetét; természetesen mélyen hallgattam róla, hogy az oklevelet kicsórták a levéltárból.

Mivel láttam rajta, hogy még mindig nem egészen világos előtte a dolog, a papírhalom felé böktem.

- Tessék! Olvassa el újra maga is, Döme bácsi.

Amíg olvasott, az ablakon besűrűdő fényt bámultam, és megkíséreltem választ adni a felmerülő kérdésekre. Szinte fojtogatta torkom a titok, amit akár végig nagybetűvel is írhatnék. Valami szörnyű átok nehezedik ránk, Hétföldiekre.

Amikor Döme bácsi befejezte, lerakta a papírlapokat az asztalra, és maga elé meredt.

- Érdekes. Roppant érdekes, őszintén szólva ilyesmivel még nem találkoztam.

- Maga szerint mi lehet ez az egész, Döme bácsi?
- Én csak egyet tudok, fiam - sandított rám a szemüvege felett.
- Egy kovács nem kovács, két kovács fél kovács, három kovács egy kovács!

Azt hittem, az öreg is kezd bedilizni, nemcsak én.

- Hogy tetszett mondani?

- Egy adat nem adat, két adat fél adat, három adat ér csak valamit. Ezt tetszettem mondani.

Lassan kezdtem felfogni, mire gondol.

- Döme bácsi, az Isten szerelmére, van még valami más is?

- Momentán nincs. Legalábbis nem tudok róla. De tudom, hol kell keresni.

- Döme bácsi, én...

- Nyugalom, fiam. Először is nézzük a tényeket! Mi van a címeren?

- Hét domb hat férfival. A hetedik ott van a domb alatt. Éppen úgy, mint...!

Akkorát ordítottam, hogy megrezzentek a defterkönyvek a polcokon.

- Megvan, Döme bácsi! Megfejtettem! Rájöttem! Én... Megoldottam...!

Döme bácsi sajnálkozva rázogatta a fejét.

- Mit oldott meg, drága gyermekem?

- Figyeljen ide, Döme bácsi! Most, ahogy mondta, leesett a tantusz. A címer *ezt* az eseményt ábrázolja! Szerencsétlen Hétföldi Gáspár ősoemet, amint eltemeti a föld. Hát nem azt írja hűségese huszártársa, a fene egye meg, már én is úgy beszélek, mint azok!, hogy kinyújtotta a kezét a likon? A domb a leomlott föld, Hétföldi Gáspár keze pedig kinyúlik belőle! Na, mit szól hozzá?

Nagyot fúj, amit a beleegyezés jelének vettem.

- Na? - hancegtem tovább. - Első nekifutásra sikerült. Persze piszok szerencse, hogy pont ez a levél maradt meg...

- Mutassa csak a címer képét!

Megmutattam.

Elfojtott egy halk káromkodást, aztán visszatette elém.

- Szóval megfejtette? Hát akkor magyarázzon meg nekem valamit!

- Mit, Döme bácsi?

- Mikor is élt a maga szerencsétlenül járt őse?

- Hiszen maga is olvasta. Az 1710-es években, Franciaországban.

- Akkor magyarázza meg, édes fiam, maga nagyokos főjogász, hogyan került ez, ez a XVIII. század eleji történet egy XV. századi oklevél pecsétjére? Ne legyen rest, fiam, magyarázza meg a vén hülyének!

Megállt bennem az ütő. Úristen! Hiszen akkor...

- Talán kései hamisítvány - nyögtem.

- Az ugyan nem.

Szégyenkezve sütöttem volna le a szemem, ha lett volna rá erőm.

- A maga családján átok ül. Olyan világos, mint a vakablak.

A levél is balsorsról beszél, amelyet szegény őse nem tudott elkerülni. De mi az ördög lehet annak a hét dombnak a jelentése?

Homlokát ráncolta, és a halántékát masszírozta. Aztán felnézett rám, és megvakarta az orrát.

- Úgy döntött, hogy a bizalmába fogad?

- Úgy hát!

- Akkor most menjen a dolgára! Én meg nekilátok, és feltúrok néhány polcot. Van egy ötletem, és ehhez még bizonyító anyagra van szükségem.

Sajnos, más korokról nincs cédulám, de azért ott is kiismerem

magam. Jöjjön vissza holnapután. Apropos! Mikor is született maga?

- 1941-ben. Fontos ez?

- Ki tudja. Van valami hobbija?

Értetlenül meredtem rá, és nem tudtam eldönteni, hogy viccel-e, vagy komolyan beszél.

- Ej, hát... Mit csinál szabad idejében? Bélyeget gyűjt, vagy ejtóernyős, mi?

- Barlangász vagyok.

Ha nem látom, nem hittem volna el, hogy egy ember ilyen rövid idő alatt ennyire el tud fehéredni.

- Mit csinál? - meredt rám, és szinte durván megragadta a kezem.

- A Meteor barlangász szakosztályának vagyok a tagja. Én fedeztem fel a nagylaposi víznyelőt. De mi a fenéért érdekes ez?

Amikor visszazöttyent a székre, már újra rendeződtek a szétszaladt ráncok az arcán.

- Egyelőre ne menjen barlangba, hallja-e?!

- Nem értem, Döme bácsi. Mi köze mindehhez ennek az egész izének? Különben is megígértem a barátaimnak, hogy a nagylaposi víznyelő mellett...

Jóságos képpel veregette meg a vállam.

- Ne másszon bele abba a micsodába! Higgye el, csak jót akarok magának.

Nem tagadom, hatalmába kerített a pánik. Nem véletlenül integet az a pasas olyan kétségbeesetten néhány tonna föld alól!

- Azért ne gondoljon semmi rosszra, édes fiam - dűnnyögte különösebb meggyőződés nélkül -, hiszen materialisták volnánk, vagy mi a fene!

Ekkor már biztos voltam benne, hogy nagy bajban vagyok. Ha valaki végső érvként a materializmust emlegeti, rég megette a

fene az egészet!

- Gondolja, Döme bácsi, hogy... - elakadt a hangom, és Isten a tanúm rá, majd sírva fakadtam.

- Nem gondolok semmit! - recsegte rideg-durván, és egyszerűen kitoloncolt a defterek közül. - Arról van szó, hogy bármikor telefonálhatok, ha találok valamit, és nem akarom életem hátralévő részét a maga és családja szarságaival tölteni. Mit gondol, maga egy barlang fenekén ücsörög, én meg eltelefonálok a nyugdíjamat maga után! Ha már megbízott tisztelt családja sötét ügyeinek vizsgálatával, legyen telefonközelben, megértette?

Kitántorogtam a szabad levegőre, és nagyokat szippantottam; levéltár parkolója felől áradó benzingőzből.

Egészen biztos voltam benne, hogy Döme bácsi szemérmetlenül hazudik!

Meglehetősen zaklatott és instabil lelkiállapotban voltam, amikor felcsörgött a telefon. Még szerencse, hogy a Munkaközösségben uborkaszazon dühöngött, s azt a néhány klienst, aki jobb híján engem tüntetett ki a bizalmával, fél kézzel és fél figyelemmel is ej tudtam intézni.

Rohantam a levéltárba, ahogy csak tudtam. Döme bácsi *borús* arccal éppen kávéfőzött egy őskori fosszilián, és csak vakkantott valamit, amikor eléje penderültem. Éreztem, hogy szédüléshullám vonul át rajtam, homlokomon izzadságcseppek gördültek végig baljós sietséggel.

Döme bácsi lopva rám pislantott, dudorászott valamit, majd megkínált a kávéból. Égett volt, mintha a főző gumitömítését is belefőzte volna.

Esküdni mertem volna rá, csak azért húzza az időt, hogy megnyugodjak. Végül a polcokhoz sétált, kihúzott a többi közül

egy defterkönyvet, és ledobta elém.

- Itt van, ni!

Utánakaptam és belenéztem. Azt sem tudtam, melyik az eleje meg a hátulja: arab betűkkel íródott az első laptól az utolsóig.

- Azt akarja mondani, hogy megtalálta a Hétföldiek nevét egy adóösszeírásban?

Felhúzta az orrát, és megrázta a fejét.

- Nem én. Ugyanis, ez nem adóösszeírás.

- Hát akkor micsoda?

- Kívülről úgy néz ki, de mégsem az.

- Döme bácsi, az Isten áldja meg, azt kérdeztem, micsoda?! Egyetlen árva arab betűt sem ismerek. Nem tudok se arabul, se törökül.

- Öreg hiba. Legalább törökül megtanulhatott volna. Akinek ilyen ősei vannak...

Úgy néztem rá, hogy benne ragadt a mondat vége.

- Jól van, sejtettem én, hogy nem született orientalista. Ide figyeljen!

Benyúlt a fiókjába, kivett egy csomó géppapírt, és felém nyújtotta.

- Itt a magyar fordítása. Nyugodtan kezet csókolhat, de azt szeretném, ha akkor csinálná, amikor mások is látják!

Ekkor már annyira izgatott voltam, hogyha ez lett volna a feltétel, minden bizonnyal megteszem, csakhogy láthassam a fordítást.

Stop! - emelte fel az ujját, amikor látta, hogy azonnal neki akarok esni az olvasásnak. - Elöljáróban hadd mondjak valamit! Ne izguljon, nem arról, hogyan találtam meg, pedig esküszöm, az is megérne egy cikket. De amilyen fafejű, magát ez úgysem érdekelné. Mindenesetre figyeljen ide, különben a felét sem érti majd annak, ami benne van. Figyel végre?

Nagy nehezen elszakítottam a szemem a papíroktól, és nagyot sóhajtva ráfigyeltem.

- 1437 decemberében vagyunk - kezdte az öreg -, s ahogy mondani szokás, nagy gyász borult Európára. Morvaországban meghalt Zsigmond magyar király, és német-római császár.

1438. január elsején királlyá koronázták Albert osztrák herceget, Zsigmond lányának a férjét. A magyar rendek nem túlságosan rajongtak érte - de ebből most ennyi elég is. A fontos az, hogy a törökök, akik eközben már egész Európát fenyegették, akadálytalanul nyomultak előre a Balkánon. Erdély is a török martalócok igája alatt nyögött: ha végérvényesen még nem is foglalták el, kíméletlenül sarcolták a lakosságot. A következő évben aztán II. Murád vezetése alatt erőteljes támadás indult: augusztusban elesett Szendrő vára, és ezzel egész Szerbia török uralom alá került. Eddig világos?

- Eeegen. De hol vannak a Hétföldiek?

- Csak nyugalom, főjogászkám. 1438 októberében Albert király is meghalt. Erzsébet, az özvegy királyné kiskorú fiának, V. Lászlónak szánta a trónt, a magyar nemesek ezzel szemben Krakkóban III. Ulászlót választották királyukká. A török sereg eközben lassan Magyarország felé húzódott: 1440 áprilisában már Nándorfehérvárat ostromolták. Mond magának ez a név valamit, hogy Ciliei Ulrik?

- Persze, hogy mond, Döme bácsi, az isten áldja meg, de hogy jön ez a deftermerhez?

- Mondtam már, hogy nem defter.

- Akkor ehhez az akármihhez?

- Csak a kort akartam ecsetelni, édes fiam - húzta fel sértődötten az orrát. - Csak a kort. Anélkül ugyanis úgy röpködnek a tények, mint a gólyafos a levegőben. De ahogy akarja. A lényegre térek. 1441-ben vagyunk. Erről szól ez a könyv.

Erről az évről, illetve ezzel az évvel kezdődik.

- Ez is... memoár?

- Olyasvalami. Vagy mondhatja akár krónikának is, ugyanis a keleti műfajok nem azonosak a nyugatiakkal, ámbár ez magát aligha érdekli. Most akarja elolvasni vagy hazaviszi?

Szó nélkül arcom elé emeltem a kupacot, jelezve, hogy kár minden szóért, amíg végig nem rágtam magam rajta, úgysem lehet megszabadulni tőlem.

A szöveg olyannyira cirkalmas volt, hogy legalább olyan nehéz volt megértenem, mint a majd kétszáz évvel későbbit, amit pedig magyarul írtak.

Látszott, Döme bácsi apait-anyait beleadott, hogy visszaadja az eredeti stílusát. Ha könyvkiadó lennék, kiadnám, úgy, ahogy van, hiszen véleményem szerint kitűnő keresztmetszetét adja a kornak.

„Írtam a keresztények időszámítása szerint 1441-dik évben, abban az országban, amelyet az itten való népek Szerbországnak hívnak, magukat pedig többnyire szerbeknek. Ezek az emberek olyan nyelvet beszélnek, amelyet én meg nem érthetek, bármennyire is magas méltóságra vittem a szultán seregében és hivatalnokai között, hogy áldassék a neve. Engedtessek meg, hogy a szokásostól kissé eltérő módon kevesebb cícomát és jelzőt használjak krónikámban, mint amennyit feltétlenül illik, sőt szokásos is, de azon az úton, amelyet a hitetlenek megtérítése felé teszünk, inkább csak ki nő, meg fa, papiros alig, így aztán takarékoskodnom kell az írivalóval. Az a tervem, ha visszamegyünk a bölcsesség városába, Szófiába, úgyis átírom az egészet méltó papirosra, vagy éppen pergaménre, és akkor minden jelzőt a helyére illeszték, úgy, ahogy kell, é ahogy szükséges.

Ezen bevezető után valamit magamról, bár erről minden könyvecském elején külön-külön beszámolok. Ne vegyétek azonban szószaporításnak vagy pongyola stílusnak, vagy esetleg annak, hogy tudatlanságomban vagy pláne hiúságomban a drága papíróról akarnám megtölteni vele, de magam is láttam már a szultáni ural levéltárában olyan írományokat, amelyeknek pont az a kötete hiányzott, amelybe a szerző saját dicsőséges személyét lejegyezte, ezért nem is tudja meg soha senki, ki légyen az alkotó, egészen addig, amíg csak Azraél meg nem fújja a trombitákat, s valamennyi igazhívő odasereglik, ahol az ítéletnek lesz a helye.

Talán az is meglep benneteket, hogy kicsit másképpen írom ezt az írományt, ahogy a szultán más íromesterei, jegyzői. Vegyétek azonban figyelembe az alábbiakat.

Először is, nem a szépségre fordítom a gondot, hanem arra, hogy aki akarja, megtudhassa, mi minden történt velünk ebben a távoli országban, ahová a Próféta akarata elvezetett. Nem dicsőítés végett írom szavaimat, hanem azért, hogy tudást merítsetek belőle. Látom, hogy szavaim eretnek szóknak tűnhetnek, de nem vagyok-é az enmagam is?

Másodsorban pedig, talán meg sem mutatom senkinek írásomat, egészen addig, ameddig el nem porladnak valahol csontjaim, akkoron majd szellemem elvezet valakit e betűkhöz, hogy általuk emlékezzetek meg rólam is, akit most mint a szultán urat, Murádnak neveznek – korábban azonban más voltam. Hogy ki, meg nem tudtam soha.

Oly kicsi gyermek voltam még abban a korban, hogy nagyon kevéskére vélekszek vissza, hiszen aligha sok történt velem addigi életem során.

Mindenesetre Ahmed úr, aki megvett a szmirnai rabszolgavásáron, később, amikor kénytelen volt továbbadni,

mondott rólam néhány szókat a tüzérparancsnoknak, aki állami pénzen megvetetett, miután néhány kérdésére okos feleletet adtam.

Íme itt van a fogódzópont, amibe belekapaszzkodhatnék, ha egyáltalán kíváncsi lennék arra az időre, amikor még nem voltam a Kegyelmes Szultán alattvalója. A topcsi-basa szavai szerint ugyanis kérdésére azon a bizonyos szmirnai vásáron perzsa nyelven válaszoltam. A topcsi-basa jártas volt ebben a nyelvben is, hiszen több évtizedny időt töltött perzsa földön. Lehet, hogy így volt, de emlékezetemben nem bukkannak fel semminemű perzsa szók és semminemű emlékképek, apámról, anyámról, testvéreimről. Egy későbbi vizsgálat során, amely már janicsárkoromban történt, az orvos-effendi mély sérülés nyomát találta a fejemen, s ez alighanem arra utal, hogy valaha, abban a másik világban, valaki nagyot üthetett a fejemre - talán éppen azok, akik elszakítottak apámtól, anyámtól, testvéreimtől. Talán gyűlölnök kellene azokat az embereket, de bármennyire is furcsának tarthatjátok, képtelen vagyok. Hogy is gyűlölhetnék valakiket azért, mert kiszakítottak egy virágoskertből, amelyre egyáltalán nem tudok visszaemlékezni. Az emberi természet pedig olyan, hogy leginkább azt a veszteséget bánja, amelyről tudja, hogy valóban veszteség. De honnan tudhatnám én, akinek sok szerencséiben volt része a Kegyelmes Úr jóvoltából, s ki tudja; ha akkor nem vág fejbe valaki, és nem adnak el a szmirnai piacon, mi lett volna belőlem? Talán egy azok közül a szerencsétlenek közül, akiket a hozzám hasonlóan tanult, és nevüket, családjukat és sokan még nemüket is elfelejtettek igazgatnak. Ez az eset, amikor nyugodtan alávetem magam Allah akaratának, és eszem ágában sincs morgolódni homályos múltam miatt.

Nincs szándékomban hosszasan elidőzni elmúlt életem

fordulóin, mindenesetre amikor a topcsi-basa megvásárolt, kinyitott előttem valamit, amit úgy is nevezhetnénk, hogy az emlékezet kapuja. Nem, nem a múlté, hanem ettől a pillanattól kezdve emlékszem csak az életemre, innentől pedig egészen világosan és élesen. Talán Allah akarta pótolni elveszített éveimet azzal, hogy borotvaéles emlékezőképességgel áldott meg. Nemcsak eseményekre tudok visszaemlékezni, mondhatnám tökéletesen, hanem számokra és jelenségekre is. Ez utóbbi tulajdonságaim emeltek ki aztán a topcsi-basa kezei közül, ahol is sok okom nem volt panasza, de örömeim is csak módjával adattak. Többnyire állatbőröket áztattam hideg folyóvízben, és ahogy az ágyú kilőtte a golyót, a vizes bőrrel lehűtöttem a felhevült csövet. Nem volt veszélyes mesterség, el kell ismernem. A tüzéség ugyanis meglehetősen hátul van a csatában, és csak ritkán esik meg, hogy a topcsik bajba kerüljenek! Egyszer ha volt, hogy menteni kellett az irhámát, éppen Bolgárországban; de őszintén szólva ott sem legyintett meg a halál angyalának, Azraélnek a szárnya. Éppen egy Vidin nevű helyet lőttünk, amikor a környező domboldalak mögül bolgár martalócok csapta ránk, és az őrzésünkre kijelölt janicsárosztagot kaszabolni kezdték! A topcsi-aga látta, hogy a martalócok a janicsárokat majd mind levágták, megfordította az ágyúkat, és a martalócok közé söpörtetett velük, aminek következtében martalóc még mindig maradt szép számmal, janicsár azonban egyetlenegy sem.

Amikor észrevettem, hogy az ágyúk elvesztek, és a martalócok a topcsikat kezdik vágni, gyorsan lehánytam magamról a gúnyát, és rövid, fehér alsógatyában futásnak eredtem. Hallottam maga mögött lódobogást, és láttam, hogy két martalóc vágat utána egyikük kezében már emelkedett is a kard, de nyomban lehanyatlott, amikor észrevette, hogy csak egy alsóruhás, menekülő kisfiú vagyok. Felém kiáltott valamit, aztán

megfordította lovát, társává együtt és újult erővel a topcsikra rontott. Én meg néhány napi bújdosás és éhezés-szomjúhozás után csatlakoztam Kegyelmessége seregéhez.

A topcsiktól egy janicsár-aga parancsára kerültem a janicsáriskolába, habár nem egészen janicsárnak.

Korábban már említettem volt, hogy mindenre éles pontossággal vissza tudtam emlékezni: számokra, törvényekre; írott és elmondott szóra egyaránt. Így történt, hogy míg a többiek a harci tudományokat tanulták, én magam inkább a számtartóságon jeleskedtem. A janicsár-aga sok figyelmet fordított rám: nem engedte, hogy felesleges dolgokra pazaroljam az időmet: igyekezett kifürkészni, hogy mire lennék képes, és ezen vonásaimat buzgólkodott megerősíteni.

Példának okáért itt van mindjárt az írás. Két hét alatt tanultam meg a betűvetést, és ráadásul olyan formán, hogy csodájára jártak nemcsak társaim, hanem tanítómestereim is. Volt, aki azt állította, hogy dzsinek bújtak meg az ujjaimban, mások pedig azt hirdették, hogy régen elhalt írástudók vezetik tollamat. Magam sem tudom, miért és hogyan, de néhol úgy éreztem, hogy cirkalmaznom kell a betűkön, és tettem is ezt oly ügyességgel, hogy senki nem tudott társaim közül utolérni, sőt, megközelíteni sem. Azazhogy volt valaki, de erről később.

Hasonlatosképpen tudtam bánni a szavakkal is. Néha egészen furcsa dolog történt velem: mintha más, egy idegen ember bújt volna bőrömbe. Ilyenkor mintha idegen akarat kényszerített volna, hogy vegyek elő papírt, tust és tollat, és írjak ezt meg azt, ahogy éppen ez az idegen akarat kikényszerítette belőlem. Eme furcsa tulajdonságaim és a számolásban való jártasságom emeltek ki a janicsár ifjoncok szürke tömegéből, és vittek egyre magasabbra a ranglétrán.

Amiről beszélni akarok, az a következő. Tudjátok jól, hogy a

janicsárokat hogyan nevelik, erről ehelyütt nem volna célszerű sokat beszélni. Elég legyen annyi, hogy ugyanúgy, mint én, nem ismerik a múltjukat, azt a nyelvet sem, amelyen legelőször szóra nyílt a szájuk, és a Kegyelmes Szultán leghűségesebb hívei, akik bármikor készek életüket áldozni érte. Nem éreznek fájdalmat vagy sajnálatot, ha meg kell halniuk: mindenért kárpótolja őket az a tudat, hogy mindenki mást megelőzve juthatnak be Allah paradicsomába.

Nos, hát én ilyen ifjakkal, sőt gyerekemberekkel voltam körülvéve, ha magam csak félig-meddig tartoztam is közójük. Mivel többnyire a számvevőségen dolgoztam, vagy később előkelő urak megbízásából levéltárakban búvárokodtam, nem keresték a barátságot velem, és le is néztek, mint ahogy feljebbvalójukon és a Szultán őkegyelmességén kívül mindenki mást lenéztek.

Végeztem a munkám a számvevőségen a janicsár-aga megbízásából, amikor is egyszer társat kaptam. Ibrahimot, akit ugyancsak a janicsáriskolából emelt ki a janicsár-aga, hasonlatos tulajdonságok miatt, mint amilyenek bennem megvoltak.

Furcsa fickó volt ez az Ibrahim, annyit elmondhatok. Vad, fekete szemei talán arra engedtek volna következtetni, hogy Kurdisztán magas hegyei között látta meg a napvilágot, világos bőre viszont másfajta eredetre utalt. Kezdetben nagyon zárkózott volt, és ha közeledni próbáltam hozzá, kivicsorította a fogát, mint a kutyái amelytől kegyetlen kéz el akarja rabolni táplálékát. Csak hosszas szoktatás, kedveskedés és türelem árán sikerült úgyahogy a közelébe férkőznöm.

Őszintén szólva soha nem gondoltam rá, hogy a múltjáról kérdezzem, hiszen akárcsak a többieknek vagy nekem, neki sem lehetett emléke róla. Kiderült azonban, hogy van, és méghozzá nem is akármilyen.

Mondottam már, hogy a janicsár-aga megvizsgálta tulajdonságainkat, és ennek alapján válogatott ki bennünket különböző feladatok végrehajtására. Akkor már sejtettem, hogy Ibrahim felét sem mutatta képességeinek, sőt tudatosan rejtegette őket a janicsár-aga elől. Mégis, amit megmutatott, az is elég volt ahhoz, hol mellém tegyék a számvevőségre.

Én ekkor tíz-tizenkét éves lehettem, Ibrahim valamivel idősebbnek látszott, bár évei számát senki nem ismerte. Azt sem tudta senki, hol vették, vagy kitől rabolták: gyökértelen volt, mint a sivatagi szélben forgó ördögszekér.

Talán egy évig dolgoztunk egymás mellett, és ebben az évben még a számvevőségi munka alól is felszabadítottunk, hogy egy szíriai basának néhány történeti könyvet másoljunk le és fessünk ki, amelyeket nagy becsben tartott, és attól félt, hogy a háborúk zűrzavaraiban nyom nélkül lábuk kél. Festettünk és másoltunk reggeltől estélig anélkül, hogy a legszükségesebbeken kívül szót váltottunk volna egymással. Ezen nem is lehetett nagyon csodálkozni, hiszi egy igazi janicsár nem koptatja feleslegesen a száját.

Emlékszem, én egy könyvet másoltam, ő egy másikat, és éppen esti imára hívott a müezzin, amikor befejezte. Szokás szerint leborultunk, és elmondtuk az imát. Én becsuktam a könyvem, és jelt tettem oda, ahol abbahagytam, hogy a következő napon ott folytathassam. Ibrahim ezalatt újabb könyv után nyúlt, és szórakozottan belelapozott. Nem tudom, miért néztem rá ebben a pillanatban: azért talán, mert valaki a régiek közül azt akarta, hogy tanúja legyek mindannak, ami az elkövetkezőkben történik.

Mondom, Ibrahim keze megremegett, fekete szemei kikerekedtek, és ahogy a könyvet olvasta, kövér könnycseppek gördültek végig az arcán. Én csak álltam meredt-mozdulatlanul,

és nem tudtam, mit csináljak. Menjek-e hozzá, és tudakoljam-e bánata okát, vagy tegyek-e úgy, mintha nem láttam volna semmit?

Míg a lehetőségeket fontolgattam, Ibrahim letörölte a könnyeit, rám mosolygott, és megkérdezte, hogy most, az esti órán hajlandó vagyok-e végighallgatni valamit, amit most már kénytelen elmondani nekem. Sietve biztosítottam, hogy természetesen meghallgatom, ha bizalmára méltónak tart, de nem feltétlenül szükséges bármit is mondania, hiszen semmit nem láttam, csupán csak annyit, hogy a régi papírlapok közé szorult, felszálló por könnyeket csalt a szemébe.

Ekkor hozzám lépett, és megölelt, ami merőben szokatlan a janicsárok körében, sőt szégyellnivaló, és ha kiderül, büntetést von maga után. Barátjának nevezett, és orrom alá dugta a könyvet. Régi könyv volt, és furcsa a címe: *Tarihi üngürüszi*.

Ekkor azonban mennünk kellett, még mielőtt bármit is részletesebben megbeszélhettünk volna. Megettük közös vacsoránkat, megvetettük közös fekvőhelyünket, majd engedélyt kértünk a basától, hogy kimehessünk a tenger partjára. Ő az engedélyt megadta, hiszen igazán nem számított ritkaságnak, hogy az éjszaka forróságában akárkinek is kedve szottyant egy kis sétára a holdfényes vízparton.

Ahogy eltávolodtunk a többiektől, Ibrahim beszélni kezdett. Elmondta, hogy régóta figyel engem, mert társtalanul élni olyan, mint a halál. Már egy éve, hogy elhatározta, engem szemel ki barátjának, de egészen a mai napig nem tudta eldönteni, helyesen tenné-e. A mai napon történetekben azonban égi jelet lát, és nincs már oka, hogy visszariadjon tőlem. Elmondta még azt is, hogy mindent tud rólam, volt ideje utánam érdeklődni itt és amott. Tudja, hogy gyökértelen vagyok, és milyenek a képességeim.

Amikor magáról kezdett beszélni, önkéntelenül is megállt a tüdőmben a levegő, és tátva maradt a szám a csodálattól. Soha nem hallottam még olyasmiről, amiket nekem ott a vízparton elmondott.

Elmondotta, hogy olyan emlékezete van, amelyenről még csak nem is álmodik senki Mindenre pontosan emlékszik, ami születése óta történt vele. Arra a percre is, amikor egy meleg és felettébb kellemetes sötétségből kiszaladt a fényre és egy fehér főkötős néne a karjaiba vette, hogy odafektesse egy ágyban fekvő, csodálatosan szép asszony mellé. Emlékszik anyja cirógatására és becézésére, és az anyatej első meleg cseppjeire, amelyek lefolytak a torkán.

Arra is emlékszik, később mi történt vele. Annyi emléke van, hogy hónapokba tellene, amíg elmondaná. Megtanult beszélni egy olyan nyelven, amit itt senki sem ért, de amelyet ő nem felejtett el. Most is tud beszélni és olvasni rajta, de azóta, mióta törökök közi került, bölcsen úgy tett, mintha megfeledkezett volna róla.

Olyan csodálatos volt, amit mesélt, hogy hittem is meg nem is. Ha ez igaz - gondoltam -, akkor ez a legkülönösebb történet, ami azóta emberrel történt, hogy Allah a semmiből megteremtette. Miután szavamat adtam, hogy amit mond, köztünk marad, tovább folytatta elbeszélését, olyan részletességgel, hogy a hajnali fények Boszporusz partján törtek ránk. Most röviden és elsősorban a ténszerűséget szem előtt tartva elmondom társam csodálatos életét, persze közel sem azzal a szándékkal, hogy ártsak véle neki. Hiszen ma már úgysem árthat néki senki...

Elmondta, hogy egy olyan földön született, amelyet Magyarországnak neveznek. Csak mellékesen kívánom megjegyezni, hogy erről a földről már sokat hallottam én is, sőt esmertem is egy basát, aki maga is onnan származott.

Szerbországon túl van, de azzal közvetlenül határos. Bátor és ellenünk fenekedő nép lakja, bár ki tudja ami a fenekedést illeti, végül is a Kegyelmes Szultán óhajtja a Próféta igájába hajtani őket, és nem megfordítva.

Ez az Ibrahim bizony Magyarországon született, egy kimondhatatlan nevű helyen. Apja gazdag úr volt, bár gazdasága nem lehetett oly nagy, hogy sok katonát tudott volna kiállítani. Többek közül Ibrahim is ezért esett bizonyos martalócok fogságába. Amikor neve után tudakoltam, suttogva megvallotta, hogy még emlékszik is rá: úgy hívják, hogy Hétföldi Estvány. Apjaura egy várnak volt a parancsnoka, de katonái fogytán visszavonult birtokára, és felhagyott a háborúsággal, amelyet szomszédai ellen viselt. Estványt szép ruhába járatták, és egy másik isten papjai okították írásra és olvasásra - nem Allahéi. Sokáig azonban nem élvezhette a gondtalan életet melyet apja, anyja és három fiú-, valamint egy leánytestvére oldala élt, amikor is apjának bizonyos okokból egy Erdélyország nevű helyre kellett utaznia minden pereputtyával együtt. Bár katonák kísérték útján, mégis egy elhagyatott helyen oláh martalócok törtek rájuk, apjaurát és a kísérő katonákat a helyszínen levágták, a nőket és a gyermekeket magukkal ragadták. Így került Ibrahim, azaz akkor még Estvány Oláhországba, de ekkor már anyja és testvérei nem voltak vele. Hogy s mint történt, ő sem tudja, mindenesei egyszer csak egyedül találta magát két martalóccal, akik magas hegyek közé igyekeztek vele. Ibrahim-Estvány könnyen volt öltözve: puha nemezcsizmát és pitykés kis lajbit viselt, hasonlatosan könnyű nadrággal. A hegyek között pedig hideg volt, és éjszakánként félelmes zenét szóltak a farkasok.

Ibrahim-Estvány vacogott a hideg éjszakákban, annak ellenére, hogy a martalócok egész álló éjen át tüzet égettek, és pálinkát ittak mellette, amelyből hangos röhögéssel kínálgatták a

gyermeket is.

Estvány elhatározta, hogy megszökik, még akkor is, ha esetleg farkasok gyomrának leszen a tápláléka. Már majd hét napja és hét éjszaka voltak úton, amikor egy estélen valamiféle kalyibához értek, s a martalócok nekikészültek az éjszakázásnak. Valahonnan sikerült pálinkát keríteniük, és hangosan óbégattak, egészen addig, amíg csak a Göncölszekér fel nem kocogott az égre. Közben röhögve Estványra mutogattak, és valamit beszéltek egymás között, de hogy mit, nem tudta megérteni, hiszen nem ismerte az oláhok nyelvét.

Mindazonáltal találkozott ő már rabokkal apjaura udvarában is, és megsejtette, hogy alighanem az lesz a sorsa, mint amannak a szeplősarcú fiúcskának, aki apjauránál vízhordással volt megbízatva, és akiről azt beszéltek, hogy Bolgárországból került ide valahogyan, és török anya szülte a világra.

Estvány úgy tett, mintha a fáradságtól elnyomta volna az álom, és egészen beleburkolózott a bűdös és faggyúzsíros bundába, amelyet martalócok vetettek rá, hogy meg ne fagyjon. Közben azonban élesen figyelt, és számolgatta magában a perceket, hogy a martalócokat mikor dönti le a pálinka.

Amire várt, be is következett. Amikor a Göncölszekér végiggurult az égi réten, és a Hadak Útján is felragyogtak az elhalt vitézek patkóinak nyomán fel-felcsillanó fények, a martalócok lerogytak a tűz mellé, és harsány horkolásba kezdtek. Hétföldi Estvány ekkor lehányta magáról nagy csendben a bundát, és vigyázva, hogy valahogyan zajt ne csapjon, az egyik martalóc tarisznyájából kilopta annak mindenféle holmiját, és helyettük élelmiszert, kulacs vizet tett bele. Végezetül óvatosan kivette a martalóc övéből annak görbe kését, hogy néminemű védelmet keressen általa a farkasok ellen, ha rátörnének.

Hiába volt azonban az óvatosság, hiába a pálinka, csak felriadt

az egyik martalóc, amikor Estvány már éppen behajtani készült maga mögött az ajtót. Zavaros szemeivel feléje pislantott, és görbe kését kereste övében. Amikor aztán nem találta, hangos ordítással felkapott egy hosszú, hegyes végű nyársat a földről, amellyel az esti órán még báránkoncokat sütöttek, és Estványra támadt vele. Estvány azonban becsapta az ajtót, és futásnak indult volna. Minő nagy volt azonban a csalódása és elkeseredése! Ahogy körülpillantott jeges világban, belátta, hogy onnan ugyan el nem menekülhet, és egész életében talán a martalócok rabjaként kell tengődnie. Az történt ugyanis, hogy éjszaka magas, talán ha méteres hó szakadt az égből, és el nem tudott volna benne olyan gyorsan szabadulni, hogy a martalócok utol ne érték és lábáról le ne döntötték volna.

Az ajtó kitárult, és vészterhes vicsorgással ajakán, kezében a hegyes nyárssal a martalóc nekilendült, hogy még annak halála árán se hagyja elmenekülni zsákmányát. S ekkor Ibrahim-Estvány olya cselekedett, amit még magányunkban, a holdfényes Boszporusz partján is csak suttogva mert bevallani nekem, pedig akkor már inkább dicsőség illette volna érte, mintsem büntetés. Ahogy ugyanis a martalóc feléje igyekezett, és már karnyújtásnyi távolságra volt tőle, Estvány úgy tett, mintha lemondott volna a menekülésről. Szűkülve a földre térdelt, és vinnyogva kért kegyelmet. A martalóc elhajította a nyársat, és lehajolt, hogy a fiút magához rántsa és megbüntesse, amikor Estvány kirántotta lajbija alól a görbe kését, és martalóc felé szúrta vele. A döfés jól sikeredett: pontosan szíve közepén érte a gazembert, akinek kiömlő vére megolvasztotta a havat a kalyiba körül.

Estvány reszketni kezdett a hidegben, és a csillagokra nézet melyek bátorítóan hunyorogtak le rá az égből. Felnézett reájuk, így gondolkodott:

»Ha az a másik haramia felébredne és meglátná a vért és a

halált a hóban, bizonyára nem mulasztaná el az alkalmat, hogy utánam kerüljön és engem is megöljön, társa elvesztését megbosszulandó. Ha élve akarok maradni, nekem kell megölnöm őt bármennyire is ellenemre van a dolog. De hát nem ölték-e meg ők apámuramat, hurcolták-e el anyámat, tették rabokká testvéreimet?«

Nem sokat gondolkodott ezután, hanem bátorságát összeszedve visszalopakodott a kunyhóba, ahol a másik martalóc horkolva aludta részeg álmát a hunyorgó tűz mellett. Nagy nehezen erőt véve magán, odakúszott melléje, és felemelte a kését.

Ekkor mintha csak isteni sugallatra történt volna, vagy inkább az ördögére, a martalóc kinyitotta a szemét, és megpillantotta maga felett a kést tartó gyermeket. Ha alva marad, ki tudja, talán Ibrahim megkegyelmez néki, hiszen azt is megvallotta nekem, hogy talán nem lett volna bátorsága megölni az alvó férfiút. Így azonban maga is megrémült, amikor a martalóc bűzös levegőt okádva feléje vetette magát, és valószínűleg a rémület mozdította meg a kezét. Mindenesetre, mire felocsúdott ijedségéből, a martalóc már vérében fürödve hentergett a tűz mellett, és a kiömlő vére hangos sercegéssel oltotta a tüzet.

Estvány vetett egy keresztet - ez a keresztények mágikus jele és egyfajta varázslásra szolgál -, hátára csúsztatta tarisznyáját, és nekivágott a hónak-fagynak.

Ne kívánjátok, hogy részletesen elmeséljem kalandjait, melyeket ezután élt át, hogy elindult lefelé a hegyoldalon. Legutolsó kalandjáról azonban meg kell emlékezniem, mert csak így érthetitek meg, hogy milyen körülmények és véletlenek következtében került ő is a janicsáriskolába és egyáltalán a Kegyelmes Úr földjére.

Említettem már, hogy Estvány-Ibrahim felettébb eszes és

rendkívüli emlékezettel megáldott fiúcska volt, azt azonban még ő sem tudta, merre van Magyarország, tulajdon hazája, vagy merre keresse anyját és testvéreit. Mindazonáltal sejtette, hogy amíg Oláhországban van, jobb, ha hallgat arról, kiféle-miféle, és hogy merre int. Vándorlása során kunyhókban húzta meg magát, és jó emberek kegyelméből jutott egy-egy falás ételhez, korty vízhez. Így ért hosszú idő után egy városba, melynek nevét nem tudja pontosan, de úgy emlékszik, hogy még mindig azon az oláh nyelven beszéltek a lakosai, amelyen a hegyek népe. E városban végképp elfogyott mindenféle élelmiszertartaléka, és bár a nap itt melegen sütött, és nem kellett félnie az éjszaka hidegétől, nappal élelem és víz nélkül kegyetlen szenvedéseket kellett kiállnia. Amikor már szinte a végét járta, valami vacokba húzódva hangos szóval apjaurát hívta, és az meg is jelent előtte - megfeddte, hogy miért bujdokol idegen népek között, ahelyett hogy haza igyekezne, ami nyilvánvalóan arra mutat, hogy Ibrahim lázas önkívületbe eshetett, és lázalmában jelent meg előtte halott apjaura -, felbukkant a közelében egy hozzája hasonló rongyos gyermek, és idegen szavakkal kérdőre vonta.

Majd midőn látta, hogy Ibrahim beteg, elfutott és néhány piszkos-rongyos és megviselt kölyökkel tért vissza. Az utca gyermekei megfogták Ibrahim vállait és lábát, és magukkal hurcolták odújukba, amelyet a várost övező sziklafalba vágtak régi korok világtól elvonulni szándékozó bölcsei.

A barlangban tért magához Ibrahim, ahol is hamarosan gyakorlati okításnak vettetett alá a többi gyermek részéről. Elmondták nek, hogy valamennyien árvák; szüleik elhulltak különböző csatározások során, vagy az ezeket követő járványokban, és hogy ők abból élnek, amit a városlakóktól kéregetni vagy elorozni tudnak. Estelente belopakodnak a házak közé, és amit csak látnak, elviszik.

Ibrahim először talán húzódkodott kissé, hiszen korábbi neveltetése szigorúan meghagyta, ami a másé, el ne vegye, a szükség azonban megtanította elfelejteni azt, amit régebben megtanult, és ami ellenkezni látszott mostani sorsával. Nem sokkal később oly ügyességre tett szert az orozásban, azaz lopásban, hogy a gyermekek vezérüknek tekintették, mivel nemcsak nyers ereje, hanem ravaszsága is a többiek fölé emelte. Egy alkalommal elmondotta, hogy két martalócot is megölt odafenn a hegyek között, és a kést is megmutatta a gyermekeknek, akik attól a pillanattól kezdve ámulattal tekintettek rá, és talán még a lángokba is követték volna, ha úgy parancsolja.

Történt pedig, hogy oly tökélyre jutottak az idegen javak elorzásában, hogy a város lakói megsokallották a dolgot, és összegyülekeztek, hogy tegyenek valamit az egyre növekvő veszéllyel szemben. Mivel volt a polgárok között egy féllábú, kiszolgált katona, aki kegyetlensége révén tiszteletet élvezett körükben, reá hallgattak, és úgy döntöttek, hogy egyszer s mindenkorra megszabadulnak a gazdátlan és egyre szemtelenebbé váló gyermekektől.

Ezután volt, hogy Ibrahim-Estvány vezetésével a gyermekcsapat éjszaka elindult, hogy némi élelmet és innivalót orozzon magának, mikor is a már első, útjukba akadó ház kamrájának ablakát nyitva találták, és odabenn illatozó kolbászok és hasonlatos húsféleségei keltették fel a figyelmüket, akárcsak a nem messze innen fekvő szomszédos háznál is.

A gyermekek már-már rácsaptak volna a könnyen jött zsákmányra, Ibrahim-Estvány azonban megálljt parancsolt. Tudta ő jól a városi emberek nem olyan ostobák, hogy legféltebb javaikat őrizetlenül hagyják. Ha pedig így van, bizonyára azért történt minél ez, hogy valamiféle csapdába

csalják őket.

Arra még futotta erejéből, hogy az első ablak alatt megállítsa és rábeszélje a gyermekeket, járják körül a várost: lessenek be a sötét sarkokba, homályos zugokba, nem rejteznék-e akárhol is fegyveresek, akik csak arra várnak, hogy elfoghassák őket. A város azonban csendben nyugodott: fegyveres nem volt sehol, és a polgárai házaiban is sötétség uralkodott.

A gyermekek ekkor éhségüktől vezérelve megrohanták a kamrákat, és az élelmiszert magukkal hurcolva visszatértek vele barlangjaikhoz. Közben azonban többen, akik Ibrahim helyére pályáztak a vezérségben, kicsúfolták és hangosan gúnyolták, hogy íme, ilyen vezér mellett felkopna az álluk, ha reája hallgatnának. Ibrahim, miután látta, hogy a hangulat ellene fordul, nem szólt semmit, csak visszatért velük, és megpróbálta magában felülvizsgálni a dolgot. Bárhogyan is törte azonban a fejét, nem tudott mást kiötölni, minthogy a polgárok csapdát állítottak nekik, csak még nem tudni, mivégre és hogyan.

Bánatában és zavarodottságában kiült a barlang elé, és még azt a zsákmányrészt sem fogadta el, amelyet nagy kegyesen eléje vetettek.

Éppen elaludt volna, pedig torkát az éhség szorongatta, amikor megtörtént a baj. Valamely gyermek hangos jajgatása verte fel a csendet; szája széle habzott, és görcsbe rándult a teste. Alighogy ez elkezdte az ordítózást, egy másiknak is habzani kezdett a szája, majd harmadiknak és így tovább.

Ibrahim-Estvány ekkor megértette, hogy a városiak szörnyű tervet eszeltek ki elpusztításukra: mérgezett ételt juttattak nekik, hogy így veszejtsék el őket.

A barlangban eközben jajgatás jajgatást követett: okádék borította az aljzatot, és néhányan ki is múltak szörnyű szenvedések között. A többiek is erejüket veszítve heverték

szanaszét, saját okádékukban és ürülékükben fetrengve hanykolódtak egészen napkeltéig, amikor is fegyveres emberek bukkantak fel a barlang bejárata előtt, és néhányan közülük, orruk elé kendőt szorítva, bemásztak a gyermekek közé, hogy megvizsgálják, mi történt velük.

Rövidesen neki is álltak a válogatásnak: aki már nem lélegzett - végtagjai görcsbe tekerve hevert az ocsmány padlózaton -, megragadták, és minden különösebb teketória nélkül behányták egy gödörbe, amelyet a kívülmaradottak ástak. Körülbelül fele gödörbe került, másik felének kezére pedig rozsdás láncot tettek, és folytonos ütlegek közepette a városba hajtották őket.

Így járt Ibrahim-Estvány is, akit még a barlang szája előtt fogtak el, mivel a haldoklókat ápolván meg sem kísérelt odábbállni.

A láncra vert gyermekeket behajtották a kikötő egyik tágas raktárába, és néhány cserépkancsóban vizet és kenyérdarabokat vetettek eléjük. Napokat töltöttek a raktárban kenyéren és vízen; egypáran még itt is meghaltak, bizonyára a korábban elszenvedett mérgezés következtében. A megmaradottak is gyengék voltak, és csak hálni járt beléjük a lélek. Maga Ibrahim is lefogyott, de erejét nem veszítette el, hiszen ő nem evett a mérgezett húsokból.

Egy reggelen aztán hangos korbácscsattogások közepette arab kalmárok érkeztek, és gondos vizsgálat alá vették a gyermekeket. Megnézték izmaikat, sebeiket, és a szemükbe is belenéztek, hogy nem látszódik-e valamelyikükön elmebéli betegség. Ezután elmentek, és amikor visszatértek, hangosan ordítózva ismételtették, hogy a megvették őket, és hogy aki nem engedelmeskedik parancsaiknak, azonnal megölik.

Ibrahim nem értette ugyan a nyelvüket, de kitalálta, miről is

lehet szó. Mivel ő maga jó állapotban volt, arra a hajóra került, ahova mindazok, akinek az izmai a legerősebbeknek bizonyultak. A gyengébbeket és a betegeket egy másik hajóra tették, és ahogy a reggeli szél megdagasztotta a vitorlákat, elhagyták a várost.

Ibrahim nem jajgatott, mint a többiek, hanem figyelt, és egyre járt az eszében, hogy miképpen lehetne kereket oldani. Körülötte azonban tenger hullámzott, lehetetlenné téve a menekülést.

Délfelé járhatott már az idő, és a part beleveszett a messzeségbe, amikor az arabok megállították a hajókat. Horgonyt vetettek végtelen vízen, és arról a hajóról, amelyen a gyengébb és beteg gyermekek heverték, átdobáltak néminemű holmikát a másik hajóra, majd maguk az ott szolgáló tengerészek is átugráltak arra, amelyen Ibrahim is volt. A szerencsétlen gyermekek csak akkor fogták fel, hogy milyen veszélybe kerültek az emberi gonoszság által, amikor pár darab kenyérrel és két-három agyagkorsó vízzel magukra maradtak a hánykolódó lélekvesztőn. Ibrahim is megértette, hogy az arab hajósok a városi polgárok kívánságára tesznek így: a gyengébbeket magukra hagyják a végtelen vízen, az erősebbeket pedig nyilvánvalóan eladják majd valamely város rabszolga piacán.

A hajó elindult, mikor is az arab hajósok között veszekedésféle tört ki. Némelyek hangosan óbégáltak, és a magára hagyott lélekvesztő felé mutogattak. Ibrahim azt hitte, hogy a hajósokat megszállta a lelkifurdalás, és visszafordulnak az elhagyottakért.

És valóban. A sajka a rövid vitatkozás után félkört írt le, s csattogó vitorlával visszatért az elhagyott hajóhoz. Azok a gyermeke akik képesek voltak felállni, a korláthoz tódultak, és hangos örömujjongással köszöntötték a visszatérőket. Azt képzeltek a szerencsétlenek, hogy a hajósok csak rémítették őket, és most továbbindulnak velük, hiszen még a legmesszebb város legszörnyűbb rabszolgapiaca is több reménnyel

kecsegtetett, mint az azonnali va éppen napok múltán bekövetkező kínos halál.

Így gondolta Ibrahim-Estvány is. Minő volt azonban meglepetése és fájdalma, midőn látta, hogy mi történik. A hajó ugyanis odafordult a magára hagyott sajka mellé, néhány hajós pedig csónakba ugrált, és megközelítette a lélekvesztő oldalát. Ezután rövid hangos csákányütések hallatszottak, s Ibrahim rémült tekintete előtt a másik hajó lassan megdőlt és süllyedni kezdett. A hajós ugyanis gonosz szívükre engedve nem megmenteni, hanem végérvényesen elveszejteni akarták a szerencsétleneket. Attól tartott ugyanis, hogy ismeretlen áramlatok vagy a későbbben feltámadó s netalán a part felé sodorhatná a hajót, s a kölykök valamiképp megszabadulhatnak a haláltól. Ez pedig a hajósok és a városiak egyezségének a megszegését jelentette volna.

Ibrahim és a többiek sírva-zokogva gyászolták társaikat, akik segílyt kérőn nyújtogatták feléjük betegségekől és nélkülözésektől csonttá soványodott karjaikat. Estvány, aki térdre vetette magát, és átkarolta a legmogorvább hajós lábát, hogy kegyelmet esdekелjen ki a szerencsétlenek számára, hatalmas rúgást kapott válaszul a fejére. Azonkívíű csak a szerencsén múltott, hogy őt is nem taszították a többiek után a cápáktól hemzsegő vízbe. A goromba, fekete szakállú hajós már-már megragadta, hogy a habok közé vesse, amikor egy másik kiszakította a kezéből.

Amit ezután látott Ibrahim-Estvány, minden képzeletet fölűlműűt, és csak azokhoz az elbeszélésekhez hasonlíthatók, amelyek a pokolbeli szenvedések szörnyűségeit ecsetelik színes szavakkal.

A sajka oldalára dőűt: a gyenge gyermekek belegurultak a vízbe, az erősebbek pedig maguktól beugráűt és megpróbálták

úszva elérni az éppen induló másik hajót. Sokan már az első karcsapások után elmerültek a hullámokban, mások mérföldeket úsztak, mígnem szívszaggató jajgatások közepette örökre eltűntek Ibrahim szemei elől. Valahonnan, talán a tenger feneketlen mélységeiből óriási halak merültek fel, és fogakkal kiverő szájukkal tépni-szaggatni kezdték a szerencsétleneket. A tenger vérhabot vetett, és amerre a borzadó szem csak ellátott, testetlen végtagok bukdácsoltak a hullámokon.

Ibrahim-Estvány eltakarta a szemét, és még ott, a hajó fedélzetén szörnyű fogadalmat tett, amely merőben szokatlan egy ilyen alacsony életkorú gyermektől. Megfogadta, hogy a továbbiakban, ha élete nem ér kegyetlen véget, kiirt szívéből minden irgalmat és sajnálatot, kegyetlen lesz maga is, mint a cápák és mint az arab hajósok együttvéve. Csak önmagával és önmaga boldogulásával fog törődni, másokkal soha és semmikor!

Tudom, szörnyű szavak ezek egy gyermektől, de beláthatjátok, hogy olyan szenvedések után, amelyeken a gyermek általment, igen magasztos lélekkel rendelkező felnőtt emberek sem dönthettek volna másképpen!

Ami ezután következett, nem tarthat számot fokozott érdeklődésre, hiszen valamennyien hallottatok már azokról a történetekről, amelyek hajókon szállított és piacokon eladott szerencsétlenek balsorsáról szólnak. Ibrahim-Estvány túlélte a borzalmas utazást; talán azért is, mivel a hajósok másképpen kezelték őket, mint egyéb rabokat volt szokásban kezelni. Ha az idő melegre fordult, leginkább déltájban, egész estélig a fedélzetén tartózkodhattak, ivóvizet is kaptak, és lepényt is. A korbács csak ritkán csattogott a hátukon: úgy látszik, a hajósok féltek, hogy elhalálózásukkal csengő aranyoktól fosztanak meg önmagukat.

Így is megtörtént, hogy néhányan elhullottak az úton: ezeket

minden teketória nélkül vízbe vetették. A vitorlák árnyékában hangos röhögések közepette kockajáték folyt, s Ibrahim sejtette, hogy az ő vételáruk a tét. Alamuszin gubbasztott a többiek között, de egy pillanatra sem adta fel tervét, hogy tudniillik a legelső adandó alkalommal kerekét old.

Lágy este volt, amikor kikötöttek egy parton, ahol olyasfajta fák nőttek, amilyeneket még sohasem látott. A törzsük hosszú volt, és nem nőtt rajtuk levél, csak a tetejükön gubbasztott furcsa korona. Ibrahim-Estvány akkor látott először pálmafát, hiszen abban az országban, ahol eleddig lakott, nem honos ez a fajta.

A rabszolgavásár leírását is mellőzöm, hiszen arról is tud mindenki, aki megjárta a Kegyelmes Szultán birodalmának végvidékeit. Az ilyen aztán azt is tudja, hogy az egészséges, jó fogazatú és éles tekintetű fiúgyermek nagy keresletnek örvendenek a piacokon, és nem szokás eladóikat faggatni: hogyan, miképpen jutottak a fiúk birtokába. Mindenesetre egy törvényt azért ismertetnem kell veletek, ha meg akarjátok érteni a továbbiakat. E piacokon ugyanis a Kegyelmes Szultánnak elővásárlási joga van, ami annyit jelent, hogy a piac megnyitása utáni első mustra a Szultán tisztviselőit illeti!

Persze, azt is tudjátok mindannyian, hogy ez mit jelent. Csak titokban és suttogva mondom el néktek, hogy a Szultán javára vásárlók nemegyszer bizony saját javukra kamatoztatják az első mustra és az elővásárlás jogát. Gyakran ugyanis más, egyéb nagy urak csengő aranyakkal kenik meg a tisztviselők markát, hogy a Kegyelmes Szultán nevében megvásárolt kiváló minőségű rabok az ő birtokaikba kerüljenek. Ezt, ismétlem, csak suttogva mondom, és ha e piszkozatom majd másolásra és alakításra kerül, feltehetően végérvényesen kihagyom krónikámból. A Szultán keze hosszú, és pasáké sem rövid!

Ibrahim-Estvány itt a piacon vásároltatott meg egy tisztviselő

által, aki ilyesfajta összefonódásban leledzett egy fekete képű agával. S már-már felszívta volna a szörnyűséges Afrika mélye, amikor egy, a piacon tevékenykedő topcsi aga megpillantotta a fekete szemű, jókötésű fiúcskát. A topcsi aga, aki jól ismerte a tisztviselők mesterkedéseit, csak néhány kérdést intézett a Kegyelmes Szultán megbízottjához, aki máris az aga kezébe adta Ibrahim-Estvány kötelének a végét.

Így került Estvány a topcsi agához ajándékképpen.

S milyen a véletlen csodálatos forgandósága! Ibrahim éppen olyan szolgálatot teljesített a topcsik mellett, amelyet jómagam, és éppen úgy friss vizes állatbőrökkel hűtötte a forró ágyúcsövet, ahogyan én.

Talán még ugyanazon csatákban és ugyanazon ütközetekben, várostromoknál is szolgáltunk mindketten! Talán éppen a szomszédos ágyú csövet hűtötte mellettem! Bárhogyan is erőltetem azonban a memóriámat, nem tudok visszaemlékezni rája!

További története úgy alakult, akárcsak az enyém. Bizonyos szultáni fermán nyomán a janicsáriskolák megbízottai fokozottan kutattak ifjak iránt: így került Estvány a janicsáriskolába, ahol már mint Ibrahim szolgált, egészen addig, ameddig ki nem választották a többi növendék közül. Íráskészsége, fényes memóriája ugyanúgy szultáni szolgálatba emelte, mint engem.

Ezeketket mesélte el ottan nékem a hajnal első fuvallatáig Ibrahim-Estvány a Boszporusz partján. Elmondotta azt is, mi izgatta fel annyira, hogy szinte beteges óvatosságát feledve feltárja előttem múlt életének féltve őrzött titkait. Ami könyv ugyanis a kezébe került. a *Tarihi üngürüszi*, nem más, mint népének, a magyaroknak a története, amelyet törökre fordított le valamely írástudó. Ahogy beleolvastam, egyszerre csak megjelent előtte régi élete, és olyan történetek jutottak eszébe, amelyeket a

keresztény vallás papjai mondtak el neki, népével és annak eredetével kapcsolatban.

Furcsa, de úgy igaz, hogy a magyar népnek másféle a története, mint az Oszmán Birodalomé. Ahhoz kétség sem férhet, hogy a mi birodalmunkat maga a Próféta emelte a többi nép fölé; tehát végső soron isteni eredetű. Allah és a Próféta akarata, hogy valamennyi nép alávesse magát az egyetlen és üdvözítő isten akaratának. Akárcsak ezek a magyarok is.

Az ő történetük azonban valahogyan másféle. Ibrahim szerint még akkor uralkodtak a különböző népek felett, amikor a Szultán Kegyessége és birodalma sehol sem volt. Ez persze képtelenség, és ellent mond minden logikának.

Ibrahim mesélt egy csodaszarvasról, amely valamely mocsarak között elvezette e magyarok őseit jelen hazájukba, és mesélt Attiláról is, aki ő szerinte a magyarok őse vala, és nem a miénk, amint azt gyakran hirdetik a janicsáriskolában is.

Többet ezekről nem mondok - ti tudjátok, miért. Sőt ha másolásra kerül a sor, alighanem ki is hagyom a krónikámból. Most csak vékonyan áthúzom a sorokat, hogy olvasni éppen lehessen annak, aki akarja és aki tudja. Áldassék Allah neve!

Ezután folytatom Ibrahim és az én történetemet. Miután vallomást tett nekem ott, a Boszporusz partján, egyre közelebbi barátságba kerültünk, ami nem volt éppen szokatlan a janicsáriskolán. A mi munkánk egyébként sem volt kifejezetten janicsári.

Évek múltak el, s mi elsősorban iratokkal foglalatostokdunk. Ibrahim titokban lemásolta még egy példányban a Tarihi üngürüsüt, és éjszaka a feje alá tette párna gyanánt. Hajh, bárcsak nékem is adott volna hazát Allah, akárcsak olyan messzi távol lévőt is, mint amilyen az övé! Így azonban sohasem tudhattam meg valójában milyen is az a haza, amelyet szeretni

lehet. Én egy óriás katonája voltam, melyet tiszteltem, és ő uralkodott rajtam. Eme érzés azonban messzire űzi a szeretetet.

Történt egyszer, jó évekkkel később, hogy Ibrahim zavartan érkezett haza valamely dolgáról, melyet a Kegyelmes Szultán levéltárának a termeiben végzett. Napokig szótalan volt és álmodozó, bár én természetesen észrevettem, mégsem akartam volt megzavarni lelkét. Magamban azért nyugtalankodtam miatta, hiszen nem restelltem megvallani: úgy szerettem akkor már, mintha tulajdon testvérem lett volna.

Csak vártam, vártam, és várakozásom nem is volt hiábavaló. Néhány hét elmúltával magával vont egy árnyas lugasba, és suttogva bevallotta, hogy mi történt vele. Lélegzetemet visszafojtva hallgattam a történetet, és ahogy hallgattam, egyre inkább elfogott irigység és a félelem is, hogy elhagy, és én újra egyedül maradó hitetlenül és hazátlanul, társ nélkül, mindörökre.

Az történt ugyanis, hogy amint ama napon a Szultán levéltára felé igyekezett, nagy csődület állta útját. Furcsa, szokatlan ruhájú férfiak érkeztek követségbe Murád Szultánhoz; csizmás, bajuszos zsinóros lajbit és szűk nadrágot viselő emberek, melyek látása hangosan megdobogtatta Ibrahim szívét. Hát még amikor a szavaikat meghallotta! Mint édes méz peregtek az idegenek ajkán a magyar szavak, és mivel néhány útiruhába öltözött asszony is volt velük, kiknek fekete és nevető szeme ide-oda járt a medreszék és mecsete kupolái között; mint felröppent, fehér szárnyú galambok szava turbékolt szájukon a nevetés.

Ibrahim a falhoz lapult, hiszen beteljesedett, amire annyi év által hiába várakozott. Végre hírt kapott egykori hazájából, amelynek nyelvét eddig a napig kifogástalanul bírta.

Falhoz lapulva követte az idegeneket, megjegyezte szállásuk azt pedig már gyerekjáték volt kitudnia, hogy miért érkeztek

Sztambulba. Valami király vagy főember küldte őket Erdélyországból, hogy kíséreljenek meg egyezkedni a Szultánnal, aki már Erdélyországot dúlatta ez időben, s birodalma határai egészen magyar földig értek.

Ezután Ibrahim gondos és óvatos tervet szőtt, hogy miképpen lehetne a közelükbe férkőzni. Megfigyelte, hogy a követek társaságában levő egyik leányasszony, bizonyos Ilona, némely idősebb hölgyek és szolgák kíséretében, gyakorta megfordul a Boszporusz partján, mivel Erdélyország követeit nagy becsben tartotta a Szultán. A ma már ismert, távoli célok érdekében úgy bánt velük, mint szövetségeseivel, s ahogy később megtudtam, azért hívatta őket asszonyaikkal együtt, hogy megszedítse őket az Oszmán Birodalom gazdagsága és szépsége segédelmével. S hogy ez mégsem sikerült, arról nem a Kegyelmes Szultán tehet.

Csak ki kellett várni a megfelelő időt, hogy a Boszporusz partján a mindenkori sokadalom elszakítsa Ilonát a többiektől. Éppen valamely bikaborjú szabadult el gazdájától, és a sokaság egymást taposta, kurjongatva és nevetve iparkodott a borjú után, vagy éppen menekült előle, amikor is Ibrahim, élve az alkalommal, megragadta a rémülten tekingető kisasszony karját, és biztos helyre vezette. Mely nagy volt aztán a leányka csodálkozása, amidőn egy török ruhába öltözött fiatal férfiú magyar nyelven szólott hozzá!

Bármennyire is nagy volt azonban a meglepetése, óvakodott akármit is elárulni Ibrahimnak a küldöttség céljáról vagy akár arról is, hogy kik szolgálnak a követségben, hiszen még otthon kitanították őket, hogy a Szultán udvarában hemzsegnék a magyarul is tudó renegátok, akiknek egyedüli célja, hogy a magyarok bizodalmaiba férkőzzenek, és kitudják szándékaikat; kellő pénz és egyéb jutalom reményében mindenről beszámoljanak a Szultán szimatoló hivatalnokainak.

Azt is tudta azonban Ilona, hogy a bátran és őszintén csillogó férfi szemeknek hinni lehet, mint ahogy ő is hitt, még nem is olyan régen bizonyos Báthory János úrnak, kivel hosszú éven által jegyben is járt. Báthory János úr azonban életét vesztette egy csetepatéban, s rokonai, valamint Ilona soha be nem gyógyuló szégyenére, nem a török vagy oláh martalócok ellen vívott csatában esett el, hanem egy korcsmában verték be a fejét, méghozzá halálosan, édes jó komái, akikkel együtt mulatozott. Báthory János úrnak ugyanilyen feketén, és szeretetteljesen csillogott a szeme, mint ennek az Ibrahimnak a Boszporusz partján, csak Báthory úr pillantásában mintha a sebzett vadkan vadsága bujkált volna el, ennek a nézésével pedig a párdúc selymes szelídsége.

Ilona kisasszony úgy döntött, hogy vállalva bizonyos kockázatot, szállásukra vezette a fiatalembert, akibe, talán felesleges is leírnom, ott a Boszporusz partján első látásra beleszerelmesedett. Szállásukra vezető útjában pedig mindegyre azon imádkozók magában, hogy jaj, csak ezen ifjú ne legyen a Szultán kémje, jaj, csak a legyen, akinek mondja magát!

A szálláson már meglehetősen nyugtalanság uralkodott Ilona kisasszony eltűnése miatt, s mely nagy volt örömük és meglepetésül amikor egy török ifjú kíséretében sértetlenül, sőt rejtélyesen mosolygó ajakkal bukkant fel. Nagy bajuszú Szilágyi János úr összehúzott szemöldökkel hallgatta Ibrahim-Estvány történetét, és hitte is meg nem is, amit hallott. A helyzetet végül is bizonyos Beszterci Bálint nevű, kissé későbben érkezett kapitány úr mentette meg, a keblére ölelte Ibrahimot, és mint másodunokatestvérét mutatta a többieknek. Legott el is mondotta volt a Hétföldi család tragédiáját; hogyan és miképpen esett az a dolog az oláh martalócokkal.

Azt is elbeszélte, fél éjszakán keresztül, hogyan találták meg

megholtakat, a nagyasszony miképpen vesztette el eszét, amik elmondották neki, hogy gyermekei vagy megholtak, vagy pedig talán rabszíjra fűzve tengetik életüket messzi idegenben. A nagyasszony még elméjének zavarában is haláláig kerestette fiát, Hétföldi Estvány kisurat; hír azonban soha nem érkezett róla.

Ibrahim-Estvány megkönnyezte a hírt, halott édesanyját, apjaurát és testvéreit. A küldöttség emberei pedig nyilvánvalóan összenéztek a feje felett, és azt fundálták ki, hogy jó lenne, ha Ibrahim-Estvány továbbra is a Szultán szolgálatában maradna; persze legmélyebb titoktartás övezné, hogy immár magyar szolgálatban áll. Az lenne ezután, hogy minden olyan szultáni döntésről értesítene bizonyos, Sztambulban tartózkodó egyéb férfiakat, amely Magyar- vagy Erdélyországgal lennének kapcsolatosak. Ők magyarok pedig, ahogy visszatérnek küldetésükből, lépéseket tesznek, hogy Ibrahim-Estvány, mint családjának fennmaradt tagja elnyeri örökségét, és a király erősítse meg minden birtokában és marhájában, márcsak azon szolgálatai miatt is, amelyeket az anyaszentegyház és a keresztény világ számára tesz a Szultán udvarába

Kár is mondanom, hogy Ibrahim-Estvány hazája iránti szeretetében megerősödve elfogadta az ajánlatot: feledve a janicsáriskolát, feledve minden addigi életét, melyet a Kegyelmes Szultán birodalmában megélt.

Én magam sok mindent sejtettem ez időtől kezdve, sok mindenről azonban nem volt tudomásom. Csak gyaníthattam, hogy a küldöttség távozása után ama bizonyos Ilona kisasszony Sztambulban maradt, és gyakorta találkozott Ibrahimmal. Munkánk zavartalanul folyt tovább, beszélgetéseink azonban megritkultak: főlénk magasodott egy számomra ismeretlen, távoli ország árnyéka.

Körülbelül egy év múlhatott el így, amikor egy éjszakán

janicsárok rohantak hálóhelyünkhöz, torkomnak kardot szegeztek, karomat hátrakötötték, és a felügyelő basihoz vezettek. Ibrahimot is ott találtam már, neki is hátrakötötték a kezét, és még ütlegelhették is, mert szája véres volt, szeme alatt kék karikák sötétlettek.

A felügyelő basi elmondotta, hogy vádat emelnek ellenünk a Szultán elárulása miatt, és jobb lesz, ha töredelmesen bevallunk mindent, mivel ez esetben csak megfojtanak bennünket, ha azonban orcátlanul tagadni merészelnénk, kegyetlen halálnak halálával halunk.

Én fejemet rázva tagadtam, Ibrahim-Estvány azonban legnagyobb meglepetésemre bevallott mindent. Csak később tudtam meg, hogy mi okozta hirtelen megtörését. Az történt ugyanis, hogy Erdélyországból egy menekült érkezett a Szultán fővárosába, bizonyos Balázs deák, aki hosszú időn át Szilágyi János uram mellett íródeákoskodott, éppen úgy, mint mi a Szultán hivatalaiban. Nos, a deák betekintést nyert az erdélyi diplomácia ügyeibe, és tudott Ibrahim-Estvány létezéséről is.

Történt pedig egy alkalommal, hogy a deák valami galádságot követett el: erőszakot tett egy szegényesen élő kisasszonyon, akinek apjaura erős felindulásában Szilágyi úrhoz futott, és követelte, akasztassák fel a gazembert. Szilágyi uram kelleetlenül bár, kénytelen volt beleegyezni, de a deák még jó idején megneszelte a dolgot, és kerekét oldott. Oláhországon keresztül a Szultánhoz szökött, és mivel kedvében akart járni, hogy valami hivatalt és kenyérkeresetet kapjon általa, azon nyomban felfedte Ibrahim-Estvány kilétét és mesterkedését.

Hát így történt a dolog! Bár rólam egyetlen szót sem ejtett a gazember - hogyan is ejthetett volna? -, a janicsár aga értesülve lévén barátságunkról, úgy gondolta, hogy bizonyára én is tudok Ibrahim titkos praktikáiról, amelyeket a Kegyelmes Szultán ellen

folytat.

A vizsgálat kezdete után röviddel elszakítottak bennünket egymástól, és már nem is találkozánk, csak ama bizonyos napon...

Mielőtt azonban még erre térnék, el kell mondanom egy s mást, ha csak érintőlegesen is. Még régebben, barátkozásunk kezdetén, Ibrahim-Estvány részletesen elbeszélte nekem, hogy olyan dolgokra is emlékezik, amelyekre nem kellene emlékeznie. Tudja ő jól – egyszer még nagyon régen kihallgatta apjaura és némely papok beszélgetésél -, hogy családján átok ül, és hogy ő maga is szomorúan fogja végezni, ha csak nem számolta rosszul az éveket. Ha rosszul számolta, akkor vagy fia, vagy unokája kerül hasonló sorsra.

Többet erről most nem beszélhetek, külön könyvecskét szándékozom ugyanis írni, amely azon népeknek hitét és elképzeléseit tartalmazza, amerre csak életem során megfordultam. Írok benne a tüzet imádó perzsákról, talán az én szüleim is ilyen pogányok lehettek valamikor, a kurdok és más hegyi népek babonáságairól, és ide sorolom ama hiedelmet is, amelyet Ibrahim-Estványtól hallottam.

Most azonban, ahogy megtörténtek ama események, egyre inkább hajlok arra, hogy ez a dolog nem is hiedelem, hanem valóságosan élő átok. Talán mégsem abba a kötetbe kellene írnom, hanem emide? Ha e piszkozat nyomán elkészítem az eredetit, valószínű, hogy ebbe a könyvbe másolom át a Hétföldi család átkáról szóló történetet is. De most menjünk tovább!

Hosszú napokat és éjszakákat töltöttem a Szultán tömlöcében, amelyekről nincs mit mondanom. Allahhoz imádkoztam volna, ha hittem volna benne, hogy imámnak lesz foganatja. Akkor döbbsentem rá, szomorú szívvel, hogy nemcsak hazám nincsen, hanem istenem sem, hiszen nem voltam képes rá, hogy szívből

imádkozza Allahhoz, és dicsérem a nevét. Idegen isten marad ő nékem mindörökre, mint ahogy idegen a haza is, melyben éltem!

Egy napon aztán, amikor már beletörődtem a megváltoztathatatlanba, kinyílt börtönöm ajtaja, és kiengedtek. A janicsár aga elé kísérték, aki visszaadta íróeszközeimet, melyeket elkoboztak tőlem, és visszavezetett korábbi munkahelyemre. Elmondotta, hogy a vizsgálat bebizonyította ártatlanságomat, de kemény szavakkal felhívta a figyelmemet, hogy a jövőben jobban válogassam meg, kit avatok bizalmamba, és kinek kínálom fel a barátságomat.

Ibrahim-Estvány asztalánál ekkor már egy ismeretlen, feketeképű fiú ült, és ügyetlen, remegő kezekkel másolta tovább, amit Ibrahim abbahagyott. Ahogy jobbra-balra görbülő, dülöngélő betűire néztem, elfogott a sírás. Ó, Ibrahim barátom és társam, mi történhetett veled?

Kérdésekre hamarosan választ kaptam. Egy napon a janicsár aga magához hívatott, és megparancsolta, hogy készüljek fel, mert el fogom kísérni a csapatot hosszú útján, amelyet ama bizonyos Erdélyország felé irányít. A Szultán ugyanis erősen elhatározta, hogy ledönti a gyaurok néhány megerősített védőbástyáját, s ezzel szertehányva tovább terjeszti napnyugta irányában Allah hitét.

Engedelmesen meghajtottam a fejem, mert hiszen mindegy nekem, merre szolgálom a Kegyelmes Szultánt, itt-é, vagy messze Sztambultól.

A janicsár aga ezzel együtt még azt is megparancsolta, hogy holnap a hajnali órákban ekkor és ekkor legyenek itt és itt. Majd a szemembe nézett, és válaszomra várva elmondta, hogy a Szultán parancsára elveszik Ibrahim-Estvány életét, mivel bebizonyosodott, hogy áruló, és Erdély urának a szolgálatában áll.

Meghajtottam a fejem, és bólítottam. Ekkor már sok könnyet ejtettem szerencsétlen barátom miatt a tömlöc magányában, és aligha maradt egyetlen könnycsepp is a szememben, amely erősen égett és szinte fáj az emlékezettől.

Hosszú, alvatlan éjszaka után néhány janicsár kíséretében kimentünk a vesztőhelyre, ahol is szörnyű látvány tárult elém. Az árulónak kijáró selyemzsinór vagy lefejezés helyett a kivégzéssel megbízott basi kurd rabokat rendelt ki a kivégzés végrehajtására. Ez pedig úgy történt, hogy a földbe egy gödröt ástak, melybe beleállították Ibrahim-Estványt, majd a földet visszatemették, hogy csak a feje és egyik karja látszott ki az omladékból. Amikor utoljára láttam, élő figyelmeztetésként emelkedett karja az ég felé, szeme pedig az enyémet kereste.

Elakartam fordulni, de nem tehettem, már csak azért sem, mert janicsár aga rajtam tartotta tekintetét. Így hát kénytelen voltam könnyek nélkül és kemény, közömbös arccal végignézni barátom kegyetlen kínhalálát.

Az történt ugyanis, hogy amikor a földbe temetés megtörtént, a kurdok kiéheztetett kutyákat eresztettek a betemetettre, amelyek tépni-marni kezdték védtelen kezét és arcát. Néhány halálsikolyt hallottam csak, aztán a janicsárok megfordultak, és én velük mentem.

Így végezte Magyarföldről és Erdélyországból származott társam Hétföldi Ibrahim-Estvány.

Néhány hét ismét eltelt, és én már az utazási előkészületekkel voltam elfoglalva, amikor a piacon megállított egy rongyos, kövér némbert, és cédulát nyomott a markomba. Mielőtt kikérdezhettem volna, eltűnt a tolakodók tömegében.

Hazasiettem szállásomra, és elolvastam a levelet, melyet kutyafuttában, tele hibával vetett papírra valamely szerencsétlen. Mindenesetre megtudhattam belőle, hogy egy „ismerős” hív

titkos találkára ide meg ide. Magam elé tettem a papírcafatot, és hosszan gondolkodtam, vajon nem a janicsár aga akar-e meggyőződni hűségemről?

Végül is a következőt eszeltem ki. Volt a környezetemben egy néma, szerencsén fiú, aki többnyire hűsítő italok hordásával volt megbízva, míg mi írnokok a melegben munkánkat végeztük. Én egészen jól megértettem magam vele, mutogatás és kacsingatás által. Kezébe nyomtam hát a levelet, és eszébe véstem, hogy most eltávozom, és ha reggelig nem jönnek vissza, juttassa a levelet a janicsár aga kezébe, addig semmiképpen sem.

Esteledvén útnak vágtam, és rövidesen megérkeztem a jelzett kalyibához, ahol egy erősen előrehaladott állapotban levő asszony fogadott. Nagy könnyhullatások közepette elmondotta, hogy ő Ilona kisasszony, s Ibrahim-Estvány gyermekét hordja a szíve alatt. Minden vágya az, hogy visszatérhessen Erdélyországba, amelyhez a szükséges fermánt már meg is kapta, de pénzt nem hajlandó senki sem adni néki. Mi lesz vele, ha megszüli gyermekét messzi idegenben, talán nyomorban fog éhen pusztulni a kicsivel együtt. Erdélyországból és Magyarföldről sem remélhet segílyt, hiszen a kapcsolatok megszakadtak, és Murád szultán haddal dúlatja Erdélyt már talán Magyarországot is.

Óvatosnak kellett volna lennem, de Ibrahim-Estvány emléke kívánta, hogy tegyek meg mindent Ilona és születendő gyermeke érdekében. Visszasiettem hát lakásomra, amilyen gyorsan csak lehetett, visszaszereztem a levelet a szerecsentől, s lángoló parázson elégettem. A következő napokban aztán annak is megtaláltam módját, hogy félretett pénzemből juttassak annyit Ilona asszonynak, hogy kísérőket és lovakat fogadva elérhesse Erdélyország földjét.

Magam néhány nappal később ugyancsak útnak indultam egy

seregrésszel, ugyancsak Erdély irányába. Vajha viszontlátom Ilona asszonyt, vajha ébreszt-e bennem valamiféle emlékeket föld, amelyért Ibrahim társam életét adta. Ki tudhatja?

Most pedig, ha nem fáraszt benneteket, rátérek Szerbország földrajzi különlegességeinek és népeinek a leírására, nem feledkezvén meg a folyókról, a hegyekről, sőt még a nagyra nőtt fákról erdőkről sem, amelyek pedíglén nem borítják bőséggel ezt a vidéket..."

Döme bácsi feltolta szemüvegét a homlokára, aztán csak ennyit kérdezett:

- Nos?

- Mi az, hogy nos? - idegeskedtem. - Azt akarja mondani, hogy ez az Ibrahim-Estvány is az őszám volt?

- Alighanem.

- De hogy a fenébe?

- Itt van, feketén-fehéren. Ilona asszony vagy leány terhes lett Ibrahimtól, és ennek a „nevenincs” történet- vagy krónikaíró pénzének a segítségével visszatért Erdélybe. Ott megszülte a maga másik őset, aki visszakapta birtokait, és elfoglalta helyét a Hétföldiek sorában. Én így gondolom.

- Úristen!

- Mi baja? Hja, fiam, ha a középkort tanulmányozza, olvashat még cifrábbakat is. Akkoriban egyáltalán nem volt szokatlan, hogy valakit ilyen barbár módon tettek el láb alól. Ámbár, ami azt illeti, manapság is előfordul, hogy...

- Nem arról van szó, Döme bácsi! Hanem arról, hogy miért *pont az én őseimmel* történik mindez?

Döme bácsi hallgatott egy sort, mintha forgatná szájában a szavakat, és ezerszer is meggondolná, mielőtt kiköpi őket.

- Más nem tűnt fel magának?

- A másik ősömet gondolja?
- Aha. Mikor is omlott rá a pince?
- 1714 körül.
- Úgy van. És mikor halt meg Ibrahim?
- Magának kell tudnia, Döme bácsi!

Felállt, a „Dohányozni tilos” táblát félrehajtva előhúzott a fal repedéséből egy Marlborót, és hunyorogva rágyújtott.

- Cirka 1450 körül, plusz-mínusz 5 év. Mennyi idő is telt el a két évszám között?

- Képtelen voltam felfogni, mire akar kilyukadni, ezért egyre idegesebb és ingerültebb lettem, ő azonban ügyet sem vetett ingerültségemre, úgy beszélt velem, mint ápoló a jóindulatú, de könnyen dühbe guruló elmebeteggel.

- Milyen két évszám között?! - törtem ki.

- 1714 és 1450 között.

- Mit tudom én! Mennyi?

Az asztala felé bökött.

- Számolja csak ki!

Ahogy visszagondolok a történetekre, biztos vagyok benne, nem véletlenül küldözgetett ide-oda. Nem véletlenül kellett levennem a polcra a deftert, felkapnom a számológépet, és kiszámolnom valamit, amit ő már érkezésem előtt réges-régen kiszámolt. Nyilván így akarta elkerülni, hogy egyszerre úgy zuhanjon rám a múlt, mint a Hétföldiekre a föld.

Odamentem az asztalhoz, ahol egy gyanús kinézetű számológép hevert. Felvettem, és elvégeztem vele a világ egyik legegyszerűbb számtani műveletét: kivontam a nagyobb számból a kisebbet.

- Na, mennyi?

- 264 év.

- Ez az. Mond ez magának valamit?

Nem voltam egészen biztos benne, hogy ő dilizett-e be, vagy ér esetleg mind a ketten.

- Döme bácsi - mondtam vészjósló nyugalommal. - Nekem ez sem mond semmit...

- Nyugi! - intett le. - Most vonjon ki az 1450-ből 260-at.

- Mi a fenének?

- Vonja ki, ha mondom!

Kivontam: 1190 maradt. Szótlanul feléje mutattam a kijelzőt.

- Pontosan annyi - bólintott. - Csakhogy van egy kis baj.

- Micsoda?

- Erről a környékről nincs adat. Hiába túrtam fel a levéltárai nincs és nincs! Ami végeredményben nem is olyan nagy csoda, hiszen nem vagyunk bővében a XII. századi magyar nyelvű anyagnak. Ha lenne a maga családjával kapcsolatban bármi is, biztosan tudna róla a szakirodalom.

- De nincs?

- Nincs. Persze ez azért egyáltalán nem jelenti azt, hogy soha nem is volt.

- Mégiscsak talált valamit? - kérdeztem feltámadó gyanakvással.

Őszinte sajnálattal rázta meg a fejét.

- Nem én. De kitaláltam valamit.

- Éspedig?

- Fogtam a számológépemet, és ebből a számból is kivontam 260-at. Mit gondol, mennyit kaptam?

- 930-at - mondtam, most már fejből.

- Ez az. Ezután már nem volt egyéb dolgom, minthogy ezen a környéken bogarásszak.

- No de, Döme bácsi! - pattantam fel, mert azért nem voltam olyan hülye a történelemhez, mint az öreg gondolta. - Akkor még nem is tudtunk írni!

- Nem is - bólintott beleegyezően -, de mások tudtak. Ki mondta magának, hogy a levéltári anyagban keresgéltem? Mi?

- Senki - adtam meg magam.

- Nahát. Tudja, mi volt 930 körül?

- Nagyjából a magyar nép őstörténete.

- Nem egészen. Dicső őseink már itt laktak, ahol mi; a honfoglalás megtörtént, sőt, ekkor zajlottak a kalandozó hadjáratok.

- Lehel kürtje - mondtam bölcsen.

Rám nézett, aztán mintha mondani akart volna valamit, de végül is meggondolta magát. Összeszorította a száját, és csak nagy sokára préselte ki magából a szavakat.

- Eeegen. A Lehel kürtje. Jellemző. Mást nem tanítottak magának az iskolában?

- Dehogynem. Az antikapitalista küzdelmeket meg az eredeti tőkefelhalmozást.

- Na, látja. Akkor kénytelen vagyok kiegészíteni ragyogó ismereteit némi felesleges, pozitivista sallanggal. Ha kimegy innen, nyugodtan elfelejtheti. Törje csak a fejét a tőkefelhalmozáson!

- Az eredetin?

- Amelyiken akarja. Ami viszont a honfoglalókat illeti, e korban zajlottak a kalandozó hadjáratok. Engedje meg, hogy ezek okaival ne terheljem, ha akarja, megtalálhatja őket bármelyik szakkönyvben. Az idevágó társadalmi viszonyok mélyreható ábrázolásával együtt. Évszámokra meg, gondolom, magának úgyszincs szüksége. Maguknak a történelem csak viszonyok meg felhalmozások meg osztályharcok története. Még akkor is, amikor még osztályok sem voltak. Na, mindegy. Hallott már valamit a Sankt Gallen-i kalandról?

- Hallottam - mondtam lakonikus rövidséggel.

- Hallott az úgynevezett Sankt Gallen-i krónikáról is?
- Abban maradt fenn a Sankt Gallen-i kaland leírása, nem?
- De. Emlékszik belőle valamire?

- Hát... őszintén szólva nem sokra. A magyarok feldúlták a környéket, a papok elmenekültek, csak valami ütődött félpap maradt ott, akit elődeink elkaptak. Tisztelték, mert nem volt egészen normális, vagy mi a fene. Egyik ősünk felmászott a templomtoronyba a keresztért, amiről azt hitte, hogy arany. Aztán leesett, és kitörte a nyakát. Ha jól emlékszem.

- Speciel jól emlékszik.

Felpattant, az asztalához ügetett, és kirántott a feltornyozott papírok közül egy paksamétát.

- Ide figyeljen! - mondta hangosan szuszogva. - Lehet, hogy örültséget csinálok, amikor megmutatom magának. Lehet, hogy én vagyok az örült, és összefüggéseket találok olyan dolgok és események között, amelyek között az égvilágon semmi összefüggés nincs. Nem tudom, ért-e engem?

- Igyekszem, Döme bácsi.

- Rendben van. Másrészt viszont tudományos és emberi tisztességem azt kívánja, hogy ne titkoljak el maga elől semmit.

Vérfagyasztó komolysággal mondta, így aztán nem is volt kedvem szarkasztikus megjegyzést fűzni hozzá.

- Olvassa el ezt az utolsó papírt, aztán megbeszéljük az egészet. Ez az egyedüli, amit tehetek magáért, fiatal barátom. Mindenesetre sokkal boldogabb volnék, ha nem szabadították volna a nyakamra Most pedig figyeljen! Azzal kapcsolatban, látom, megpróbáltak már valamit a fejejébe önteni, hogy a kalandozó magyarok összevissza járták Európát, sőt még Spanyolországig is eljutottak. Közben persze kifosztottak, amit lehetett. Hja, a nomád katona már csak ilyen: kezéhez ragad, amit meglát. Ámbátor nemcsak a nomád pásztor lopós... Bizonyára azt

is tudja, hogy őseink ilyesfajta tette bekerültek a középkori krónikákba, kolostori évkönyvekbe, hiszel a jámbor barátok gyakran magával az ördöggel azonosították magyarokat, éppen úgy, mint később mi a tatárokat. Gondoljon csak arra, hogy kutyafejűek voltak. Tudja, miért? A széle járomcsontjuk miatt. Biztos vagyok benne, hogy Európát dúl őseink is ilyen járomcsontokkal rendelkeztek, nem pedig szökj hajjal és finnugor kék szemekkel. Ázsiaiak voltak, akármilyen nyelven is beszéltek. Hogy miért mondom ezt? Mert meg kell értenie, mitől rémültek meg annyira Nyugat-Európa szerzetesei. Megrémültek, de rémületükben nem felejtettek el írni. Le is írtak mindent az évkönyveikben; merre jártak a magyarok, milyen szörnyűségeket követtek el, s hogy ők, isten szolgái, miféle ravaszságokkal jártak túl az istentelen ördögfattyúk eszén. S aki ilyen kaland megélt, számíthatott a magyarok által nem háborított kolostorok tiszteletére, csodálatára, sőt talán anyagi támogatására is. Kezdi már érteni? Volt, ahová tényleg becsöppentek a magyarok, és nagy balhét csináltak, mint Sankt Gallenben, volt, ahol azonban színüket sem látták, és mégis telis-tele van a krónikájuk magyar történetei kel. Minden vacak kis kolostor azzal akart kitűnni a többi közül; hogy *tevékenyen kivette részét* a kalandozók elleni küzdelemben. Akár úgy, hogy a seggére vertek, akár úgy, hogy ő rúgta hátsó fertályon a magyarokat. Éppen ezért nem volt más dolga a helyi geschichtsschreibereknek, minthogy kitaláljanak valami szörnyűséges történetet, és hipp-hopp! - máris az érdeklődés középpontjában találták magukat! Jött az adomány innen-onnan; bor, sör, pálinka, égetett szeszes italok, valamint szent ereklyék, nahát! Ki van ez találva, főjogászkám! Ha én ott vagyok, én is éppen így csináltam volna.

- Ezt értem, de...

- Nyilvánvaló csalás, igaz? Csakhogy a kegyes szándékú csalás

nem csalás, vagy mi a fene. Lehet rá paragrafust találni az egyházatyáknál, nem is egyet. De eltértünk a tárgytól, atyámfia. Szóval, történettudomány ismer egy halom ilyen úgynevezett *pszeudokrónikát*... Tudja, mi az?

- Hát...

- Hamis krónika vagy hamis évkönyv, édes fiam. A büdös életben nem járt arra egy fia kalandozó magyar sem. Az évkönyv viszont csak úgy hemzseg tőlük. Na, mi van?

- Ez azt jelenti, hogy...

- Azt jelenti, hogy ezeket szép lassan, mint használhatatlant, kirostálta a történettudomány. Inkább folklór-, mint forrásértékük van. Elsősorban a folklórtudományt érdekelheti, hogy milyen elemekből vagy motívumokból álltak össze a bennük található mesék.

- És... milyenekből?

- Ehhez a maga ügyének semmi köze. Mindenesetre létezik egy forrás, a hírneves vagy éppen hírhedett *Traukircheni évkönyv*. Remélem, nem hallott még róla?

- Nem én.

- Mert én igen. Minden szemináriumon ezt hozzák fel elrettentő példaként a középkorra szakosodott történészhallgatóknak.

- Hogyan?

- Példaként arra, hogy hogyan verheti át magát a kutató, ha nem győződik meg forrásainak értékéről, hanem csak úgy félvakon nekik rohan, mint hülye borjú az anyjának. A *Traukircheni évkönyv* ugyanis a történettudomány egybehangzó értékelése szerint hamisítvány. Korabeli, de hamisítvány.

- És... ez is a kalandozókról szól?

- Bizonyos része. Amelyik az általunk vizsgált éveket tartalmazza.

- Maga... olvasta?

- Naná, hogy olvastam.

- És... ebben is vannak Hétföldiek?

- Ez az, amit én sem tudok, és amit talán nem is lenne jó, ha megtudnánk.

Éreztem, hogy az ingerültség ismét felkúszik a torkomon, de megpróbáltam fegyelmezni magam. Egészen nyugodtnak kell látszanom, hogy ő is nyugodtan, lelkifurdalás nélkül elmondhasson mindent.

- Tehát? Pontosan melyik évről van szó?

- A 927-esről. Egy évvel később, mint ahogy a honfoglalók vagy kalandozók betették a lábukat a Sankt Gallen-i apátságba.

- Értem. Tehát Traukirchen megirigyelte Sankt Gallen hírnevét, és kreált magának egy történetet. Alig egy évvel később. Nem kevés ez?

- Éppen ez az oka, hogy a történészek gyanúsnak találták a dolgot! Mert hogy magyarok nem jártak Traukirchenben, az több mint biztos. Erre más források utalnak, amelyeket most szíves engedelmével mellőznék. Szinte hihetetlen, hogy a Sankt Gallen-i kaland híre egy év alatt Traukirchenbe ért volna.

- Akkor nem egészen értem.

- Későbbi betoldás, édes fiam. Nem túlságosan kései, de azért későbbi. Talán egy-két évtized múlhatott el közben. A traukircheni barátok vagy maga az apát megirigyelte a Sankt Gallen-i magyar járás hírét és feltehetően pozitív eredményeit, minek következtében elkezdte híresztelni, hogy nála is jártak magyarok, és nem i akárhogy. Gondolom, először csak szóban terjedt a hír, majd amikor a bizonyítékok hiánya akuttá kezdett válni, nosza, csinálta azt is. Visszamenőleg beírták a 927-es évhez az általuk kitalált magyarjárást, egy szép és nem is rövid mesébe ágyazva. Ez a történet tudomány álláspontja.

- És a magáé, Döme bácsi?

- Hát... egészen mostanáig az enyém is ez volt. Semmi nyoma ugyanis annak, hogy valaha is meglátogattuk volna, mi, széles járromcsontúak a traukircheni apátságot. Egyébként a történet, ami állítólag lejátszódott ott, túlságosan is meseszerű ahhoz, hogy igaz lehessen.

- És *most* mit hisz, Döme bácsi?

Szinte kétségbeesetten törölte ki a haját a homlokából.

- Most? Tudja az ördög! Mióta magát ismerem, már nem hiszek a forráskritikában sem. Itt van ni, olvassa! Aztán majd mondja meg mit gondol róla.

Szép, fehér, sűrűn gépelt lapok sorakoztak egymás alatt. Felül mindegyik sarkában egy jelzetszám, majd a hivatkozási adat. *Trakircheni évkönyvek*, kiadta: Szentirmay Ignác, Budapest, 187 ennyi és ennyi oldalszám. Előszóval és magyarázó jegyzetekkel ellátta: Pápay Béla.

Döme bácsi szemüvege felett rám pislantott, és reménykedve kérdezte.

- Biztos, hogy el akarja olvasni?

- Biztos.

- Akkor is, ha megpróbálnám lebeszélni róla?

- Akkor is.

- Akkor is, ha esetleg durva hamisítvány, ami csak arra jó, hogy megzavarja egy főjogász különben sivár és érzéketlen lelkivilágát?

- Akkor is.

Reménytelenül a levegőbe ütött az öklével, mintha a sok száz éve halott, traukircheni hazudós apátot akarta volna fültövön csapni.

- Hát akkor olvassa, de ne tegyen szemrehányást nekem! Én óvtam, ahogy tudtam. Csak ne lenne ez a rohadt tudományos

lelkiismeretem, összetéptem volna az egészemet!

Az utolsó mondatot már nem is hallottam igazából. Leroskadtam a defterek mellé, és falni kezdtem az oldalakat.

„Június 21.

Ma reggel meghalt Reginaidus barát; ha úgy hívták. Semmiképpen nem tudtuk másképpen megállapítani a nevét, és abból, amit halkán elstutoga, Reginaidusra lehetett következtetni. Igen rossz bőrben volt, szegény atyámfia, amikor felszedtük a cserjésben, ahová Tomasius testvér ment vízért. Tomasius testvért nem hagyta nyugodni a gondolat, hogy a cserjésben fakadó tiszta vizű forrást valamiképpen be kellene vezetni a falak mögé, mert hiszen a hungarusok kedvenc módszere, hogy meggátolják a vízhez jutást, és amikor a szomjúságtól gyötört testvérek megnyitják a kapukat, nagy hordóikkal vízért menjenek, rájuk rontanak, és lekaszabolják őket. Tomasius testvér egy alkalommal már beszélt olyan valakivel, aki túlélte a hungarusok támadását, s a klastrom köré húzott gyűrűből is megszabadult, mégpedig bizonyos alagút segítségével. Erről ennyit.

Reginaldus testvér kiszenvedett, még hozzá ama nyílveszőtől találatva, melyet a hungarusok, az ördögnek e pokolbéli cimborái eresztettek a hátába. Bár zsírokkal és kenőcsökkel kengettük volt, a seb elgennyesedett, és a gennyesedés olyan hidegrázást és görcsöket okozott, hogy Reginaldus testvér megtért a Teremtőhöz. Atyánk, Istenünk, fogadd magadhoz messziről jött szerencsétlen testvérünk lelkét, s add, hogy a feltámadáskor együtt ünnepelhessük megszabadulásunkat ezen kegyetlen ördögök karmai közül és patás lábuk taposása alól.

Ezenkívül még. A mai napon kiadtunk huszonkét darab fűzfa kosarat, hogy a Bertraud uraság által felajánlott lisztek és húsok elhozassanak benne. Más pedig nem történt.

Június 25.

Újabb fenyegető hírek érkeztek a hungarusokról. Eme pokolbéli ördögök felbukkantak Foldenberg alatt, és tüzes nyilakat lőtték be a falakon túlra. A falakon belül rejtőzködő páncélos vitézek - bizonyos Hubertus herceg úr katonái - kirohantak, hogy megtanítsák tisztességre ezen ördögfattyúkat, de könnyebb a mezőn fúvó szelet hálóba fogni, mintsem ezek közül egyet is megérinteni, ha ők maguk nem akarják. Vannak, akik már-már olyan badar beszédekre ragadtatják magukat, hogy a pokolfajzatoknak szárnyuk van, amelynek segítségével képesek a hegyek és erdők felett szállani, mások azt beszélik, hogy az ördög maga adta nekik saját zsírját, melyből homlokra való kenetés által láthatatlanná tudnak válni!

Eme hiedelmeket csak azért említem, hogy láthassátok, a népek, akik még nem eléggé erősítettettek meg a hitben, micsoda badar beszédeket szólnak, ha segítséget szenvednek az ellenség által!

Ma Frobertius testvér volt a soros a konyhán: a hús elégett, de a bor, bár kevesebb volt, mint általában szokott - éppen a hungarusok miatt -, hűvös volt és zamattal teli.

Június 30.

Irgalmas, nagy Isten, könyörülj fiaidon! Már Riegel közelében is hungarusok bukkantak fel, s hangos kiáltásokkal riogatták a testi véreket. Fertállyal dél után menekülő testvérek érkeztek, akik Froherga irányába tartottak, és elmondották, hogy útközben hungarusokkal találkoztak, jobban mondva a hungarusok csapdát állítottak nekik. Valamennyiüket elfogták, és kegyetlenül tréfálkoztak velük, majd néhányat szélnek eresztettek közülük, a többieket pedig fogságban tartják, de senki

nem tudja, hogy miért és meddig. Azt sem, hogy akiket elengedtek, miért bocsáták el.

Esteledvén megérkezett Solmencius püspök úr parancsolatja, hogy amilyen gyorsan csak lehet, meneküljünk mi is Frohbergába, ahol megerősített falak birtokában biztonságosabban dicsérhetjük az Urat, mint itt, Traukirchenben.

Még ugyanezen az éjszakán felpakoltuk a legszükségesebbeket és útnak is indultunk volna társzekereken vagy éppen gyalog futva Frohberg irányába, mikor is valamely testvér újabb parancsot hozott arra nézve, hogy néhány testvér még élete kockáztatása árán is maradjon hátra, és őrizze meg az Úr vagyonát, amely Traukirchenben őriztetik. E vagyonról csatoltam a mellékelt leltárat, amelyet Hubertus herceg rendeletére vétetett fel az elmúlt év nyarán, ami vita elsimítása céljából, amely Hubertus úr és az apát úr között ki robbanna, s amely megnyugtató véget ért.

Hosszasan imádkoztunk kegyelemért, végül is Karolinus testvér kijelölt négy testvért, közöttük engemet is, hogy hátramaradjunk, s védelmezzük, amit csak tudunk, a többiek pedig társzekerekre raktak bizonyos dolgokat, melyekről nyíltan nem szabad szólanom, még akkor sem, ha a pogányok megkínoznának is érte. Ekkor már minden gondolatom Stephanus és Leopoldus vértanúk körül forgott, no és Antonius körül, akik keserves kínhalált szenvedtek hitükért a pogányok között.

Július 4.

Keserves, ijedtséggel vegyes kíváncsisággal vettük észre, hogy a pogányok kibukkantak a bokrok és erdők közül, és megállították lovaikat, hogy szemügyre vegyék a falakat és a kapukat. Mi a kapu lyukain keresztül leselkedénk; szánk imákat

mormolt, agyunk Leopoldus vértanú utolsó szavain merengett.

A hungarusok látótávolságba érve megmerevíték lovaikat, akiknek csak a farka mozgott, mint az ördög legyezője. Hosszan írhatnám, miképpen néztek ki a pokolbéli hatalmak hírnökei, de hasznára leszen-é bármilyen igaz kereszténynek, ha leírnám, mely forma volt süvegük, mely a ruházatuk és bocskoruk. Talán ama két apró ördögszarvat is írjam-é le, amely fülük közelében eredt, és amely kilógott csúcsos süvegük alól? Azt vélem, hogy merőben felesleges lenne, ezért nyugodjatok meg annyiban, amennyit itt találtok.

A reggeli ijedelem után imádkozásba kezdénk, de hamarosan be kellett fejeznünk, mert megdöngették a kaput. Orlandus testvér vállalta, hogy a kapu közelébe lép, és kinéz a lyukon. Odakint csak egyetlen emberfia állt: a hungarusok még mindig messze, a bozótoson túl legyeztették magukat lovaik ördögfarkával. Mikor meggyőződünk róla, hogy az emberfia egyedül áll odakinn, kulcsot kaptunk, keresztvasat szedtünk, és beengedtük. Kiderült, hogy bizonyos Fredericus testvér, azon fogságba ejtett szerzetestársak közül való, akikről korábban megemlékeztem. Elmondotta, hogy a hungarusok kezébe került, akik sok, idétlen tréfálkozást végeztek vele, de komolyabban nem bántották. Sőt van velük egy gonoszlélek-formára öltözött ember, egy igen öreg hungarus, aki alighanem magának Belzebubnak a gyermeke, mivel a többi hungarusok igencsak hallgatnak rá. Emez öreg néha füstfelhőbe burkolózik, majd meg dobog, és a földön vonaglik, hogy még nézni is rettenetes. Egészen nyilvánvalóan ilyenkor a gonosz lélek költözik belé, mint ama sertésekbe, melyekből végül is Krisztus urunk kihajtotta azt.

Ezen pokolbéli öreg nagy érdeklődést tanúsított a testvérek iránt, bántani nemigen engedé őket, sőt jelbeszéddel meg egy hungaros segítségével, aki több évet töltött Konrád herceg

szolgálatában, és beszéli akárhogy is a nyelvünket, arról próbálta kikérdezni a testvéreket, vajon van-e olyan varázstudományuk, melyeket eltanulhatna tőlük. Igen érdeklődött a szellemek kiűzésének módja és a betegségek gyógyítása felől is. Amikor azonban egy testvérünk a keresztet mutatta fel néki, az csak rápillantott, majd megharapta, és midőn semminémű esemény nem történt ezáltal lehajítja a földre, és testének vizével illette.

Én már e beszéd alatt is a kénkő dögletes bűzét éreztem orrlíkaimban, amikor pedig saját szememmel is megláttam a magyarosokat, világosság gyúlt agyamban, és egészen biztos voltam benne, hogy ezek ugyanazok a szörnyetegek, akiket korábban Ravennában Matteo Romestico kegyes mester oltárképein láttam volt, s akik Krisztus angyalaival vívtak gonosz párharcokat.

Abban is bizodalmas voltam azután, hogy ahogy ama pokolbéli szörnyetegek lezuhantak az égből, ahova szörnyű gőgjükben feltolakodtak, és ahonnan Isten angyalai lángpallosokkal taszíták őket, ugyanúgy eme magyarosok is a mi hitünk lángpallosának csapásai által eszüket veszítve menekülnek majd a sötétség és átok birodalmába. Ámen!

A magyarosoknak azonban - dacára forró és sürgető imáinknak - eszük ágában sem volt elhagyni kényelmes helyüket, mígnem Fredericus testvér, akit bár mi erősen óvottunk a megdondoltságoktól - vissza nem tért közējük, és el nem mondotta, hogy még életünk árán is védelmezzük a kapukat, és senkit bé nem bocsátunk, bármi lészen is az ára.

Sokáig néztük szerencsétlen testvérünket, amint a magyaros felé haladt: lábait, melyeket csak szakadt saru fedett, tövisek tépték véresre, csuhája lengedezett a szélben, és ahogy a napkorong bukkant a felhők közül - ó, hatalmas Isten! - a

mártíromság koszorúját láttam lebegni botor testvérünk feje felett.

A hungarusok legott közrefogták Fredericust, de hogy mit beszéltek vele, a nagy távolság miatt nem hallhattuk. Hallottunk viszont egy szörnyűséges rikoltást, amely megremegtette a levegői talán egészen a föld gyomráig is lehatolt; a hungarusok rikoltói kegyetlenül, ahogy nyilaikból Fredericus testvérré lóttek.

Mi, hátrahagyott szerzetes testvérek betakartuk szemünket kegyes imát morogtunk Fredericus testvérünk lelki üdvéért, amikor is újfent megdöngették a kaput. Zoraánus testvér kinéz lyukon, és minő nagy volt meglepetésünk, amidőn láttuk, odakinn ismét Fredericus testvér áll, sértetlenül! Már-már rákezdünk volna a feltámadás imájára, amikor Fredericus testvér kiáltozni kezdett, hogy ő az, nem halt meg, csupáncsak a hungarusok körülövdözték vesszeikkel, hogy halálra rémisszék, ami alighanem sikerült is nekik.

Fredericus elmondotta, hogy amennyiben nem nyitjuk meg a kapukat, a hungarusok létrákat készítenek, és a falakon át bemásznak szent helyünkre. Bosszújuk pedig rettenetes lesz, hogyha már idebenn vannak!

Mi természetesen csak mosolyogtunk szavaikon, és sajnáltuk testvérünket, hogy kénytelen a hungarusok mocskos üzenetét megszentelt szájára venni.

A következő üzenet aztán lehervasztotta ajkunkról a mosolyt. Az átkozott hungarusok ugyanis azt is megüzenték, nagyon jól tudják, hogy Szent Catharina, Bonifacina, Isella vértanúk ereklyéi elrejtve nyugszanak egy kriptá mélyiben, és hogy szerzetünknek eme ereklyék adnak erőt, tiszteletet és megnyugvást. Azt is tudták a latrok, hogy testvéreink menekülés közben nem vihették magukkal a szent csontokat, hiszen még a drága és nehéz kupák, oltárterítők és faragott pásztorbotok is alig

fértek fel a szekerekre. A hungarusok azt izenték tehát, hogy amennyiben kapunyitás nélkül kénytelenek betörni hozzánk, azon nyomban fogják az ereklyéket, a szent csontokat porrá törik, beleszórják a borba, amelyet, jól tudják, hat hatalmas hordóban a föld alatt őrizünk, a bort megisszák, s az ereklyék porát, azaz Szent Catharina, Bonifacinella és Isella maradványait részben vizükkel kieresztik, részben pedig hátulsó felükön kisóhajtják.

Ezt izente ama átkozott hungarusok fertőben fogant és átokban született vezére, bizonyos Apor.

Mi akkor szívünkben megrettenénk, mert hátha valóban az történend majd, amivel a hungarusok fenyegetőznek? Mi csak négyen vagyunk, megakadályozni a létrák feltámasztását és a hungarusok beözönlését aligha lennénk képesek, csakúgy mint az ereklyéket eltüntetni sem lenne módunk. Mit tegyünk tehát?

Imádkozánk, és úgy dönténk, hogy mivel életünk és halálunk Isten kezében van, és aki hiszen, azt a poklok fejedelmei sem döntheti meg: beengedjük a hungarusokat. Theobaldus atya kiszólt a lyukon Fredericusnak, hogy a poklok hatalmai által nem legyőzve ugyan, de megnyugodva az Úr kifürkészhetetlen akaratában, aki néhanapján kemény próba elé állítja híveit, bebocsátjuk a hungarusokat ezáltal megmenthetjük a szent ereklyéket a szentségtelenek dühétől.

Lábunk reszketett, amidőn elhúztuk a zárócölöpöt és a nehéz láncot, ajkunkon zsolozsma zengett. A kapu kitárult, a hungarusok pedig észrevéve, hogy szabad az út, hangos kiáltozással berontottak az udvarra.

Mi négyen és Fredericus testvér a falhoz lapultunk, nehogy az Apokalipszisnek ezen lovasai patáik alá tapossanak bennünket. Még mindig zsolozmáztunk, a lovasok pedig ott keringtek körülöttünk, mint szemtelen legyek az étel körül, amikor is a hungarus, aki bírta nyelvünket, ostorával felénk csapott, és

ordítá, hogy hagyjuk abba zsolozsmánkat, mert a lovaik megvadulnak tőle. Ekkor mi biztos voltam benne, hogy lovaikban is gonosz lélek búvik, mint ama disznókban, melyekről már korábban szót ejtettem, hiszi máskülönben miért félne egy lelketlen állat a zsolozsmától?

Abbahagytuk a zsolozsmát, de frissen szerzett ismeretemet, mint később még felhasználható fegyvert, elrejtettem magamban után néhány hungarus leugrott lováról, és megragadott bennünket. Némi ellenállást azért tanúsítottunk: részben a félelem, részben pedig az undor miatt, hogy a szörnyetegek hozzánk merészeltek érni, ők azonban fittyet hányva tiltakozásunkra, megragadtak bennünket, és a pokol követe, Apor elé hurcoltak.

Eme Apor nevű hungarus vezér jó arcú, kissé ferde szemű férfiú volt, arányos termettel és délceg testtartással. Hajh, de nem tévesztett meg bennünket a látszat! Hajh, hányszor előfordult már, hogy a Sátán igencsak szemrevaló formát választott magának, hogy ezáltal ejtse kísértésbe a hitükben ingadozókat! Mi csak összehúztuk szemünket, és máris tisztában voltunk az ördögök praktikájával

Apor vezér ekkor a nyelvünket bíró hungarusok által azt kezdte tudakolni, hogy vannak-e kolostorunknak kincsei, aranyai, ezüstjei, drága holmijai. Mivel a többiek ekkor már túl voltak minden veszélyen, elmondottuk, hogy már nincsenek, mivel a többiek valamennyit magukkal vivék, amikor eltávoznak Frohberga irányába.

Akkor ez a szép arcú Sátán felnevetett, és felénk mutatta farkasfogait. Azt kacagta, hogy sajnálja ama drágaságokat valamely Bács úrtól, de sajnos kétségtelen, hogy azok most már az ő kezébe estek, mert ama Bács nevű sátánfi áll lesben, a Frohbergába vezető utakat ellenőrizendő.

Erre szívünkben mélyen elszomorodtunk, és sajnáltuk testvéreinket, hogy egy másik sátán karmaiba kerültek esetleg. Apor úr nagylelkűséget színelve azt mondotta, hogy az ereklyét megóvjja, neki nem annyira csontokra van szüksége, mint inkább húsrá. Ekkor valamennyien szégyentelenül elkacagták magukat, többen egyensúlyukat veszítve lezuhantak a ló hátáról a szemtelen röhögés következtében.

Apor úr ekkor magunkra hagyott bennünket, a többiek pedig szétszéledtek, hogy drágaságaink és értéktárgyaink után kutassanak. Mi ismét zsolozsmázni kezdtünk, de ama hungarus, aki először megfenyegetett minket, újra csak felénk emelte korbácsát; így aztán némán szemléltük a hungarusok garázdálkodását.

Az ezután következő eseményekről csak keveset szólok, hiszen a megbotránkozástól még mostan is remeg a toll a kezemben, hogy mit tettek velünk ezen ördögfiak és szörnyetegek. S hogy mégis elmondok akármit is, azért teszem, hogy véssetek mindent jól az eszetekbe, s gondoljatok arra, hogy e pokolbéli szörnyetegek keze által talán az Úr büntető akarata sújta ránk, mivel kishitűek valánk, szertelenek a fogadkozásban és igencsak szűkmarkúak a végrehajtásban. Erről ennyit!

A hungarusok betörék az ajtókat, főleg azokat, amelyek a pincébe és a raktárakba vezettek. Bár a kulcsokat a többiek magukkal vivék Frohbergába, s nekünk csak aprócska porciót szabtak ki, a pokolfajzatok úgy ismerték a pincékhez vezető járást, mintha mindig is körünkben éltek volna. Az ajtók reccsenve törtek darabokra, hiszen vagy kétszázan voltak az átkozottak, s valamennyien, válogatás nélkül az ajtónak feszítették magokat, és nyomták szakadatlanul.

Amikor a pincékben hozzáfértek a miseborhoz és ama nem kevésbé zamatos, de még szenteletlen borhoz is, amely vecsernye

utáni eledelünkül szolgált, olyan dorbézolás vette kezdetét, amelyet még elbeszélni is szörnyűlők. Az átkozottak tüzet vertek az udvar közepén, s a környéken elorzott bárányokat és egy egész ökröt sütöttek rajta, anélkül, hogy az ökörsütéshez értelmük lett volna. Így aztán később az ökröt félig véresen falták fel, mivel a helytelen forgatás következtében a tűz ereje alig csak fogott rajta. Ott viszont, ahol fogott, feketére égett, hogy eme Apor vezér a neki adott és éppen feketére aszalódott ökörrészt megfogá és szörnyű szitkok kíséretében ama hungarus fejéhez vágá, aki átnyújtotta volt néki.

Ezután bort hoztak, és vedelni kezdték, csakúgy, ahogy az állatok vedelnek itatáskor. Nem élvezték a bor szent ízét és tüzes zamatát, lelkükben nem rémlett fel ama festői táj, ahol a szőlőszemek megteremnek, lelküket nem öntötte el az öröm, ahogy fülük hallani vélte a szorgos kapáló asszonyok felett repkedő pacsirta csacska, de mégis szívet melengető énekét - nem, a hungarusok lelkét nem tölté be semmi, csak gyomrukat a bor, amelyet kidülledt szemekkel és nagyokat böffentve vedeltek vala. Semmi szent átlényegülés nem volt bennük, ahogy magukévá tették Noé ajándékát, semmi kellem, csupáncsak állatias vedelés, amely az értelem nélkül élőlényekhez tette hasonlatossá őket.

És mindezt tették pillanatnyi szünet vagy csend nélkül: szüntelen kiáltás, rikoltozás és tréfálgozás közepette. Hogy borzongást keltsen ennetek az ördög iránt, elmondom néhány tréfájukat amelyek a tűz mellett tétettek egymás között. Egy hungarusfelállta a tűz mellől, hogy kissé félreálljon, és kieressze vizét, s míg hátát mutatta felénk, némely hungarusok arra a helyre, ahol eddig ült, kancsónyi bort öntöttek, és hegyes csontdarabot tettek. Miután a hungarus kiengedte vizét, és visszatért, könnyült böffenéssel belerogyott a nedvességbe és a

hegyes csontba. Ezután hangos üvöltés szakadt ki belőle, felugrott, kiragada egy fanyársat a tűzből, és egy másik hungarust, aki pedig semmiben nem volt vétkes, képen törölt vele. Amannak tüzet fogott vékony és semmiképpen nem férfiemberhez való bajusza, és csak egyik fele maradt meg, mivel a hungarus csapkodni kezdte orcáját tenyerével, megmentve a tűztől másik fele bajuszát.

A többi hungarusok ez idő alatt szakadatlanul röhögtek, és megállás nélkül verdesték egymást tenyerükkel. Mi pedig szóltanul álltunk, vagy ültünk a falak mellett, és arra gondoltunk, hogy vajh mikor múlik majd el tőlünk e keserű pohár?

Ez azonban még mindig semmi volt ahhoz képest, amikor előbukkant ama szörnyű a vénséges vén öregember, aki csimbókos hajával, pállott, fogatlan szájával a Sátán mosolyát idézte emlékezetünkbe. Legott szörnyű tánca kezdett a tűz körül, dobját verte és ugatásszerű hangokat adott ki magából. Én magam eltakarám tenyeremmel a szemem, mert az ilyenek még a látása is kárhozatba taszít.

A hungarusok eközben kezdtek lerészegedni, és maga Apor is csak nehezen tartotta magát. Néha egy-egy őrségbe állított hungarus feltántorgottafal tetejére, és valamilyen állat szarvából készített kürtöt emelt ajkai elé, és belefújt. Csakhamar a bokrosok közül válasz érkezett rá, amiből sejtettük, hogy odakinn is hungarusok rejtőznek, és vigyáznak, nehogy valaki is meglephesse az idebenn dorbézókat.

Ahogy a vedelés és mulatozás egyre szilajabb lett, és Apor is eldőlt egy fa árnyékában, hogy kialudja a megivott bor mámorát az őrséggel megbízott ember egyre ritkábban ment fel a falra, és egyre ritkábban fújta meg szarvkürtjét. Inkább ő maga is elhevert valahol, és nem törődött többé a tiszttel, amellyel megbízattatott.

Amikor a hungarusok mind eldőltek, mint villámsújtotta fák,

arra gondoltunk, talán elszabadulhatnánk tőlük, és igyekezhetnénk eljutni Frohbergába. De akkor eszünkbe jutottak az ereklyék, hogy a haragos hungarusok megszenteltelenítenék őket, ha felfedezék megmenekülésünket; így fájó szívvel maradni kényszerültünk. Bátorságot merítve szeltünk a hungarusok sütötte ízetlen húsból, és ittunk a lopott borból is, de természetesen előtte buzgó imákkal megtisztított a ráakódott bűntől.

Végezetül felhágánk a falra, és megpróbáltuk kitalálni, merre rejtőznek azok a hungarusok, akik megfűjják válaszkürtjüket, ha hívó kürtszó érkezik hozzájuk. A bokrok és bozótok között azonban nem láttunk egyetlen hungarus vigyázót sem.

Ahogy kíváncsian a bokrokra szegeztük szemünket, egyszerre csak vér csillant, majd még egy, majd számos vért csillogását láttuk. Örömteli kiáltás fakadt ajkunkon, amidőn felismertük Hubertus herceg katonáit, amint csendesen, kivont karddal közeledtek szent házunk felé. Theobaldus testvér intett is nekik, azok azonban nagy lopakodásban aligha vehették észre. Gyorsan lejöttünk hát a falról, és egy sarokban rejtőztünk el, nehogy a csatában bántódásunk essék. Ott azonban buzgón imádkoztunk Hubertus herceg úr fegyvereinek a győzelméért.

Hubertus herceg katonái már-már az ajtóig jutottak, amikor dühödt kiáltás harsant és mámoros hungarusok felserkentek részeg álmunkból. Az történt ugyanis, hogy a vénséges vén öregember, bár csukott szemmel álmodott, dobszerszámát feje alá téve, hunyt szemekkel is értesült a pokolbéli hatalmaktól Hubertus úr katonáinak jöveteléről, és felserkentette a többieket. Lett erre kapkodás ló után, fegyver után!

Amikor Hubertus úr mintegy száz katonája beözönlött az ajtón, a hungarusok még mindig csak serkedeztek álmukból, és fegyvereik után tapogatóztak. Ó, ha az a szörnyű, pokolbéli

öregember nem lett volna! Krisztus nevében miénk lett volna a győzelem!

Így azonban a pokolbéli hatalmak erőitől támogatva a hungarusok oly gyorsan magukhoz tértek, mintha csak nem röviddel korábban vette volna el eszüket a szőlőnek nedve. Talpra szökkentek, mint dühödt farkasok: fogukat csikorgatva és szemüket forgatva, eszeveszett üvöltéssel, vonítással és vinnyogással szembeszegültek Hubertus herceg úr vérteseinek.

A vértés katonák, bár harcedzett és istenfélő katonák voltak, mégis rettegés járta át szívüket, amikor emezek szájukat nyitván rájuk lehelték a poklok kénköves bűzét. Kezüik megmerevedett kardjuk markolatán, s bár a nyakukban függő kereszt kezdetben megóvta őket az ártalmaktól, később azonban lehet, hogy más alkalommal elkövetett vétkeik bosszulásaként, az Úr elvette fölőlük óvó kezeit, és oly okból, melyet csak az ő kifürkészhetetlen elméje ismer, győzelemre segítette az Apokalipszis lovasait.

Mire felocsúdánk mélyült imánkból, amelynek látszólag nem lett semmi foganatja, az ördögfiak már a földön heverő vértések hátán ültek, és agancsnyelű késeikkel igyekeztek beférkőzni Hubertus úr katonáinak vértjei alá, hogy a késük pengéjét a katonák lágy részeibe mélyeszthessék. Sikoltás sikoltást követett, miközben a vérgőzös bestiák úgy öldököltek, ahogy csak a végítélet napján foganának a bosszúálló, büntető angyalok. És ekkor a falnak fordultam, és a bánat könnyei csordultak ki szemeimből. Miért tetted Urunk Istenünk, kinek végtelen a hatalmad és kegyelmed, hogy veszélybe sodortad ennen fiaidat és a szent ereklyéket egyaránt?

Mire visszafordultam, már megtörtént, ami odafenn a mennyeknek országában elhatározott. A hungarusok Hubertus úr betörő katonáinak nagyobb részét megölték kegyetlen

késszúrások által. Volt azonban olyan vértés is, akinek a vérszomjas hungarus, mivel semmilyen más módon megölni nem tudta, mint acsarkodó farkas, egyetlen harapással elszakítá nyaki ütőerét. Így múlt ki, nemi is egy, Hubertus herceg katonái közül. Nyugodjanak békében!

A hungarusok kegyetlen dühükben reánk is támadtak volna, de ama Apor parancsnokuk, aki maga is több sebből vérzett az arcán, megálljt parancsolt nekik. Így is nyílvessző érte Bertoldus testvér karját, amely nagy fájdalmakat okozta neki. Én magam megpróbáltam a vesszőt kirántani, de mivel szakállas vesszőt lőttek ki az átkozottak, nem tudtam volna anélkül kitépni, hogy karjának húsa is vele ne szakadott volna.

Ekkor a hungarusok összegyűjtötték Hubertus úr katonáit és a saját elesett, veszett farkasaikat is. Hubertus herceg úrnak 48 katonája távozott az élők sorából, a hungarusok közül pedig 15-en haraptak fűbe.

Amikor összerakták a halottakat két nagy hasábra, Apor hozzánk küldte egy vérző katonát, hogy ha akarjuk, a magunk vallása szerint vehetünk búcsút az elhunytaktól.

Én ekkor magamban igen megrendültem, akárcsak jó szerzetei társaim is, és arra gondoltam, hogy lám-lám, még eme pogánynak szívében is lámpást gyújtott az Úristen! Hagyja, hogy keresztény módra kapjanak temetést azok, akik csakhogynem megölték vala mennyiüket.

Közel mentünk Hubertus úr katonáinak holttesteikhez, de mivel nem volt szenteltvizünk, elhatároztuk, hogy egyszerűen csak imádkozunk hamvaik felett, és majdan, ha módunk nyílik rá, megadjuk nekik a végtisztességet. Nagy az Úr hatalma, és a purgatóriumból is képes kiragadni azokat, akik a szenteltvízzel való meghintésben akadályoztatva voltak.

Imádkozánk a halottak felett, és éppen kérdeni akartuk a

nyelvünket ismerő hungarus által Apor vezért, hogy ki és hova temeti el a halottakat, mikor is a hungarusok nevezett vezér intésére felkapkodták Hubertus úr katonáinak maradványait; egyet-egyet egy-egy ember a vállára vett, felvivék a falnak tetejére, és nagy ordítózás, fogcsikorgatás és egyebek közepette lerúgák őket a falról.

Ilyen volt hát Apor vezér, e gonosz farkas jóindulatú kegyelme! Ó, hogy szégyenellem magam, még most is, amikor e sorokat írom, hogy egyetlen szempillantásnyi ideig is képes voltam hinni neki. Mea culpa, mea maxima culpa!

Ezután e dögkeselyűk is összeszedték halottaikat, és legott lakomázní, zabálni és vedelni kezdenék a hullák tőszomszédságában. Közben azonban veszett kutyaként vonítottak; ők talán éneknek gondolhatták ama szörnyűséges, dallamtalan és érthetetlen vinnyogást, amellyel elhalmozták halottaikat.

És most hallgassátok tovább ama szörnyűségeket, amiket a hungarusok tettek. Többen késeket kaptak elő övükből és ruháik korcaiból, körbeálltak, és késeikkel hadonászva barbár táncba kezdtek. Könnyeik, melyek keskeny, gonosz szemeikből folytak, összekeveredének arcukból kiserkenő vérükkel. A vénséges vén öreg hangos zokogások közepette verte szalagokkal csúfított dobját, miközben arcát az égnek fordítá, és rémséges sikolyokat és kiáltásokat hallatott. Egyszerre aztán csak felfordult a szeme, és a fehéret mutatá felénk, hogy rettegve bújtunk össze, mint kotlóstyúk csibéi, ha héja köröz a felhők alatt.

Ezután a hungarusok felkapkodták halottaikat, s valamennyiüket kinek-kinek a lovára kötözték, mégpedig ülő formán. Még mostan is; a hideg verejték üti ki az arcomat, ha visszagondolok rája. A hungarus halottak úgy ültek lovaikon, mintha visszatért volna beléjük az élet: fejük bólogatott, karjaikat

himbálták, de semmiképpen le nem zuhantak lovuk hátáról. A kegyelmes Isten mentsen meg minden jó keresztényt az ilyen látványtól!

Ezután pedig az élők övükbe dugták késeiket, és susterogni kezdtek maguk között. Fredericus atya, akinek a nyelvünket beszélő hungarus elmondott egy-egy szót a törtétekből, továbbadta nekünk, hogy a hungarusok azon tanakodának, hová tűntek a kürtös vigyázóik, hogyan volt lehetséges, hogy Hubertus úr katonái meglephették őket?

Ekkor néhány hungarus lovára pattant, és a csapat nagy óvatosságtól kísérve kivágtatott a kapun, majd mind legyező szárnya szétterült a kolostorunk előtt. Mire felmegettünk a falra, és utánuk nézhettünk, már eltűntek a bokrok között, mint a túlvilág nyugodni nem tudó kísértetei.

Fertályóra múlva kürtészó harsant a bokrok közül, mire a hungarusok idebenn, mintha megvesztek volna, egyszerre csak ordítózásba fogtak, késeiket a földhöz verték, többen nyílvesszeik és íjaik után kapkodtak, mások pedig földre rogytak, és öklükkel a port verdesték. Fel nem foghattam, hogy mi történt velük, ezért óvakodtam közelebb menni hozzájuk. Messziről figyeltem csak, hogy továbbiakban mit tesznek.

Nos, előbb még tovább ordítottak, majd felemelkedtek a földről és késeiket még mindig kezükben tartva közrefogták Apor vezérüket, és hangosan ordítóznak a fülébe. Apor, e gonosz vezér, előbb csak hallgatott, majd oly mozdulatot tett a fejével, mintha bölintott volna, amit a szörnyetegek beleegyezésnek vehettek. Ezután még többen vágattak ki a kapun, és tűntek el a bokrok között.

További fertályóra múlva jöttek csak vissza valamennyien, sőt még többen is: két ösmeretlen hungarus volt velük, két egészen fiatal ördögfióka, csakhogy lábaik szára erős kötéllel lovaik

szerszámához volt erősítve, körülöttük pedig a többi hungarus vérszomjas ábrázattal úgy forgott-nyüzsgött, mintha megvadult darazsak lettek volna, kiket meggyújtott pergamennel füstölt volna ki valamely merész férfiú a fészükéből.

Mi, természetesen, nem értettünk semmit az eseményekből, nem értettük a hungarusok dühét eme ördögfiókák iránt, mígnem ismét csak Fredericus testvér ada világosságot elménknek. Elmondott hogy mit tudott meg ama hungarustól, aki bírta kissé a nyelvünket, s akinek arcát mély, vágott barázda éktelenítette, amit bánatában vágott bőrébe és húsába, mivelhogy valamely rokonát is megöli Hubertus herceg katonái.

Eme hungarus előbb elmondta az alábbiakat Fredericus atyának, majd bánatában felüvöltött, és több alkalommal is felemelt lábával erőszakos rúgásokkal illette szerencsétlen testvérünknek az részét, amelyen ülni szokott vala, miközben az Urat dicséri. Ma meg kését vágá utána feneketlen dühében és megszállottságába amely ott süvített el Fredericus füle mellett. Fredericus testvér ekkor úgy látta, hogy az idő nem alkalmas további kérdések félté lére, ezért tüstént visszasietett hozzánk.

Mikor is odaért a közelünkbe, elmondotta, hogy mit tudott meg a hungarustól, mielőtt még az őt fogságban tartó gonosz szellem durva módon meg nem akadályozta volt a további conversatiot.

Történt pedig a következő. Mikor is az Apor vezette ördögök megszenteltelenítették az Úr és a mi közös lakhelyünket, Apor vezér két ördögfiókát jelölt ki, hogy táborozzanak le a bozóton keresztül folyó patakvíz partján, ahol valamely kis emelkedő is volt, honnan messzire be lehetett látni a környéket. Eme két fickónak csupáncsak annyi volt a dolga, hogy nyissák ki ferdén metszett szemeiket, és ha valamelyes szokatlan mutatkozna akárhol is - ellenséges férfiak vagy akármilyen más -, fújják meg

kürtjüket, és bizonyos, ismert jelek által értesítsék a kolostorban rablókat és dorbézolókat a veszélyek közeledtéről. Azt is elmondotta a hungarus, hogy a két ördöggölyök Nyék nembeli Kajta, és Ond nembeli Kocs voltak.

Kajta és Kocs jó darabon a patak partján feküdének, és vigyáztak erre-arra, mikor is valamely hungarus, aki azóta nagy szerencséjére elhullott Hubertus úr katonáinak csapásai alatt, úgymond megsajnálta az őrizőket, és titokban, anélkül hogy bárki is észrevette volna. tömlő bort juttatott el nékik. A két ördögfiók megitta a bort, és erősen lerészegedett tőle. Olyannyira, hogy nemcsak a környéki és vidéket nem figyelmezték, hanem kalandba bocsátkoztak néhány, az úton felbukkanó szekérral. A szekerek menekülő családokat rejtettek, akik a betörő hungarusok elől ugyancsak a megerősített Frohbergába igyekeztek. Az ördögfiók úzóba vették menekülni próbáló szekereket, elvágák vágatás közben a kocsikat húzó lovak szerszámain, és fogságba ejtették az utasokat. S mivel a szekereken minden bűnnek forrásai, két asszonyi némbér is tartózkodott, mégpedig felettébb vonzó és kellemetes arcúak, a két hungarus huzakodni kezdett velük. Huzakodás-üzekedés közben elmulasztották az útnak figyelését, és így nem is vehették észre, hogy Hubertus úr katonái lecsaptak az udvarban részeg álmukat alvó hungarusokra.

Így történt, hogy Apor parancsnok nem kapott figyelmeztető kürtszót a két vigyázótól, s emiatt harapott fűbe tizenöt társuk, ami szerintem nagyon is jó, hogy így történt!

Ezután a hungarusok kört alkottak, és közepére odalökdösték a két ördögfattyút, kiknek a szemében hol hetykeség, hol pedig a büntetéstől való rettegés honolt. Hosszú, beszédhez semmiképpen nem hasonlítható vartyogások következtek, majd a harcosok felugráltak áltó helyükben, és ujjakkal vádlón az

ördögfiakra mutogattak, Apor vezér csak nézte őket, keskeny pokolbéli szemeivel, majd ismételten jelt adott valamire, amit még ennyi idő elmúltával is nagy remegések és öklendezések közepette vagyok képes leírni.

Mint később az a hungarus, aki némiképpen bírta nyelvünket, Fredericus testvérnek elmondotta volt, Apor vezér bíróságot ült a bűnösök felett. Kikérdezte katonáit, hogy ők hogyan és miképpen vélekednek a dologról, milyen büntetést javasolnak, vagy esetleg eressze-e szabadon a kötelességszegőket. A hungarusok egy emberként kiáltoznak, hogy semmiképpen nem, hanem ellenkezőleg, mindketten, bármennyire is előkelő nemből származnak is, nyerjék el méltó büntetésüket, amelyet az a törvénykönyv ír elő, amely nem található meg sehol sem leírt formában, csupán csak hungarusok némelyikének elméjében létezik.

Ekkor két hungarus az Ond nembéli Kocshoz ugrott, kezeit hátraszoríták, egy pedig álla alá nyúlt, és a Nap és Apor vezér felé fordította annak arcát. Egy harmadik hungarus eközben előhúzta kését, és egyetlen nyisszantással levágá a fiatal farkaskölyöknek előbb az egyik, majd a másik fülét, majd meg az orrát. Ezután a vérébe fetrengőt megragadták, felvitték a felső emeletre, közvetlenül a tető alá, és az egyik ablakon kihajíták az udvar kövére.

A test nagy puffanással vágódott a kőre, s amikor odaért, már halott volt: kiszállt belőle a gonosz lélek. A hungarusok ekkor nem kiáltoztak és nem vinnyogtak, összeszorított szájjal és kemény ördögarcval fürkésztek, hogy mozdul-e a kegyetlenül megcsonkító Ond nembéli Kocs.

A másik farkaskölyök ítélete mi volt, ne kérdezzétek tőlem, mert hiszen Fredericus atya sem volt biztos a dolgában, amikor később tudatta velünk a történeteket. Azt állította, hogy a

nyelvünket némiképpen bíró hungarus olyan zavarosan mondott el minden hogy csak saját, tanult elméje segítségével volt képes valamely világosságot deríteni az esetre. De még így is annyi a zavar és érthetlenség benne, hogy én semmiképpen felelősséget nem tudok vállalni sem az igazságért, sem a pontosságért. Kérlek benneteket, így hallgassátok tovább.

Mivel a másik hungarus kölyöknek, Nyék nembeli Kajtának gyermekei és családjai valának, a hungarusok nem kérték halál Apor vezérüktől, hanem másféle büntetést eszeltek ki számár melynek elmondása nehéz és talán meg is haladja képességeimet

Szóltam már a vénséges vén öregemberről, aki dobját verte, szörnyűséges pogány módon szembeszegült Istennel. Nos, ekkor az öregember, ez a pokolbéli Sátán, odatérdele ama ifjú mellé, ketten is leszorítottak volt a földre. Előbb csak táncola felette, majd ruhái alól mindenféle rémséges kínzóeszközöket húzott elő, több között valamely hosszú tűt is, amelynek a nyelére rongyok, áll fogak és ismeretlen eredetű tárgyak voltak erősítve. Odatérdelt ifjú mellé, majd egy ivókupából valamely undorító főzetet öntött szájába, miközben egy másodpercre sem csillapult ajkának mormogása, böfögése és hátulsó felének sóhajai.

Ezután pedig a hosszú tűvel beleszúrt a Kajta nevezetű ördögfiók szívébe, majd a fülébe. Én magamban csendes imába kezdtem, mert hiszen ilyesfajta szúrásnak azonnali halált kellett volna okoznia. És mégis mi történt, testvéreim? Az ifjú ember nem halt meg, csak magasra felvetette magát a levegőbe, úgy, hogy a többi hungarusnak kellett leszorítania. Ezután a vén varázsló újra csak a fülébe szúrt a tűvel, megforgatta, és úgy tűnt, egészen az agyában kotorászik vele.

Amikor az ifjú elcsendesedék, és úgy hittem, hogy most már valóban kilehelte lelkét, a hungarusok ásót és lapátot kerítettek valahonnan, ember mélységű gödröt ástak, amiről én

természetesen azt hívé, hogy sírverem. Beállították az ifjút, de furcsa módon úgy, hogy feje és egyik keze nem temetődött be a reája visszaszórt földdel. Sőt szemei tágra nyitva meredének a levegőbe, és néha még pislantott is, ami azt bizonyította, hogy még nem távozott el belőle egészen a lélek.

Mi, hátrahagyott szerzetes testvérek, eközben egyre csak éhezni, és arra voltunk kényszerítve, hogy a hungarusok által meghagyott, undorító maradékokon tengődjünk.

A hungarusok este nyugovóra tértek, a Kajta ördögfickó azonban benne maradt a gödörben. Másnap, amikor a nap felkelt, a vénséges öregember ismét odaérkezett hozzá a túvel, és pontosan úgy csinált mindent, mint az előző napon: előbb undorító főzetet öntött a szájába, majd a hosszú túvel és újabb, rövidebb tűkkel a fülébe hatolt, miközben pillanatra sem szűnt meg mormogni és gajdolni istentelen varázsigéit.

Fredericus testvér újfent csak közelébe ment ama hungarusnak, aki pediglen előző napon lábával illetve testvérünk hátulját, és aki hosszas könyörgések után hajlandónak mutatkozott valamely ételt és italt adni nekünk, mivel a maradékokon tengődés elszívta életerőnket, és már-már Szent Theobaldus vértanúhoz hasonlatosan éreztük magunkat, aki köztudottan is a pogányok fogságába esvén hosszadalmas évekig nyers sáskával és egyéb undorító férgekkel táplálkozott, míg nem Krisztus meg nem szabadítja szenvedéseitől.

Fredericus testvér így beszédbe elegyedvén a hungarussal, aziránt is kérdéseket tett fel, hogy a vénséges ember miért kotorászik ama Kajta fickó fülében a tűkkel? A pogány hungarus előbb csak hallgatott, majd olyanokat mondott Fredericusnak, amelyeknek felfogásához és megértéséhez gyenge az elmém.

Ama hungarus pedig a következőket mondotta: Kajta nagy

bűnt követett el, hiszen megszegte a vigyázók szabályát, és ahelyett hogy az utat figyelmezte volna, fehérnépekkel elégítette ki buja vágyát, ami nem is lett volna olyan nagy baj, sőt a hungarusok szerint éppenhogy nagyon is rendjén való dolog - ha nem éppen vigyázó tisztében teszi akárki is. Továbbá és éppen ennek okából Kajta lelkén szárad, hogy tizenöt jó vitéz beleharapott a fűbe, kiknek feleségei gyermekei és öreg szüléi igencsak elszomorodnak majd, ha meg hallják a keserves hírt. A hungarusoknak van azután egy olyan pogány törvényük, amely ellene szól mindenfajta krisztusi tanításnak nevezetesen, hogyha kiütik a fél szemedet, nosza, keresd meg, a kiütötte, és te is üsd ki neki az övét, de ha lehet mind a kettőt, hogy, ne legyen látása utánad eredni és valamilyen módon kárt tenni, benned. Így vagy a fogakkal is: ahány fogadat kiütik, te is verj ki neki ugyanannyit! Ez a hungarusok egyik legjobban tisztelt törvénye.

E törvény értelmében vették el Kocs életét és kellett volna elvenni a Kajta nevű ördögfiókét is. Csakhogy. Részben Kajta igencsak előkelő rokonoktól származik, sokkal különbektől, mint Kocs, azonkívül néki is gyermekei és feleségei vannak, akik igencsak megsínylenék a halálát. Mi legyen akkor hát?

Apor vezér is feltévé a kérdést, mire a vén varázsló azt válaszolta, hogy megölni ugyan nem lehet, mert nemcsak ő bűnhődik, büntetni pediglen kell, ezért azt mondotta Apor vezérnek, hogy olyanfajta büntetéssel kell megtorolni vétkét, amely nem sújtja őt halállal, hanem valaki másokat. Apor erre csak bólintott, és jelet adott a varázslónak, hogy teheti, amit kitalált és amit akar.

Ennek pedig a következő a lényege: a varázsló főzetekkel tükkel olyan betegséget idéz elő Kajta agyában, amely valami módon a pogányok átkaira hasonlít. Tehát Kajta nem veszíti életét, hanem csak valamely leszármazottai, sokkal később,

már az halála után. S mivel a pogányok hite szerint hét vezetőjük volt, akik kihozták őket a poklok birodalmából, és elsokasíták őket a földön eszerint a büntetés is összefüggésben legyen ezzel a hét vezér, minek következtében a vénséges ember azt teszi, hogy Kajta minden hetedik leszármazottja úgy veszejt életét, ahogy a varázsló megparancsolja Kajta agyának: földbe temettetés által.

Fredericus atya ezen csak elmosolyodék, mire a hungarus kivicsorította fogait, és ismét lábával illette testvérünk hátulsó részét. Az élelmet azonban szerencsénkre nem vette el tőlünk, így valahogy kihúztuk ezáltal az elkövetkező napokat.

Hét napon át nyugodott Kajta nevű fickó a sírban, és a varázsló öreg minden napon három alkalommal öntetet locsolt a szájába, és a fülében kotorászott. Kajta ilyenkor mély álomba merült, és csak a következő kotorászás serkentette ki belőle, hogy ettől ismét feneketlen szunnyadásba zuhanjon. Tették ezt hét napon által, majd a fickót kiemelték a földből, lóra kötözték, és anélkül hogy velünk törődtek volna, megfordították hátasaikat, és ellovagoltak.

Mi pedig egészen addig őriztük az ereklyéket, mígnem Hubertus úr katonái megérkeztek a testvérekkel és azzal a hírral, hogy a hungarusok, ahányan csak vannak, visszatértek pokolbéli országukba.

A testvérek által hozott élelmek ízletesek valának, csak kevesek. Arról nem is beszélve, hogy feddést kellett kiállanunk amiatt, hogy a hungarusok felprédálták a tartalékainkat. A többi testvérről nincs is tudomásom, rám azonban penitenciaként ötször száz Üdvözlégyet, továbbá némi böjtöket, azaz koplalásokat mért az apát úr haragja, melyeket húséges alázattal teljesítők."

Kihullott kezemből az utolsó papírlap is, és döbbsenten

bámultam Döme bácsira. Ültem vele szemben, mint a szélütött varjú a kútkáván.

Percek múltak el, mire annyira összeszedtem magam, hogy meg tudjak szólalni. Még akkor is rekedten és töredezve buktak ki számon a szavak:

- Dö-me... bá... bácsi...

- Na, mi van?

- Ez... igaz?

- Mármint micsoda?

- Mármint... ez az átok... vagy mi az ördög?

Fürkészve a szemembe nézett, majd megvonta a vállát.

- Ha én azt tudnám! Mindenesetre a józan ész ellene szól. Azonkívül az évkönyv forrásértéke nullával egyenlő. Mégis, ebben a korban már megengedhetem magamnak, hogy hülyének tartsanak.

- Tehát igaz?

- Azt azért nem mondom. De meggondolkoztató a dolog.

- És... mi az a 240 év, amiről beszélt?

- Figyeljen ide, édes fiam! Azt javaslom, menjünk végig logikusan a problémán. Kezdjük az elején, és figyeljük meg, mire jutunk. Amikor maga megtisztelt a bizalmával, elgondolkodtam a problémáján. A címertanhoz ugyan nem sokat értek, de az azért világos volt előttem is, hogy itt nem egyszerű címerről van szó. Nyilvánvalóan egy régi történet vagy hiedelem húzódik meg a hét halom, valamint a hetedik alól kiálló kéz mögött. Továbbá itt van a maga neve: Hétföldi. Hét halom az hét föld is lehet, kétségkívül. De miért éppen hét? Csak azért, mert a hétnek majd a világ minden népénél természetfölötti tudattartalma van? Ekkor még csak tapogatóztam a ködben. Amikor aztán megtaláltam Rákóczi katonájának, a maga dicső ősének a történetét, mit tagadjam, beleborsózdott a hátam...

- Kösz, az együttérzésért.

- Ahogy mondom. Mert mit bizonyít az a történet? Azt, hogy valóban hét földet jelent a hét domb, s valóban valakit eltemetett az egyik: csak a karja látszott ki az omladék alól. Hétföldi Gáspáré. A címer jelentéstartamára tehát világosság derült.

- De hát maga azt mondta...

- Persze. Hamarosan rá is jöttem a tévedésemre. Hogyan tartalmazhatna egy XV. századi címer egy jóval későbbi történetet, nem igaz? Mi tehát a megoldás?

- Valamelyik hamis.

- Vagy egyik sem. A címer eredeti, és a történet is az, csakhogy a főszereplő, mármint aki a címerbéli domb alatt nyugszik, felkiáltójel kézzel, *nem Hétföldi Gáspár!* Ostoba ötlet volt, mi?

- Bárcsak az lenne!

- Akkor még én is lehülyéztem magam. Aztán egyszerre csak világosság gyúlt az agyamban. Arra gondoltam ugyanis, hogy a dombok nem igazi dombok, hanem jelképesek... és *egy emberöltőt jelentenek!* Hét domb - hét emberöltő.

- Most már számomra is világos - sóhajtottam, és éreztem, hogy lassan csillapodik szívem zakatolása.

- Ha tehát egy domb egy emberöltő, akkor azt jelenti a címer, hogy hat emberöltőn keresztül nem történik semmi a maga családjában, a hetedikben azonban...

- *Aki a hetedik, azt betemeti a domb!*

- Vagy valami más föld... érti már? Hétföldi! Ez rejtezik a maga nevében, fiatal barátom. Hat generáció - semmi; hetedik generáció - puff a föld alá! Erre gondolkodni kezdtem. Mennyi lehet vájom egy generáció? Harminc év, negyven év, ötven év? Közismert, hogy korábban rövidebb volt az emberi életkor. No de mennyivel? Végül is úgy döntöttem, hogy talán nem követek el túlzott hibát, ha negyvenéves átlagot veszek. Volt, aki húsz évet

élt, volt, aki hatvanat. A negyven tehát, úgy véltem, jogos.

- Ez pedig 280 év.

- Arra gondoltam, hogy ebből is levonok még néhányat, mondjuk húszat. Maradt 260 vagy minimum 240. Tehát nagyjából kétszázhatvan évenként kell bekövetkeznie a soros, hetedik generációnak. Tudja, mi az a hetedízigen?

- A Bibliára gondol?

- Megbüntetem az atyák vétkét a fiaikban, hetedízigen.

- Hohó! Csakhogy az a hetedízigen mást jelent!

- Tudom. Ez egy *ilyenféle* hetedízigen. Nem hét generációt jelöl, hanem minden hetediket. Egyszerűen megkonstruáltam a 260 éves ciklust, csak még azt nem tudtam, mi az ördög ez az egész. Átok? Miután Hétföldi Gáspár szomorú története az 1710-es években zajlott, tettem egy próbát. Visszaszámoltam 260 évet.

- Így jött ki 1450.

- Pontosan. Így aztán e tájon kezdtem keresgélni. S akkor megint csak villám vágott az agyamba! Hiszen én már valaha, valamilyen török történeti mű kapcsán talákoztam a Hétföldi névvel! A keresés izgalmát nem részletezem maga előtt. Végül megtaláltam, amit kerestem!

- Uramisten!

- Hétföldi Ibrahim-Estvány történetét. Mit tagadjam, ájulás kerülgetett, amikor újra elolvastam. Ez már nem lehet véletlen! Nem lehet csalás és hamisítás sem! Szörnyű rejtély kapujában éreztem magam, sőt már az ajtó kulcsát is a kezemben tudtam.

- Erre gyorsan visszaszámolt újabb 260 évet!

- Csakhogy nem bukkantam nyomra, őszintén szólva nem is nagyon vártam. A XII. századból meglehetősen ritka a forrásanyag.

- Mégis úgy gondolja, hogy ekkor is élt egy Hétföldi, akit betemetett a föld?

- Úgy gondolom. De hogy Hétföldinek hívták, vagy sem, azt nem tudhatom. Abban az időben ugyanis még ritka madár volt a családnév. Leginkább nemzetség szerint tartották nyilván az embereket.

- Akkor viszont mikor kapták őseim a Hétföldi nevet?

- Csak jóval később. Mikor a családok kiszakadtak a nagy nemzetségekből, és önálló, kisebb egységekbe tagolódtak.

- Ez azt jelenti, hogy ez idő tájt élt a hagyomány... ?

- Azt jelenti.

- De hát az emberi emlékezet véges!

- Ez igaz. Csakhogy a kollektív emlékezet képes áthidalni hét generációt is. A legendák vagy mondák túlélnek az évszázadokat. Még ma is akadnak népek, amelyeknek az énekmondói több száz éves geneológiákat és történeteket ismételnék szóról szóra. Hja, barátom, ahol az írásbeliség gyenge lábakon áll, ott virágzik a folklór!

Zúgott a fejem, kavargott a gyomrom: egyszóval úgy éreztem magam, mintha kiütöttek volna. Szemem előtt furcsa, fekete karikák táncoltak: padlótól a falig, oda-vissza.

Az öreg a levegőbe meredt. Talán egy ősrégi vitézt látott maga előtt, aki kétségbeesetten integet segítségért valami romhalmaz alól.

Nem, ez lehetetlen! Józan ember nem hihet el ilyen ostobaságot!

- Döme bácsi - könyörögtem, és rimánkodva összetettem a kezem -, mondja, hogy viccel! Hiszen maga tudományos főkutató...

- Főmunkatárs.

- ...főmunkatárs volt. És marxista...

- Nana!

- Legalábbis materialista, vagy ha nem is, biztosan nem babonás. Nem lehet, hogy ezt elhiggye! Lehetetlen! Én megőrülök... és maga őrjít meg, maga kerget a diliházba!

Szomorúan megsóválta a fejét.

- Világos. A maga hülye családtagjai temetgetik egymást évezredek óta, és én vagyok az oka. Az én szerencsétlen tirpák őseim...

- Nem akarom megsérteni, Döme bácsi, csak... Az istenre kérrem, mondja meg végre, mit gondol a dolgról. Ha nem teszi...!

- Kár fenyegetőznie, megteszem. Figyeljen ide! Elmondom, hogyan gondolom, aztán azt csinál, amit akar. És én is. Világos? Nos, kezdődött azzal, hogy a maga Kajta nevű őset, miután elkövette a disznóságot - ahelyett hogy őrködött volna, szoknya után futott -, a kalandozók megbüntették. A sámán elintézte, hogy minden hetedik leszármazottja nyomorultul pusztuljon el; föld temesse be, és lógjon ki a keze figyelmeztetésképpen a domb alól. Lehet, hogy ez valamiféle áldozat egy azóta már feledésbe merült istennek. A táltos csinált valamit, miáltal végrehajtotta az ítéletet Kajta hazatért családjá körébe, az utána következő hetedik generáció valamely férfi tagja pedig csúnyán végezte.

Abroncok szorították a fejemet, a félelem keselyűje tépte a májamat, mint Prométheuszét az igazi.

- Döme bácsi - suttogtam. - Maga elhiszi, hogy egy sámán, egy tudatlan, szutykos varázsló bele tud avatkozni a jövőbe? Hogy megátkoz valakit... és az átok a megátkozott leszármazottam teljesedik be? Ez ellentmond minden józan észnek.

- Kétségkívül.

- Hátakkor?

- Csakhogy ez az átok nem egyszerű sámán átok volt.

- Hát akkor mi az isten?
- Nem tűnt fel magának valami? Mit csinált még a vénember?
- Hókuszpókuszolt, itatta a szerencsétlent, és varázsszeszközökkel...
- Például mivel?
- Dobbal, tűvel...
- Hát ez az!
- Micsoda?
- A tű!
- A tű? - kérdeztem ostobán.
- Úgy van. A maga sámánja nemcsak egyszerű varázsló volt. Hanem... hogy úgy mondjam, orvos is.
- Orvos?
- Az hát. Tudja, mi volt abban a kupában, amit Kajtának adott? Minden bizonnyal fájdalomcsillapító. Hogy csillapítsa a műtét okozta fájdalmat.
- Csak nem azt akarja mondani, hogy az a piszkos fickó az őszámában turkált?
- Ördöge van. Azt akarom mondani. S hogy tovább fokozzam hitetlenkedését, azt is elmondom, hogyan képzelem a dolgot. A maga koszos fickója megműtötte Kajtát. Hallott már a génsébészetről?
- Döme bácsi, maga megőrült!
- Lehet. De ezzel együtt nincs más megoldás. Ennyi forrásanyag egyszerre nem hazudhat, érti? Ennyi egybevágó történet, amely ugyanazt ismétli 260 évenként, nem lehet kitaláció. Más megoldás egyszerűen nincs!
- De hát... ez örület! A génsébészetet csak mostanában találták ki. Csak nem azt akarja mondani, hogy a sámán ufón érkezett a földre?
- Egyáltalán nem. És azt sem akarom mondani, hogy

természetfölötti képességekkel lett volna megáldva. Egyszerűen csak azt csinálta, amit a tanítóitól tanult. Azok pedig ismerték a genetikai információk befolyásolásának a titkát.

- Egyszerű túvel... és az agyban?

- Ezt ne tőlem kérdezze... Van valami genetikus ismerőse?

- Persze hogy van, de...

- Akkor menjen hozzá, és beszélje meg vele a dolgot. Ámbátor pontosan tudom, mit fog mondani. Azt, hogy az egész történet egy beteg elme lázas víziója.

- Hát az is, vegye tudomásul!

- Mielőtt rám csapná az ajtót, mondhatok még valamit?

- Mondjon!

- Megpróbálna előre is számolni?

- Már megpróbáltam! - mondtam gorombán.

- Úgy. Tehát megpróbálta... Hozzáadta a legutolsó, az 1711-es évhez a 260-at.

- Hozzáadtam.

- És mennyi jött ki?

- Mintha nem tudná... 1971.

Hátradőlt a székében, és szomorúan felsóhajtott.

- Nos, hát ezután ne mászkáljon barlangokban! Felesleges provokálnia a fátumot.

Gáthy Imi szétnyomkodta a mokkaszemeket a kávéjában, majd vastag keretes szemüvege fölött rám pillantott.

- Ez valami ugratás?

- Egyáltalán nem az.

Még egyszer és aprólékosan elmagyaráztam neki mindent. Azt is, hogy az oklevelet és a címert Szegő Gézától kaptam, aki pedig köztudottan nem viccel ilyen idétlenül. Aztán elmondtam mindent Döme bácsi kutatásairól is. Imi összeharapta a száját, és

felemelte a mutatóujját.

- Kérdezhetek valamit?

- Persze. Parancsolj.

- Mit szólnál hozzá, ha mondjuk, azt állítanám, hogy a kalandozó magyarok ismerték az atomrombolás titkát. Az atombombát.]

- Nem hinném el.

- Hát ez az. Magad adtad meg a választ a kérdésedre. Mert én lényegében ugyanazt kérdeztem, amit te. Az egyik éppen olyan valószínűtlen, mint a másik.

S ekkor valahogyan megszállt a kételkedés ördöge. Hogyan, hogyan nem, de kezdtem prófétájává és védőjévé válni egy olyan elméletnek, amelyet eddig én elleneztem a legjobban.

- A kettő egyáltalán nem ugyanaz.

- Lényegében ugyanaz.

- Lényegében sem. Az egyik ugyanis technikai-műszaki kérdés.

- Na és?

- Egyszerű tapasztalati úton nem lehet rájönni.

- Mire?

- Az atomrombolásra. Azt ugyanis csak a technikai-műszaki fejlődés során lehet felfedezni. Csak megfelelő műszerezettség birtokában. A természetben magától sohasem fordul elő.

- Dehogynem! Például a világűrben.

- Jó, akkor mondjuk, inkább a Földön.

- Mit bizonyít ez?

- Azt csak nem vonod kétségbe, hogy a régiek gyógyászati ismeretei meglehetősen magas színvonalon álltak? Gondolj a mágusokra, egyiptomi papokra!

- Varázslók voltak, nem orvosok.

- Csakhogy sokkal jobban ismerték az embert, mint ahogy mi

képzeljük. Ma sem tudunk úgy balzsamozni, mint évezredekkel ezelőtt. A neolitikumban már agyműtéteket végeztek. Miért ne jöhettek volna rá, kizárólag tapasztalati úton, hogy meg lehet változtatni a genetikai kódot. Hogy igen primitíven fejesszem ki magam, bizonyos tulajdonságokat be lehet táplálni valakinek a génjeibe, úgy, hogy az utódai örököljék őket.

- S mindezt egy nagy és több kisebb túvel, mi?

- A jelek szerint.

- Jó... tegyük fel, hogy így történt. Tegyük fel, hogy a sámánod tapasztalati génebesz volt. Tegyük fel, tudta, hova kell szúrni... persze fel nem foghatom, miért éppen az agyba, de mindegy... Tegyük fel, elő tudta idézni, hogy minden következő generáció örököljön valami újat, aminek eddig nem volt a birtokában. Természetesen nem hiszem, de tegyük fel. Azt azonban, hogy ez a genetikai elváltozás csak minden hetedik nemzedéken jöjjön elő... nem, kikapám, ezt még mi sem tudjuk megcsinálni. És alighanem soha nem is fogjuk tudni. Erre egyszerűen nincs mód. Ez olyasmi lenne, mint egy időzített bomba. Hat nemzedéken át ártalmatlan, a hetedikben aztán robban.

- Pontosan.

- Na és azután?

- Hogyhogy azután?

- Hát ha már egyszer felrobbant. Mi robban újabb hét nemzedék múlva? Egy újabb bomba? Egy egész raktárát helyezett volna Kajta fülébe a sámán?

- Kár gúnyolódnod - sértődtem meg. - Persze, nem a te bőrödre megy a játék.

- Nem arról van szó - kezdett békítgetni. - Csak megkísérlem megmagyarázni, hogy mennyire esztelen ez az egész. Hogy mennyire örült és valószínűtlen.

- De hátha a bomba újratermeli önmagát?

- Micsoda?

- Felrobban, és új bombát alkot. Minden robbanás egy hét nemzedékre időzített újabb bombát hoz létre. Na?

Megcsóválta a fejét, az órájára nézett, és felállt.

- Ne haragudj... tudod, hogy mindig szívesen... de most...

- Tudom - mondtam, és nagyot sóhajtottam. - Persze. Mindig és mindenkor szívesen. Kézcsókom Matildnak.

Lehajtotta a fejét, és elhúzta a csíkot.

Úgy, mint azok, akiket én szoktam kidobni a munkaközösségből, ha olyan ötlettel jöttek, hogy pereljük el az államtól a parlamentet, mert az ő telkükön áll.

Ettől a naptól kezdve végzetesen és visszavonhatatlanul bevonultam a gyógyíthatatlan fantaszták és rögeszmések sorába.

Hazamentem, levettem a kabátomat, kihúztam a telefont. Főztem egy jó erős teát, elővettem egy géppapírt, golyóstollat, és pontokba szedve felírtam rá a dolgok állását.

1. A történet igaz. A sámán genetikai műtétet végzett, minek következtében Nyék nembeli Kajta valamennyi hetedik generációjának valamely férfi tagja föld alatt, eltemetve veszíti életét. (Csak a keze lóg ki.)

2. A legkésőbbi hetedik generáció 1711 körül volt, a mostani 1971 körül. Ez a hetedik generáció én vagyok, mivel tudomásom szerint rajtam kívül más Hétföldi férfi nincs. (A Hétföldi családnév magyarázatát is biztosnak veszem: nyilván a hagyományok hívták életre a nevet és a címet is. E tények is az események valódiságát igazolják.)

3. Ha én vagyok ez a hetedik generáció, van-e esélyem, hogy megússzam a dolgot, esetleg a modern technika vagy akármi segítségével? (Sajna az átok külföldön is érvényes; lásd Francia-, illetve Törökország.)

4. Nem provokálni a fátumot. Óvintézkedéseket hozni és tovább kutatni. Isten legyen irgalmas nekem! (Ez utóbbit később kihúztam.)

Mindenesetre sokkal könnyebb leírni, hogy óvintézkedéseken kell foganatosítani, mint megvalósítani őket.

Első lépésként bementem a sportkörömbé, és leadtam a szerelésemet. Pechemre, éppen odabenn volt mindenki: az elnöktől a segédszertárosig bezárólag, sőt még Balácsi nyanya, a takarító néni is.

Letettem a cuccomat az elnök előtti asztalkára, és csak annyit mondtam, hogy elmegyek.

Lajtai felemelkedett, széttárta a karját, mintha búcsút akarna tőlem venni. Mozdulata azonban egy kecses ív után megtört, homlokához kapott, és csendesen csak ennyit suttogott:

- Most? Éppen most?

- Hogyhogy éppen most? - kérdeztem értetlenül. - Hiszen hetek óta nem másztam barlangba, sőt még a sezlon alá se. Azonkívül megüzentem, hogy...

- Most? Amikor nyakunkon a Tormai-kupa?

- Sajnálom.

Felhúzta a szemöldökét, és bágyadtan az ajtó felé intett.

- Hát... csak eredj. Ha te köpsz a csapatodra, az egyesületedre, amely anyád volt anyád helyett, fogta a kezéd, hogy el ne tévedj az élet zűrzavarában... Mondd, az anyád szentségit, mennyit ígért az MTK?!

Váratlanul ért az ordítása, ezért csak hebegni tudtam.

- Az MTK?... Hiszen... én...

- Mindent tudok. Megvettek, Hétföldi. Úgy látszik, még téged is meg lehet venni. Jó, rendben van. Beszéljünk, mint férfi a férfival. Mennyit ígérték?

- Én esküszöm, hogy...

- Ötvenezret tudunk adni készpénzben. Bemész Shivakker elvtárshoz, a Gördülőcsapágy igazgatójához holnap kilenckor. Világos?

-De én...

- A portán azt mondod, hogy Fileon küldött. Erre beengednek. Ezután..

- De én...

- Kuss! Átveszed Shivakkertől a borítékot, és aláírod a papírt, hogy a trafótekerceselési különmunka elszámolva. Világos?

- Igen, azaz...

- Kéglit is ígérték?

- Már mondtam...

- Rendben van. Délután bemész az IKV-központba. Bertalan főmérnököt keresed. Holnapután kimegy hozzád egy brigád, felparkettáznak, kifestenek, átalakítják a fűtésedet. Szeptembertől kapsz cserepótlékot. Homonnai kéglije megürül, két szobával nagyobb, mint a tiéd. Oké?

Úgy futamodtam meg, mint a nyúl, aki nem tudja eldönteni, hogy golyóval lőnek-e rá, vagy savanyúcukorral. Egy-két hétig még kerestek, aztán lemondtak rólam. Nyilván belenyugodtak, hogy átigazoltam az MTK-ba.

Ez az idő éppen elegendő volt ahhoz, hogy gyökeresen átalakítsam az életemet. Barlangba nem mentem többé, sőt délutáni sétáimat is úgy irányítottam, hogy az aluljárókon se kelljen átmennem. Inkább nagyot kerültem; egy helyen pedig kénytelen voltam átfutni az autók között az úttesten.

Mondanom sem kell, hogy se metróra, se kisközdalattira nem ültem ezután. Hiába magyaráztam magamnak világos perceimben, hogy ennyi erővel akár házban se lakjak, hiszen az is bármikor rám dőlhet, ha az átok úgy akarja, mégis úgy tettem, ahogy mondtam. Amikor pedig egyszer Pusztaszabolcsra kellett

utaznom, és a vonat átment a Déli pályaudvar utáni alagúton, verejtékben fürdött a testem, mikor kifutottunk belőle.

Furcsa vagy éppen különös életmódom nem maradhatott titokban barátaim előtt sem. Valószínű, hogy barátnóm panaszkolt el, talán még azt is hozzáfűzve, hogy mi ez, ha nem a teljes hibbantás jele? Mindenesetre az első időkben még csörögtek a telefonok, és ez is, az is megpróbált megnyugtatóni, vagy éppen a lelkemre beszélni, hogy hagyjam abba ezt az ostobaságot. Akkorra azonban már annyira életformámmá vált az óvatosság, hogy éppen annyira nem tudtam volna felhagyni vele, mintha valaki arra kért vagy biztatott volna, hogy holnaptól kezdve ne az orromon vegyek levegőt, hanem a hónom alján keresztül.

Gáthy Imi volt, aki utoljára felhívott, és csupa kétségbeesés volt a hangja, amint megpróbált meggyőzni elméletem tarthatatlanságáról.

- Jó - mondta végül fáradtan. - Hiszek neked. Mindent elhiszek az utolsó szóig. Megígérem, hogy soha többé nem zaklatlak, ha meghallgatsz, és te is megígéred, hogy megpróbálsz elgondolkodni azon, amit mondok. Megígéred?

- Persze.

- Akkor figyelj! Rendszerben van: a sáman génoperációt végzett Kajtán. S ekkor minek kellene bekövetkeznie?

- A genetikai információk megváltozásának - mondtam fáradtan.

- Kinek a génjeiben?

- Kajtáéban. Illetve a leszármazottaiéban. De hagyjuk ezt, jó? Hiszen már annyiszor.

- Megígérted.

- Oké! - sóhajtottam. - Folytasd!

- Az előbb kimondtad, amit hallani akartam. Tehát ez a

manipuláció *Kajta génjeiben* okozott elváltozást, nem igaz?!

- De.

- És az utódaiéban?

- Igen.

- Csakhogy - s diadalmasan csengett a hangja - a te történetedben nem erről van szó. Nem neked kell eltemetned valakit, hanem téged temetnek el! Már elnézést a hülye hasonlatért. Mindenesetre ha igaz lenne, amit állítasz, akkor nem Kajta génjeit kellett volna megműteni, hanem mindazokét, akik ezekkel a hetedízigleni pasasokkal kapcsolatba kerülnek, akármikor is a történelem folyamán. Ez pedig képtelenség. Nem igaz? A te őseid génjeibe lehetetlenség olyan információt elhelyezni, hogy temessék el őket, legfeljebb óriási fantáziával azt tudnám elképzelni, hogy olyan információt kaptak, amelynek értelmében nekik kell időről időre eltemetniük valakit. Itt pedig éppen az ellenkezőjéről van szó! Meg kell értened, hogy örültség, amiben hiszel.

- Figyelj ide most te is - mondtam nyugodtan -, én már ezt a lehetőséget is végiggondoltam. Mi van akkor, ha az információ a környezetet kényszeríti rá a temetésre? Hogy valami, egy láthatatlan erő, egy szag, egy sugár, egy bólintás, egy akármi arra kényszeríti a többieket, hogy ezt az embert márpedig temessék el! Ez sem hihetlenebb, mint bármi is ebben az elátkozott históriában.

- No de a szőlőspince! A természetet is kényszerítik talán a megműtött gének?

- Lehet, hogy azt is.

Hallgatott egy sort, aztán mielőtt letette volna a kagylót, csak ennyit mondott:

- Tudod, hol lakom. Ha valamire... valamikor... ott megtalálasz.

Egy évig éltem majdnem teljes remeteségben. A

munkaközösségben kezdték megszokni, hogy nem vagyok egészen beszámítható.

December közepe táján csengett a telefonom; ha jól emlékszem, már nem járhattunk messze karácsonytól. Ez lett volna az első karácsonyom, amit egyedül ünnepelek, hiszen barátnőim lassan lekoptak rólam. November környékén hagyott ott a legmakacsabb is, aki akkorra unta meg végérvényesen, hogy velem még egy egyszerű séta alkalmával is meg kell kerülnie a fél várost. Se földalattin nem mehettünk, se aluljárón át, sőt még a lánchídi alagútban sem.

Mondom, csengett a telefonom. Hitetlenkedve emeltem fel a kagylót. Ki az ördög kereshet engem, akit már jó ideje nem keres senki? Talán valami bánatos alperes a munkaközösségből? Amikor beleszóltak, majd leejtettem a kagylót. Döme bácsi volt.

- Maga az? - kérdezte szokott tüskés hangján, majd rögtön a tárgyra tért. - Hogy van?

- Köszönöm - mondtam. - Megvagyok.

- Pocsékul, mi?

- Ahogy vesszük.

- Fél, hogy magára szakad az égbolt, és fejére potyognak a csillagok? '

- Úgy van. Félek.

- Akkor figyeljen ide! Elküldöm magának egy újságcikk fordítását. Tud olaszul?

- Nem... de miért?

- Mert az eredeti olaszul van.

Éreztem, hogy megtántorodom, és nekitámaszkodtam a tarnak, hogy el ne essek.

- Mit mondott, újságcikk? És miről szól... ?

- Majd megtudja. Csak arra voltam kíváncsi, jó-e a régi lakcíme. Látom, jó.

- És maga? Maga hogy van, Döme bácsi? Ha esetleg felmehetnek a... akár azonnal is indulhatnak. .

- Már nem dolgozom ott - mondta mogorván. - Ha tudni akarja, a Tétényi úti kórházból telefonálok.

- Csak nincs valami...

- Semmi komoly. Csak egy kis infarktus. A nővér még ma feladja a borítékot. Sajnos az eredetit nem adhatom magának, mert hiszen tudja. Másolatot készíttetni pedig nincs időm. Na, viszlát!

Letette a kagylót, én pedig hiába ordítottam és hallóztam tovább csak az elektromos zúgás erősödött tájfunná a fülemben. Már-már azon voltam, hogy lesz, ami lesz, visszahívom, de az infarktus szó elbátortalanított. Jó ég, ha Döme bácsi infarktust kapott, akkor valószínű intenzív osztályon fekszik, oda pedig nem lehet telefonálni... Mit csináljak, mit csináljak?

Másnap megjött a postás a várva várt borítékkal. Úgy téptem, szaggattam a papírt, mint vérszomjas kutya a hasztalan menekülő csirkét. A boríték végül is fecnikre tépődött, s én végre kezemben tarthattam két oldal ritkán gépelt szöveget.

Részlet a Giuseppe Garibaldi 1916. december 2-i számából. Romulo Cattaoni közlegény tudósítása a 24. hegyivadászsztagból.

„Hajnali 5-kor váratlanul pergőtűzet kaptunk, méghozzá azoktól az ütegektől, amelyek Redipugliával álltak szemközt. Mivel nekem az a feladat jutott, hogy kísérjem hátra a foglyokat Rigotti szakaszvezetővel együtt, nem késlekedhettünk sokáig, hanem azon nyomban elindultunk, dacára az erős tűznek. Foglyaink valamennyien magyarok voltak, az egyetlen kivétel egy osztrák altiszt, bécsi illetőségű.

Már Monte Nora alatt jártunk, amikor pergőtűzet kaptunk Gorizia irányából is. Igyekeztünk amennyire lehetett, beásni

magunkat, a foglyoknak azonban természetesen nem tudunk fedezéket készíteni. Annyit tehattünk csak értük, hogy lefektettük őket a földre, és megparancsoltuk nekik: kezükkel, amennyire csak lehet, fedjék el a fejüket.

Déltájban csendesült a csatazaj, s már-már felálljt vezényeltem volna, amikor óriási sivítással bevágódott egy lövedék, amit feltehetően egy Kövér Bertából ejtettek a fejünkre. Annyit éreztem csak, hogy megemelkedik alattam a föld, felszállok a levegőbe, majd valami puhára esem vissza. Mire elszállt a köd, a hátamon feküdtem, szemem és szám tele porral. Mondtam is magamban, hogy ha nem fűzöm a nyakamba a páduai Madonna képét, talán ott is veszttem volna a föld alatt. A Madonna azonban, mint már annyiszor, most is megsegített.

Nem úgy a szerencsétlen magyarokat, akiket ugyancsak telibe talált a golyó. Rigotti keményen rázta a fejét, de más különösebb baja néki sem történt. A magyarok közül azonban néhányan eltűntek, csak egy-egy ruhadarabot, kapcarongyot vagy bakancsot találtunk egy kb. ötven méter átmérőjű körben.

A megmaradt magyarokat összerelvtük, s mivel az ágyúzás ekkorra már tökéletesen elhallgatott, útnak indultunk velük a főhadiszállás felé. Mintegy száz méterre ettől a helytől azonban néhány magyar rángatni kezdte a köpenyemet, és kiabált valamit, majd lefelé mutogatott a domboldalon. Először nem láttam semmit, később is csak egy emberi kezet, amint kiállt egy halom föld alól. A kéz megrándult, előbb összezárta az ujjait, majd meg kinyitotta. Kétségkívül, hogy volt még élet benne, akárki is feküdt a föld alatt.

Rigotti habozott kissé, de én azon voltam, hogy mivel úgylis is nyugszik odaát az ellenség, ássuk ki a szerencsétlent, mert hiszen lehet, hogy honfitársunk, habár tudtommal közelünkben nem voltak bajtársaink ez időben.

Gyalogsági ásonkkal megástuk a halmot, és lassan előkerült egy magyar, akinek akkor már magával ragadta lelkét a halálnak anyyala. A magyarok levették nyakáról dögcéduláját, és megmutatták nekem. Azon az állott, hogy a betemetett halott katona bizonyos *Bela Hetfolddi*, budapesti illetőségű lakos, valamely túloldali géppuskás ezred katonája. Csak a jó Isten a megmondhatója, miképpen került erre a helyre, ahol saját bajtársainak lövedéke által temettetett el.

Ezek voltak azok az események, amelyekről tudósítanom volt szándékomban t. lapjukat. Még egyszer hangsúlyozni kívánom, hogy a Madonna segítsége és kegyelme nélkül..."

Ui.: Na, mi van, tökfej? Most már megnyugodott? A drága nagyapapa volt a hetedik. Én a maga helyében elmondanék érte egy imát.

Mit mondjak még? Ettől a naptól kezdve két születésnapot ünnepelek egy évben: az igazít meg ezt. Merthogy újjászülettem, az biztos. Mintha anyyagok fújták volna el minden félelmemet és rettegésemet: hiszen nem én vagyok a hetedik generáció! Füttyülök a sámánra és Kajtára! Füttyülök az átokra és a génmanipulációkra... Ez majd legyen gondja a fiam unokája unokájának. Addigra különben is lehet, hogy vissza tudják operálni az elrontott géneket, és nem lesz többé jelentősége az öreg táltos átkának.

Mondanom sem kell, hogy vidáman járok aluljáróban, alagútban, sőt még barlangban is. (Végül is átigazoltam az MTK-ba!)

Lehet-e rossz néven venni, hogy boldogságom ragyogó hetei alatt tökéletesen megfeledkeztem arról, akinek végül is új életemet köszönhetem: Döme bácsiról. Csak egy mámoros reggelen döbbsent belém a gondolat, amikor soros barátnóm

elégedetten szuszogott mellettem: Úristen! Az öreg! Neki köszönhetek mindent, én pedig...

Felugrottam, a telefonhoz rohantam, és feltárcsáztam a kórházat, nem törődve azzal, hogy reggel ötöt mutat a vekker.

Az ápolónő álmos volt és türelmetlen.

- Ilyen nevű betegünk nincs - mondta végül, miután megadtam az öreg nevét és betegsége diagnózisát. - Nem téved, uram?

Biztosítottam, hogy nem tévedek. Erre pepecselt még egy kicsit, könyveket forgatott vagy micsodát; világosan hallottam a megforgatott lapok zörgését. Beszélhetett is valakivel, mert mintha elfojtott suttogás szűrődött volna át az éteren.

Végül egy idegen hang vette fel a beszélgetés elejtett fonálát. Jóval elutasítóbb és agresszívabb volt, mint az álmos nővér.

- Ki után érdeklődik? - kérdezte mogorván, és a kérdőmondat végéről lefelejtette az uramat. Ebből mindjárt sejtettem, hogy alighanem orvos lehet az illető.

Még egyszer elmondtam mindent, aztán vártam. A hang nem sietett a válasszal. Mintha azt latolgatta volna, mennyit adhat ki egy ismeretlen telefonálónak kórháza titkaiból.

- Kicsoda volt magának... Nyilasi István? |

Éreztem, hogy megindul velem a szoba, és homlokomat kiveri a hideg veríték.

- Mit jelent az, hogy *volt*?

- Rokona? - türelmetlenkedett a hang.

- Az - hagytam rá öntudatlanul.

- Nyilasi István tegnapelőtt elhunyt. Amint bizonyára tudja, súlyos infarktussal szállították be hozzánk. Sajnos... nem viselkedett betegségéhez méltó komolysággal.

- Ezt hogy érti?

- Kérem... Nyilasi úr az intenzív osztályon feküdt, infúziót

kapott, és a többi. Ennek ellenére... képes volt felkelni és telefonálgatni erre-arra. Erről különben jegyzőkönyvet is vettünk fel. Mi mindent megtettünk, ami tőlünk tellett. Csak azt mondhatom, mint Gül Baba, amikor látta, hogy elhervadnak a rózsái. „Allah ellen nem harcolok!” Ha valaki meg akar halni, alig tehetünk valamit ellene. Ért engem, uram?

Hogyne értettem volna.

Döme bácsi, ahhoz képest, hogy nyugdíjas volt, egészen rendes kis temetést kapott. A levéltár igazgatóhelyettesi szinten képviseltette magát, s még a segédmunkatársak is ellóghatták a délelőttöt.

A szertartásnál magas, szakállas férfi került mellém, aki a nem túlságosan hosszú gyászbeszéd alatt megállás nélkül a szakállát simogatta. Meg kell hagyni, alapos gyászbeszédnek voltak. Életében aligha mondtak ennyi szépet az öregről egyvégtében. Kiderült, hogy Döme bácsi nemcsak nagyszerű levéltáros volt, de ellenálló is, aki nem volt hajlandó a németeknek kiszolgáltatni a levéltár féltve őrzött okmányait, hanem valami kazamata mélyére zárkózott velük.

Nyugodj békében, Döme bácsi!

Ahogy a sír felé kísértük a koporsót, újra csak a szakállas mellett találtam magam, aki még most is szőrzetét simogatta.

Amint vége lett a szertartásnak, el akartam iszkolni, de a szakállas mellém lépett, és megfogta a könyököm.

- Nem inna meg velem egy kortyot?

Az ördög se tudja, miért, de nem akartam ellenkezni vele. Bevonultunk a „Búfelejtő”-be, és rendeltünk magunknak valamit. Én, ha jól emlékszem, fél deci hubertuszt.

- Maga... kollégája volt? - kérdeztem, amikor a rendelés után kínos csend ereszkedett fölénk.

Bólintott, és kiitta a poharát.

- Sokáig dolgoztunk együtt. Nagy vagány volt az öreg, igazi dzscentri. Olyasfajta, mint Réthy László alias Löwy Árpád. Igazi tudós, dzscentriallűrökkel.

- Mit ért dzscentriallűrökön? - kérdeztem, bár őszintén szólva nemigen voltam kíváncsi rá. Vajon mit tehetett szegény Döme bácsi? Asztalon táncolt, vagy beleugrott a nagybögőbe? Talán pezsgősüveget vágott egy velencei tükörbe?

- Furcsa ember volt - folytatta a szakállas -, de talán az volt a legfurcsább benne, hogy pokolian gyenge volt a szíve. Ne értsen félre, nem orvosi értelemben mondom. Ha valaki bajba került, nem tudott ellenállni a vonzásának. Egyszerűen segíteni kellett rajta! Mi történt egyszer is? - folytatta, és megforgatta kezében üres poharát. - Egyik barátom... írt egy disszertációt. És ez a disszertáció nagyon fontos volt neki... Az ötvenes években történt a dolog. Be kellett bizonyítani, hogy a kora középkorban bizonyos felvidéki városokban kialakultak a munkásmozgalom csírái. Elképzelheti, milyen fontos volt ez akkoriban. A barátom ugyanis egy kicsit sáros volt politikailag, de ez a disszertáció tisztára mosdathatta volna. Csakhogy volt egy kis szépséghibája a dolognak. Hiányoztak a dokumentumok. Azok pedig még abban az időben is kellett volna. Legalább egy-kettő. A barátom keresett-kutatott mindenfelé, még Csehszlovákiába is átjutott, pedig ez akkor nagyobb szó volt, mint manapság a Hawaii-szigetekre kérni kiküldetést. A dokumentumok azonban csak nem jöttek össze. Ekkor lépett a térképre Döme bácsi. Két hét múlva megvoltak az oklevelek. Pontosan annyi, amennyi kellett. És mind eredeti. Jobban mondva, jobb, mint az eredeti.

Fejembe szaladt a vér, és alig kaptam levegőt.

- Ez azt jelenti... hogy az öreg... hogy hamis...

- Erre mondtam, hogy dzscentriallűrök. És csupa-csupa

jóindulatból. Ha látta, hogy valaki igazán nagy bajban van, nosza, nekiállt és hamisított egy oklevelet, vagy ami kellett. Nem voltak skrupulusai. Azt tartotta, hogy az ember minden oklevélnél fontosabb. Hé! Hova az ördögbe siet?! Hiszen már megrendeltem a következő kört! Hova a fenébe fut, ember?!

Felrohantam a levéltárba, és a Döme bácsi által megadott leltárszám alapján kikerestettem a Giuseppe Garibaldi megfelelő számát. Szinte úgy téptem ki az ügyeletes levéltáros kezéből, és reszketve kutattam a hatodik oldal után.

Szétnyitottam az újságot, és hátratántorodtam.

Üres, kivágott ablak nézett velem farkasszemet.

Valaki kimetszette a cikket!

Ha egyáltalán az a bizonyos cikk volt a kivágás helyén!

„Valami huligán vághatta ki a cikket, vagy esetleg egy digó mert sajnós az is előfordul, hogy külföldről idejárnak lopni. Hogy mi lehetett a négyyszög helyén? Ki tudja? Újságcikkekről nem készül külön mutató. Nem, nincs belőle még egy darab. A Giuseppe Garibaldi katonaujság, s Olaszországban is alighanem csak egy példányt őriznek belőle, talán Genovában. De lehet, hogy ott sincsen meg minden száma. Abban az időben nem volt idő a frontújságokat összegyűjteni. Igen, persze, azért lehet, hogy Genovában talál egy sértetlen példányt, vagy talán Torinóban. Esetleg a Congress Libraryban Washingtonban. Nem, sajnós újságot nem tudunk meghozatni. Személyesen kell utánamennie, kolléga!”

Most tavasz van, még néhány hónap, és végre elutazhatom Olaszországba. Egyedül megyek, és úgy tervezem, hogy szabadságomat a genovai tárakban töltöm.

Apropó! Ahogy a múltkor hazafelé gyalogoltam - nagyobb kitérőt kellett tennem az aluljáró miatt - furcsa felhőalakzatra lettem figyelmes az alkonyi égen. A fekete, tarajos gomolyfelhők úgy torlódtak össze, mintha egy sötét földhányást mintáztak volna. A felhőhányás oldalából eltemetett felhőférfi nyújtotta ki a kezét és vádlón éppen rám mutatott.

A felhőkész mintha ismerős lett volna, bár nem tudtam eldönteni, hogy kié: Kajtáé-e vagy Döme bácsié...